

II

(Oznámenia)

OZNÁMENIA INŠTITÚCIÍ, ORGÁNOV, ÚRADOV A AGENTÚR EURÓPSKEJ
ÚNIE

EURÓPSKA KOMISIA

OZNÁMENIE KOMISIE

Usmernenie týkajúce sa Dohody o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu**Druhá časť – Práva občanov**

(2020/C 173/01)

Toto usmernenie má výlučne informatívny charakter a neupravuje ani nedopĺňa sa ním Dohoda o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu.

Hoci toto usmernenie vypracovali zamestnanci Európskej komisie, názory uvedené v tomto usmernení by sa nemali vykladať ako vyjadrenie oficiálneho stanoviska Európskej komisie.

Celkovým cieľom druhej časti Dohody o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (ďalej len „dohoda“) je chrániť práva občanov vyplývajúce z práva Európskej únie (ďalej len „EÚ“), ktoré uplatňujú občania Európskej únie pobývajúci alebo pracujúci v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska (ďalej len „Spojené kráľovstvo“) a štátni príslušníci Spojeného kráľovstva pobývajúci alebo pracujúci v EÚ, ako aj ich rodinní príslušníci do skončenia prechodného obdobia stanoveného v dohode, a poskytnúť na tento účel účinné, vymáhateľné a nediskriminačné záruky.

1. HLAVA I – VŠEOBECNÉ USTANOVENIA

Články 9, 10 a 11 dohody spoločne stanovujú osobný a územný rozsah pôsobnosti na účely uplatňovania hlavy II druhej časti dohody o právach a povinnostiach týkajúcich sa pobytu, dokladov o pobyte, pracovníkov a samostatne zárobkovo činných osôb a odborných kvalifikáciách (hlava III o koordinácii sociálneho zabezpečenia má svoj vlastný osobný rozsah pôsobnosti).

Hlava II dohody sa vzťahuje na občanov EÚ a štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva, ktorí uplatňovali svoje právo na pobyt alebo prácu v súlade s právom Únie pred skončením prechodného obdobia a budú toto právo uplatňovať aj po uplynutí toho obdobia, ako aj na ich rodinných príslušníkov.

Vymedzenie pojmov občan EÚ a štátny príslušník Spojeného kráľovstva je uvedené v článku 2 písm. c) a d) dohody.

Odkazy na práva alebo pravidlá Únie týkajúce sa voľného pohybu uvedené v tomto usmernení zahŕňajú práva podľa: článkov 21, 45 a 49 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ); smernice 2004/38/ES o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov (ďalej len „smernica 2004/38/ES“) a nariadenia (EÚ) č. 492/2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie [ďalej len „nariadenie (EÚ) č. 492/2011“].

1.1. Článok 9 – Vymedzenie pojmov

1.1.1. Článok 9 písm. a): rodinní príslušníci

1.1.1.1. Článok 9 písm. a) bod i): „najbližší“ rodinní príslušníci

Pojem „najbližší“ rodinní príslušníci je vymedzený odkazom na článok 2 ods. 2 smernice 2004/38/ES. Toto ustanovenie sa uplatňuje aj na rodinných príslušníkov zamestnancov a samostatne zárobkovo činných osôb vrátane cezhraničných pracovníkov (spojené veci C-401/15 až C-403/15 *Depesme a Kerrou*).

Podľa práva Únie platí, že rodinní príslušníci občanov EÚ v *zásade* nemajú samostatné právo na voľný pohyb a pobyt (pokiaľ sami nie sú občanmi EÚ alebo pokiaľ nenadobudli samostatné právo na pobyt na základe svojho príbuzenského vzťahu s občanom EÚ, čo by bolo zdrojom ich práv na voľný pohyb). Rovnako platí, že rodinní príslušníci nepoživajú práva vyplývajúce z dohody, ak tieto práva nie sú odvodené od držiteľa práva, t. j. osoby, na ktorú sa vzťahuje článok 10 ods. 1 písm. a) až d) dohody.

Jedinou výnimkou sú rodinní príslušníci podľa článku 10 ods. 1 písm. f), ktorí sa „nezávisle“ zdržiavali v hostiteľskom štáte na konci prechodného obdobia, keďže ich právo na pobyt podľa práva Únie v danom čase už nebolo podmienené tým, či naďalej zostávajú rodinnými príslušníkmi občana EÚ, ktorý si v danom čase uplatňuje v hostiteľskom štáte svoje práva podľa zmluvy.

1.1.1.2. Článok 9 písm. a) bod ii): štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú poskytovateľmi starostlivosti závislým občanom EÚ

Súdny dvor Európskej únie uznal, že v určitých situáciách by mali mať právo na pobyt aj iné osoby, predovšetkým ak je prítomnosť takýchto osôb skutočne potrebná na to, aby mohli občania EÚ požívať právo na pobyt podľa práva Únie.

Najrelevantnejším príkladom je maloletý migrujúci občan EÚ s rodičom, ktorý nie je občanom EÚ. Zatiaľ čo právo občana EÚ na pobyt je podľa práva Únie zrejmé, rodič, od ktorého je občan EÚ závislý, nepatrí do rozsahu pôsobnosti článku 2 ods. 2 písm. d) smernice 2004/38/ES, ktorý sa vzťahuje na rodičov závislých od občana EÚ (tu je to naopak). Súdny dvor Európskej únie vo veci C-200/02 *Chen* rozhodol, že takýto rodič má právo na pobyt v hostiteľskom členskom štáte, aby sa podporilo právo maloletého dieťaťa na pobyt v EÚ.

Ustanovenie v článku 9 písm. a) bode ii) presahuje rámec odkazu na hlavnú osobu, ktorá sa o dieťa skutočne stará, ktorý používa Súdny dvor Európskej únie vo veci *Chen*, a je koncipované otvorenejšie tak, aby bolo možné zahrnúť aj iné osoby, ako sú primárni poskytovatelia starostlivosti (napríklad aj maloletých súrodencov, ktorí majú toho istého primárneho poskytovateľa alebo primárnych poskytovateľov starostlivosti ako maloletý občan EÚ).

1.1.2. Článok 9 písm. b): cezhraniční pracovníci

Cezhraniční pracovníci sú osoby patriace do vymedzenia pojmu „pracovníci“ podľa Súdneho dvora Európskej únie, ktoré zároveň nemajú podľa podmienok stanovených v článku 13 dohody pobyt v štáte, kde sú „pracovníkmi“.

Týka sa to cezhraničných pracovníkov v postavení zamestnancov (článok 45 ZFEÚ) aj samostatne zárobkovo činných osôb (článok 49 ZFEÚ) (pozri vec C-363/89 *Roux* a usmernenie k článkom 24 a 25).

1.1.2.1. Vymedzenie pojmov zamestnanec a samostatne zárobkovo činná osoba

V primárnych ani sekundárnych právnych predpisoch Únie sa vymedzenie pojmu „pracovník“ ani pojmu „samostatne zárobkovo činná osoba“ neuvádza.

Podľa judikatúry Súdneho dvora Európskej únie má pojem „pracovník“ na účely slobody pohybu v Únii osobitný význam (napríklad vec C-66/85 *Lawrie-Blum*) a musí sa vykladať široko (vec C-139/85 *Kempf*).

Nie je možné uplatňovať odlišujúce sa vnútroštátne vymedzenia pojmov (napríklad vymedzenie pojmu „pracovník“ vo vnútroštátnom pracovnom práve), ktoré by boli restriktívnejšie.

Súdny dvor Európskej únie vymedzil pojem zamestnaný „pracovník“ ako „osobu, ktorá vykonáva skutočnú a aktívnu prácu, pod vedením niekoho iného, za ktorú je platená, s výnimkou činností, ktoré sú tak obmedzené, že sa javia ako čisto okrajové a vedľajšie“ (veci C-138/02 *Collins*, C-456/02 *Trojani* alebo C-46/12 *LN*).

Základné charakteristické črty pracovnoprávneho vzťahu sú tieto:

- osoba vykonáva činnosti v určitom čase (pozri napríklad veci C-139/85 Kempf, C-344/87 Bettray, C-171/88 Rinner-Kühn, C-1/97 Birden, C-102/88 Ruzius-Wilbrink),
- v prospech inej osoby a pod jej vedením (veci C-152/73 Sotgiu, C-196/87 Steymann, C-344/87 Bettray, C-151/04 Nadin),
- za čo dostáva odmenu (pozri napríklad veci C-196/87 Steymann, C-344/87 Bettray, C-27/91 Hostellerie Le Manoir, C-270/13 Haralambidis).

Podmienkou rozlišovania medzi „pracovníkmi“ a „samostatne zárobkovo činnými osobami“ je vzťah podriadenosti. Pre prácu vo vzťahu podriadenosti je charakteristické to, že zamestnávateľ určuje náplň práce, spôsob odmeňovania a pracovné podmienky (vec C-268/99 Jany).

1.1.3. Článok 9 písm. c): hostiteľský štát

V tomto ustanovení sa rozlišuje medzi občanmi EÚ a štátnymi príslušníkmi Spojeného kráľovstva. Pojem hostiteľský štát je pre tieto dve skupiny vymedzený odlišne.

Pre štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva je hostiteľským štátom členský štát EÚ podľa vymedzenia v článku 2 písm. b) dohody, v ktorom si uplatňujú svoje právo na pobyt v súlade s pravidlami Únie týkajúcimi sa voľného pohybu. Spojené kráľovstvo sa podľa dohody nemôže stať hostiteľským štátom pre štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva. To znamená, že štátni príslušníci Spojeného kráľovstva, ktorí sa zdržiavali v Spojenom kráľovstve pred skončením prechodného obdobia v súlade s právami podľa práva Únie (ako oprávnené osoby podľa judikatúry na základe rozsudkov Súdneho dvora Európskej únie vo veciach C-34/09 Ruiz Zambrano alebo C-370/90 Singh), sa nestávajú *ad personam* oprávnenými osobami podľa dohody.

Pre občanov EÚ je hostiteľským štátom Spojené kráľovstvo, ako sa vymedzuje v článku 3 ods. 1 dohody. Občania EÚ sa nestávajú *ad personam* oprávnenými osobami podľa dohody v žiadnom členskom štáte EÚ, bez ohľadu na to, či ide o členský štát ich štátnej príslušnosti, alebo nie.

1.1.3.1. „... si v ňom uplatňovali svoje právo na pobyt v súlade s právom Únie“

Uplatňovanie práva na pobyt znamená, že občan EÚ alebo štátny príslušník Spojeného kráľovstva sa pred skončením prechodného obdobia oprávnene zdržiava v hostiteľskom štáte v súlade s právom Únie týkajúcim sa voľného pohybu.

Vzťahuje sa to na všetky možné situácie, keď právo na pobyt vyplýva z pravidiel Únie týkajúcich sa voľného pohybu.

Zahrňa to právo na pobyt bez ohľadu na to, či ide o právo na trvalý pobyt, bez ohľadu na dĺžku pobytu (postačuje napríklad prísť do hostiteľského štátu týždeň pred skončením prechodného obdobia a zdržiavať sa tam ako uchádzač o zamestnanie podľa článku 45 ZFEÚ) a bez ohľadu na postavenie, v akom si daná osoba tieto práva uplatňuje (ako pracovník, samostatne zárobkovo činná osoba, študent, uchádzač o zamestnanie atď.).

Postačuje, aby sa právo na pobyt uplatňovalo v súlade s podmienkami, ktoré sú podľa práva Únie spojené s právom na pobyt (vec C-162/09 Lassal alebo spojené veci C-424/10 a C-425/10 Ziolkowski a Szeja).

Vlastnenie dokladu o pobyte nie je nevyhnutnou podmienkou na oprávnený pobyt v súlade s právom Únie, pretože podľa práva Únie sa právo na pobyt udeľuje občanom EÚ priamo na základe zmluvy a nezávisí od toho, či splnia administratívne postupy (odôvodnenie 11 smernice 2004/38/ES). Na druhej strane, vlastnenie dokladu o pobyte vydaného podľa práva Únie samo osebe neznamená, že pobyt je v súlade s právom Únie (vec C-325/09 Dias).

1.1.3.2. „... pred skončením prechodného obdobia a po jeho skončení sa v ňom naďalej zdržiavajú“

Tieto pojmy, ktoré by sa mali čítať spoločne, obsahujú časovú podmienku, ktorá znamená, že pobyt v súlade s právom Únie možno na účely druhej časti dohody zohľadniť iba vtedy, ak je tento pobyt na konci prechodného obdobia „nepretržitý“ (31. decembra 2020).

Pravidlá týkajúce sa nepretržitosti pobytu sú podrobnejšie uvedené v článku 11 dohody.

Mínulé obdobia pobytu, ktoré uplynuli pred skončením prechodného obdobia (napríklad pobyt v rokoch 1980 až 2001), alebo obdobia pobytu, ktoré sa začínajú až po skončení prechodného obdobia, nemožno zohľadniť.

1.1.4. Článok 9 písm. d): štát zamestnania

Štát zamestnania je relevantný iba na účely určenia územnej pôsobnosti práv cezhraničných pracovníkov.

Osoby, ktoré pobývajú v štáte, kde sú zamestnané, sa nepovažujú za cezhraničných pracovníkov.

1.1.5. Článok 9 písm. e): opatrovnícke právo

Pojem „opatrovnícke právo“ je vymedzený odkazom na článok 2 bod 9 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností (ďalej len „nariadenie Brusel IIa“).

Toto ustanovenie zahŕňa opatrovnícke právo nadobudnuté rozsudkom, zo zákona alebo dohodou, ktorá má právne účinky.

1.2. Článok 10 – Osobný rozsah pôsobnosti

1.2.1. Občania EÚ a štátni príslušníci Spojeného kráľovstva: ods. 1 písm. a) až d)

Vymedzenie pojmov „občan EÚ“ a „štátny príslušník Spojeného kráľovstva“ je uvedené v článku 2 písm. c) a d) dohody.

Konkrétne usmernenie poskytol Súdny dvor Európskej únie v judikatúre týkajúcej sa práv osôb s dvojakou štátnou príslušnosťou. Táto judikatúra je dôležitá pri určovaní, v ktorých prípadoch sa na dvojakú štátnu príslušnosť vzťahuje dohoda a v ktorých prípadoch dvojaká štátna príslušnosť vedie k vzniku výlučne vnútornej situácie.

Osoby s dvojakou štátnou príslušnosťou EÚ/EÚ (napríklad osoba, ktorá má českú aj slovenskú štátnu príslušnosť) alebo osoby so štátnou príslušnosťou EÚ/štátnou príslušnosťou tretej krajiny (napríklad osoba, ktorá má českú aj japonskú štátnu príslušnosť), ktoré sa zdržiavajú v Spojenom kráľovstve na konci prechodného obdobia, jednoznačne patria do osobného rozsahu pôsobnosti dohody ako občania EÚ.

Osoby s dvojakou štátnou príslušnosťou EÚ/Spojené kráľovstvo, či už na základe miesta narodenia alebo na základe naturalizácie, patria do rozsahu pôsobnosti dohody, ak si do skončenia prechodného obdobia uplatňovali práva na voľný pohyb a na pobyt v hostiteľskom štáte, ktorého štátnu príslušnosť majú (vec C-165/16 Lounes). Osoby s dvojakou štátnou príslušnosťou EÚ/Spojené kráľovstvo, či už na základe miesta narodenia alebo na základe naturalizácie, patria do rozsahu pôsobnosti dohody aj v prípade, ak si do skončenia prechodného obdobia uplatňovali práva na voľný pohyb a na pobyt v inom členskom štáte ako v štáte svojej štátnej príslušnosti (platí to bez toho, aby boli dotknuté práva, ktoré majú ako migrujúci občania EÚ podľa práva Únie týkajúceho sa voľného pohybu občanov EÚ).

Osoby s dvojakou štátnou príslušnosťou EÚ/Spojené kráľovstvo, ktoré nadobudli štátne občianstvo hostiteľského štátu až po skončení prechodného obdobia, patria do rozsahu pôsobnosti dohody na základe analógie s vecou C-165/16 Lounes.

Osoby s dvojakou štátnou príslušnosťou EÚ/Spojené kráľovstvo, ktoré **si nikdy neuplatnili svoje práva na voľný pohyb** podľa článkov 21, 45 alebo 49 ZFEÚ (ako vo veci C-434/09 McCarthy) nepatria do rozsahu pôsobnosti dohody.

1.2.2. Mimo rozsahu pôsobnosti

1.2.2.1. Vyslaní pracovníci

Osoby odvolávajúce sa výlučne na práva vyplývajúce z článku 56 ZFEÚ nepatria do rozsahu pôsobnosti dohody [pozri aj usmernenie k hlave III článku 30 ods. 1 písm. e) dohody].

V dohode sa vyslaným pracovníkom nepriznáva žiadny nárok na zotrvanie v hostiteľskom štáte po skončení prechodného obdobia.

1.2.2.2. Práva na občianstvo EÚ: vec C-34/09 Ruiz Zambrano

Občania EÚ a štátni príslušníci Spojeného kráľovstva, ktorých práva v hostiteľskom štáte na konci prechodného obdobia sú založené na skutočnosti, že sú občanmi Únie, ako je to vymedzené v článku 20 ZFEÚ, nepatria do rozsahu pôsobnosti dohody.

V dôsledku toho ani ich rodinní príslušníci nepatria do rozsahu pôsobnosti dohody a budú sa na nich vzťahovať predpisy platné v hostiteľskom štáte.

1.2.2.3. Právo na zlúčenie rodiny vracajúcich sa občanov EÚ a štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva: vec C-370/90 Singh

Občania EÚ a štátni príslušníci Spojeného kráľovstva, na ktorých sa vzťahuje táto oblasť judikatúry, nepatria do rozsahu pôsobnosti dohody. V dôsledku toho ani ich rodinní príslušníci nepatria do rozsahu pôsobnosti dohody. Pobytový status rodinných príslušníkov štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva vracajúcich sa do Spojeného kráľovstva alebo občanov EÚ vracajúcich sa do členského štátu, ktorého sú štátnymi príslušníkmi, sa bude upravovať podľa práva Spojeného kráľovstva, respektíve práva EÚ.

1.2.3. Článok 10 ods. 1 až 4: rodinní príslušníci

V článku 10 ods. 1 až 4 je stanovené, ktoré osoby patria do rozsahu pôsobnosti dohody na základe svojich rodinných väzieb s držiteľom práva [osoba, na ktorú sa vzťahuje niektoré z ustanovení článku 10 ods. 1 písm. a) až d)].

Na základe smernice 2004/38/ES sa v dohode rozlišuje medzi dvomi kategóriami „rodinných príslušníkov“: medzi „najbližšími“ rodinnými príslušníkmi [ktorí sú vymedzení v článku 9 písm. a) dohody a zodpovedajú článku 2 ods. 2 smernice 2004/38/ES] a „vzdialenejšími“ rodinnými príslušníkmi (na ktorých sa vzťahuje článok 10 ods. 2 až 5 dohody a zodpovedajú článku 3 ods. 2 smernice 2004/38/ES).

1.2.3.1. Článok 10 ods. 1 písm. e) bod i): „najbližší“ rodinní príslušníci zdržiavajúci sa v hostiteľskom štáte

Toto ustanovenie sa vzťahuje na „najbližších“ rodinných príslušníkov [vymedzených v článku 9 písm. a) dohody], ktorí sa zdržiavajú v hostiteľskom štáte na konci prechodného obdobia v postavení rodinných príslušníkov občana EÚ uplatňujúceho si v hostiteľskom štáte svoje práva na voľný pohyb v rámci Únie.

1.2.3.2. Článok 10 ods. 1 písm. e) bod ii): „najbližší“ rodinní príslušníci zdržiavajúci sa mimo hostiteľského štátu

Článok 10 ods. 1 písm. e) bod ii) sa vzťahuje na rodinných príslušníkov, ktorí sa nepresťahovali do hostiteľského štátu pred skončením prechodného obdobia. Môžu sa pripojiť k držiteľovi práva v hostiteľskom štáte kedykoľvek po skončení prechodného obdobia.

Títo rodinní príslušníci musia byť na konci prechodného obdobia v priamom príbuzenskom vzťahu s držiteľom práva (t. j. patriť do rozsahu pôsobnosti článku 2 ods. 2 smernice 2004/38/ES ako manželskí partneri, registrovaní partneri alebo priami príbuzní vo vzostupnej línii). Na priamych potomkov, ktorí sa narodili pred skončením prechodného obdobia, sa tiež vzťahuje článok 10 ods. 1 písm. e) bod ii) dohody, zatiaľ čo na priamych potomkov, ktorí sa narodili po skončení prechodného obdobia, sa vzťahuje článok 10 ods. 1 písm. e) bod iii) dohody.

Títo rodinní príslušníci navyše musia spĺňať podmienky stanovené v článku 2 ods. 2 smernice 2004/38/ES v čase, keď sa uchádzajú o pobyt v hostiteľskom štáte na základe dohody.

To znamená napríklad, že ak sa niekto v roku 2025 uchádza o vstup ako manželský partner držiteľa práva, podľa dohody bude mať na to právo, ak bol/bola manželským partnerom držiteľa práva na konci prechodného obdobia a v roku 2025 stále je manželským partnerom.

Dieťa držiteľa práva, ktoré malo na konci prechodného obdobia menej ako 21 rokov, bude mať podľa dohody právo pripojiť sa k držiteľovi práva, ak v čase, keď sa o pripojenie k držiteľovi práva v hostiteľskom štáte uchádza, je stále jeho dieťaťom a buď má stále menej ako 21 rokov, alebo je od držiteľa práva závislé.

Rodič držiteľa práva bude mať podľa dohody právo pripojiť sa k držiteľovi práva, ak v čase, keď sa o pripojenie k držiteľovi práva v hostiteľskom štáte uchádza, je od neho závislý.

1.2.3.3. Článok 10 ods. 1 písm. e) bod iii): budúce deti

Osoby, ktoré sa narodia držiteľovi práva alebo sú ním adoptované po skončení prechodného obdobia, sú chránené ustanovením článku 10 ods. 1 písm. e) bodu iii) dohody.

Aby mali tieto budúce deti právo pripojiť sa k držiteľovi práva v hostiteľskom štáte, budú musieť v čase, keď sa o pripojenie k držiteľovi práva v hostiteľskom štáte uchádzajú, spĺňať podmienky stanovené v článku 2 ods. 2 písm. c) smernice 2004/38/ES, konkrétne byť mladšie ako 21 rokov alebo byť závislými osobami.

Článok 10 ods. 1 písm. e) bod iii) dohody sa uplatňuje v každej z týchto situácií:

- a) obaja rodičia sú držiteľmi práva: žiadna formálna požiadavka na rodičov, aby mali výlučné alebo spoločné opatrovnícke právo vo vzťahu k dieťaťu;
- b) jeden rodič je držiteľom práva a druhý rodič je štátnym príslušníkom hostiteľského štátu (napríklad pár z Poľska a zo Spojeného kráľovstva zdržiavajúci sa v Poľsku): žiadna formálna požiadavka na rodičov, aby mali výlučné alebo spoločné opatrovnícke právo vo vzťahu k dieťaťu (v tomto ustanovení sa nevyžaduje, aby rodič, ktorý nie je držiteľom práva, mal pobyt v hostiteľskom štáte);
- c) jeden rodič je držiteľom práva (toto ustanovenie sa týka všetkých situácií, keď má dieťa iba jedného rodiča, ktorý je držiteľom práva, s výnimkou situácie, keď rodič stratil opatrovnícke právo vo vzťahu k dieťaťu. Patria sem rodiny s dvomi rodičmi, napríklad v prípade dieťaťa, ktoré sa narodilo držiteľovi práva, ktorý po skončení prechodného obdobia uzavrel manželstvo s občanom EÚ, ktorý nie je oprávnenou osobou podľa dohody, ako aj rodiny s osamelým rodičom alebo prípady, keď sa rodič, ktorý nie je držiteľom práva, nezdržiava v hostiteľskom štáte alebo tam nemá právo na pobyt): požiadavka, aby rodič, ktorý je držiteľom práva, mal výlučné alebo spoločné opatrovnícke právo vo vzťahu k dieťaťu.

Na deti, ktoré sa narodili pred skončením prechodného obdobia, ale boli uznané za deti (napríklad, keď držiteľ práva uzná otcovstvo vo vzťahu k dieťaťu) až po skončení prechodného obdobia, sa vzťahuje článok 10 ods. 1 písm. e) bod i) alebo ii) v závislosti od miesta pobytu detí na konci prechodného obdobia.

1.2.3.4. Článok 10 ods. 1 písm. f): rodinní príslušníci, ktorí nadobudli samostatné právo na pobyt v hostiteľskom štáte

Toto ustanovenie sa vzťahuje na „najbližších“ rodinných príslušníkov [vymedzených v článku 9 písm. a) dohody], ktorí:

- a) sa v určitom časovom období pred skončením prechodného obdobia zdržiavali v hostiteľskom štáte v postavení rodinných príslušníkov občana EÚ uplatňujúceho si tam svoje práva na voľný pohyb v rámci Únie;
- b) neskôr, ale ešte pred skončením prechodného obdobia, nadobudli právo na pobyt podľa práva Únie týkajúceho sa voľného pohybu, pričom toto ich právo na pobyt už nezávisí od postavenia rodinných príslušníkov občana EÚ uplatňujúceho si v hostiteľskom štáte svoje práva na voľný pohyb v rámci Únie (napríklad podľa článku 13 ods. 2 alebo článku 16 ods. 2 smernice 2004/38/ES);
- c) na konci prechodného obdobia si toto samostatné právo zachovajú.

Vzhľadom na osobitnú situáciu osôb, na ktoré sa vzťahuje článok 10 ods. 1 písm. f), sa v druhej časti dohody neopakuje požiadavka z článku 3 ods. 1 smernice 2004/38/ES, že títo rodinní príslušníci by mali držiteľa práva v hostiteľskom štáte „spravádzať, alebo sa k nemu pripájať“.

1.2.3.5. Článok 10 ods. 2: „vzdialenejší“ rodinní príslušníci, ktorí sa už zdržiavajú v hostiteľskom štáte

Článok 10 ods. 2 dohody sa vzťahuje na „vzdialenejších“ rodinných príslušníkov (v súlade s článkom 3 ods. 2 smernice 2004/38/ES), ktorí sa zdržiavajú v hostiteľskom štáte do konca prechodného obdobia na základe svojho vzťahu k občanovi EÚ uplatňujúcemu si v hostiteľskom štáte práva na voľný pohyb v rámci Únie. Na dĺžke trvania tohto pobytu nezáleží.

Predpokladom práva na pobyt týchto osôb v hostiteľskom štáte podľa pravidiel Únie týkajúcich sa voľného pohybu je, že im hostiteľský štát vydal doklad o pobyte v súlade so svojimi vnútroštátnymi právnymi predpismi.

Právo na pobyt týchto osôb v hostiteľskom štáte podľa pravidiel Únie týkajúcich sa voľného pohybu, ktoré hostiteľský štát uznal v súlade so svojimi vnútroštátnymi právnymi predpismi, sa preukazuje vydaním dokladu o pobyte.

1.2.3.6. Článok 10 ods. 3: „vzdialenejší“ rodinní príslušníci s nevybavenou žiadosťou

„Vzdialenejší“ rodinní príslušníci (v súlade s článkom 3 ods. 2 smernice 2004/38/ES), ktorí pred skončením prechodného obdobia podali žiadosť o pripojenie sa k držiteľovi práva v hostiteľskom štáte podľa článku 3 ods. 2 smernice 2004/38/ES, ale ktorých žiadosť (o vstupné vízum alebo doklad o pobyte) nebola na konci prechodného obdobia vybavená, sú chránení rovnako ako podľa pravidiel Únie týkajúcich sa voľného pohybu.

Ich žiadosti by sa mali posudzovať v súlade s postupom stanoveným v článku 3 ods. 2 smernice 2004/38/ES. Kladné rozhodnutie o žiadosti znamená, že také osoby by sa mali považovať za osoby, na ktoré sa vzťahuje článok 10 ods. 2 dohody.

1.2.3.7. Článok 10 ods. 4: partneri v trvalom vzťahu

Partneri, ktorí sú v trvalom vzťahu s držiteľom práva [osoby, na ktoré sa vzťahuje článok 3 ods. 2 písm. b) smernice 2004/38/ES], avšak na konci prechodného obdobia sa zdržiavali mimo hostiteľského štátu, sú oprávnenými osobami podľa dohody.

Táto kategória zahŕňa všetky ostatné dlhodobé „trvalé“ partnerstvá, teda vzťahy osôb opačného pohlavia aj rovnakého pohlavia. Požiadavka trvalosti vzťahu sa musí posudzovať s ohľadom na cieľ smernice zachovávať jednotu rodiny v širšom zmysle (pozri odôvodnenie 6 smernice 2004/38/ES).

Takéto osoby museli byť v trvalom vzťahu na konci prechodného obdobia a ešte byť v trvalom vzťahu aj v čase, keď sa uchádzajú o pobyt v hostiteľskom štáte na základe dohody.

Toto ustanovenie sa vzťahuje aj na tie osoby, ktoré boli v trvalom vzťahu na konci prechodného obdobia a sú manželskými partnermi držiteľa práva v čase, keď sa uchádzajú o pobyt v hostiteľskom štáte na základe dohody.

Ich žiadosti by sa mali posudzovať v súlade s postupom stanoveným v článku 3 ods. 2 smernice 2004/38/ES. Kladné rozhodnutie o žiadosti znamená, že také osoby by sa mali považovať za osoby, na ktoré sa vzťahuje článok 10 ods. 2

1.2.4. Článok 10 ods. 5: preskúmanie hostiteľským štátom

Pri posudzovaní žiadosti o vstup alebo pobyt rodinného príslušníka, na ktorého sa vzťahuje článok 10 ods. 3 a 4 dohody, by mal hostiteľský štát v súlade so svojimi vnútroštátnymi právnymi predpismi vykonať rozsiahle preskúmanie osobných pomerov. Každé rozhodnutie o zamietnutí žiadosti by malo byť riadne zdôvodnené.

1.3. Článok 11 – Neprerušiteľnosť pobytu

Článkom 11 sa zabezpečuje, aby osoby, ktoré sú dočasne neprítomné na území hostiteľského štátu v čase skončenia prechodného obdobia, boli vzhľadom na podmienku „neprerušiteľnosti“ naďalej považované za osoby s oprávneným pobytom, a teda chránené dohodou. Je to v súlade s článkami 9 a 10 dohody, v ktorých sa uvádza „právo na pobyt v hostiteľskom štáte“, a nie „prítomnosť v hostiteľskom štáte“.

Konkrétne to znamená, že osoba, ktorá už má právo na trvalý pobyt, toto právo stratí, ak je neprítomná viac ako päť rokov (druhý odsek článku 11, v ktorom sa odkazuje na pravidlo piatich rokov v článku 15 ods. 3 dohody). Osoby, ktorých dĺžka pobytu ešte nedosiahla päť rokov, môžu byť neprítomné maximálne 6 mesiacov počas roka (prvý odsek článku 11, v ktorom sa odkazuje na pravidlá neprerušiteľnosti pobytu z článku 15 ods. 2 dohody, ktorý odzrkadľuje článok 16 ods. 3 smernice 2004/38/ES).

Ďalšie podrobnosti o podmienkach neprerušiteľnosti sú uvedené v článku 15 ods. 2 a ods. 3 dohody.

Napríklad občania EÚ, ktorí nadobudli právo na trvalý pobyt v hostiteľskom štáte v súlade so smernicou 2004/38/ES a opustili hostiteľský štát štyri roky pred skončením prechodného obdobia, sa majú na konci prechodného obdobia považovať za osoby, ktoré „uplatňujú svoje právo na pobyt v súlade s právom Únie“ (aj v prípade, keď už nemajú právo na trvalý pobyt podľa smernice 2004/38/ES), pretože neboli neprítomné počas obdobia dlhšieho ako päť po sebe idúcich rokov. Majú právo na získanie nového statusu trvalého pobytu v hostiteľskom štáte za predpokladu, že o to požiadajú v lehote stanovenej v článku 18 ods. 1 písm. b) prvom pododseku dohody.

1.3.1. Uplynulé obdobia pobytu

Predchádzajúce obdobia oprávneného pobytu v hostiteľskom štáte, po ktorých nasleduje neprítomnosť dlhšia, než je povolené, sa neberú do úvahy.

Napríklad občan EÚ, ktorý žil v Spojenom kráľovstve v rokoch 1990 až 2010 a potom Spojené kráľovstvo opustil, sa na účely tejto dohody nepovažuje za osobu s miestom pobytu v Spojenom kráľovstve. Takýto občan EÚ Spojené kráľovstvo dobrovoľne opustil a odvtedy zotrval mimo Spojeného kráľovstva, takže právo na pobyt podľa dohody v tomto prípade neexistuje.

1.3.2. Uplynulé obdobia pobytu, po ktorých nasleduje dlhšia neprítomnosť a potom návrat do hostiteľského štátu pred skončením prechodného obdobia

Osobe, ktorá bola v minulosti neprítomná dlhšie než päť rokov, ale vráti sa do hostiteľského štátu pred skončením prechodného obdobia, sa začínajú počítať obdobia oprávneného pobytu odznova od návratu do hostiteľského štátu pred skončením prechodného obdobia.

1.4. Článok 12 – Nediskriminácia

Článok 12 dohody plne odzrkadľuje článok 18 ZFEÚ a zabezpečuje, že diskriminácia na základe štátnej príslušnosti je zakázaná, ak:

- patrí do rozsahu pôsobnosti druhej časti dohody, ale bez toho, aby boli dotknuté akékoľvek osobitné ustanovenia obsiahnuté v druhej časti (napríklad v článku 23 ods. 2), a

b) je namierená proti osobám oprávneným podľa dohody.

To zahŕňa napríklad právo študentov na rovnakú výšku poplatkov za štúdium, ako sa vzťahuje na štátnych príslušníkov hostiteľského štátu.

2. HLAVA II – PRÁVA A POVINNOSTI

KAPITOLA 1 – PRÁVA TÝKAJÚCE SA POBYTU, DOKLADY O POBYTE

2.1. **Článok 13 – Právo na pobyt**

2.1.1. *Rozsah pôsobnosti*

V článku 13 ods. 1 až ods. 3 sú stanovené základné hmotnoprávne podmienky, ktoré vytvárajú základ pre právo na pobyt občanov EÚ, štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva a ich rodinných príslušníkov v hostiteľskom štáte, bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť.

Tieto podmienky pre nadobudnutie práva na pobyt sú v zásade rovnaké ako podmienky pravidiel Únie týkajúcich sa voľného pohybu v súvislosti s právom na pobyt.

Na občanov EÚ, štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva a ich rodinných príslušníkov bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť, ktorí nadobudli právo na trvalý pobyt pred skončením prechodného obdobia, by sa nemali vzťahovať požiadavky predchádzajúce nadobudnutiu práva na trvalý pobyt, ako sú napríklad požiadavky stanovené v článku 7 smernice 2004/38/ES.

Pri uplatňovaní príslušných pravidiel neexistuje priestor na voľné uváženie, pokiaľ to pre danú osobu nie je priaznivé (pozri aj článok 38 dohody).

2.2. **Článok 14 – Právo výstupu a vstupu**

2.2.1. *Článok 14 ods. 1: vstup a výstup s platným národným preukazom totožnosti alebo cestovným pasom*

Podľa článku 4 ods. 1 a článku 5 ods. 1 smernice 2004/38/ES majú všetci občania EÚ právo opustiť jeden členský štát a vstúpiť do iného členského štátu bez ohľadu na to, či sú štátnymi príslušníkmi týchto členských štátov alebo v nich majú bydlisko.

Právo oprávnených osôb podľa dohody na neprítomnosť, ako je stanovené v článku 15 dohody, a právo pokračovať v práci v pozícii cezhraničných pracovníkov, ako je stanovené v článkoch 24 a 25 dohody, zahŕňa právo opustiť hostiteľský štát, respektíve štát zamestnania a vrátiť sa tam.

Rovnako, ako je to v prípade smernice 2004/38/ES, v článku 14 ods. 1 dohody sa na účely uplatňovania práva vstupu a výstupu vyžaduje platný cestovný pas alebo národný preukaz totožnosti. Nesmú sa dopĺňať žiadne ďalšie podmienky na základe vnútroštátneho práva (napríklad, že cestovný doklad musí byť platný na určité budúce obdobie). Pokiaľ právo vstúpiť alebo vystúpiť môže byť doložené rôznymi cestovnými dokladmi, voľba dokladu je na oprávnenej osobe podľa dohody.

Pokiaľ ide o používanie národných preukazov totožnosti ako cestovných dokladov, v článku 14 ods. 1 druhom pododseku sa hostiteľský štát oprávňuje, aby rozhodol, že po piatich rokoch od skončenia prechodného obdobia bude uznávať národné preukazy totožnosti, iba ak budú obsahovať čip v súlade s uplatniteľnými normami Medzinárodnej organizácie civilného letectva týkajúcimi sa biometrickej identifikácie (podľa noriem ICAO v dokumente 9303).

Toto rozhodnutie by malo byť riadne uverejnené v primeranej lehote, ako je uvedené v článku 37 dohody, aby sa oprávneným osobám podľa dohody umožnilo, aby požiadali o zodpovedajúci národný preukaz totožnosti alebo platný cestovný pas.

2.2.2. *Článok 14 ods. 2: držiteľia dokladov vydaných podľa dohody*

Občania EÚ, štátni príslušníci Spojeného kráľovstva, ich rodinní príslušníci a ďalšie osoby s bydliskom v hostiteľskom štáte v súlade s dohodou budú mať právo prekročiť hranice hostiteľského štátu podľa podmienok stanovených v článku 14 ods. 1 dohody, ak poskytnú dôkaz o tom, že sú oprávnenými osobami podľa dohody.

Od držiteľov dokladov vydaných podľa článkov 18 a 26 dohody sa preto nebude vyžadovať žiadne výstupné alebo vstupné vízum ani rovnocenná formalita (v zmysle článku 4 ods. 2 a druhej zarážky článku 5 ods. 1 smernice 2004/38/ES; napríklad elektronické cestovné povolenie).

2.2.3. Článok 14 ods. 3: vstupné víza a spoplatnenie žiadostí o pobyt z cudziny

V článku 14 ods. 3 dohody sa reprodukovujú ustanovenia týkajúce sa vstupného víza, ktoré sa v smernici 2004/38/ES poskytujú rodinným príslušníkom migrujúcich občanov EÚ z dôvodu skutočnosti, že právo voľne sa pohybovať a zdržiavať sa by sa malo, ak sa má uplatňovať podľa objektívnych podmienok slobody a dôstojnosti, udeliť aj ich rodinným príslušníkom bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť (pozri odôvodnenie 5 smernice 2004/38/ES).

Zatiaľ čo krátkodobé víza, na ktoré sa vzťahuje článok 14 ods. 3, by sa mali vydávať bezplatne, dohoda nebráni hostiteľskému štátu, aby ponúkal rodinným príslušníkom ďalšiu možnosť požiadať z cudziny o nový pobytový status, ktorý môžu získať podľa článku 18. V tomto prípade si medzi vstupným vízom a dokladom o pobyte môže vybrať oprávnená osoba podľa dohody. V takom prípade môže žiadosť podliehať poplatku za vydanie dokladov o pobyte, ktoré preukazujú pobytový status.

2.3. Článok 15 – Právo na trvalý pobyt

2.3.1. Článok 15 ods. 1: oprávnenosť

Článok 15 dohody odzrkadľuje článok 16 smernice 2004/38/ES, ktorý sa týka oprávnenosti v prípade práva na trvalý pobyt.

Osoby, ktoré nie sú oprávnené nadobudnúť právo na trvalý pobyt podľa smernice 2004/38/ES, nie sú oprávnené nadobudnúť status trvalého pobytu podľa dohody. Má to tieto dôsledky:

- a) pobyt, ktorý je v súlade s pravidlami Únie týkajúcimi sa voľného pohybu, ale nie je v súlade s podmienkami stanovenými v smernici 2004/38/ES (je potrebné poznamenať, že článok 13 dohody obsahuje odkaz na smernicu 2004/38/ES), sa neberie do úvahy na účely práva na trvalý pobyt (vec C-529/11 Alarape a Tijani);
- b) držba platného dokladu o pobyte neznamená, že pobyt je oprávnený na účely získania práva na trvalý pobyt (vec C-325/09 Dias);
- c) obdobím uväznenia pred nadobudnutím práva na trvalý pobyt sa opätovne začína celý proces a je potrebné dosiahnuť nové obdobie piatich rokov nepretržitého pobytu (vec C-378/12 Onuekwere).

Rovnako tak osoby, ktoré sú oprávnené nadobudnúť právo na trvalý pobyt podľa smernice 2004/38/ES, sú oprávnené nadobudnúť status trvalého pobytu podľa dohody. Má to tieto dôsledky:

- a) oprávnený pobyt znamená pobyt v súlade s podmienkami stanovenými v smernici 2004/38/ES (spojené veci C-424/10 a C-425/10 Ziolkowski a Szeja) a v predchádzajúcich dokumentoch (vec C-162/09 Lassal);
- b) oprávňujúce obdobie pobytu nemusí bezprostredne predchádzať momentu, keď sa uplatňuje nárok na právo na trvalý pobyt (vec C-162/09 Lassal);
- c) pobyt pred prístupím daného štátu k EÚ sa za určitých okolností môže brať do úvahy (spojené veci C-424/10 a C-425/10 Ziolkowski a Szeja).

Odkaz na obdobia práce v súlade s pravidlami Únie týkajúcimi sa voľného pohybu v článku 15 ods. 1 a v článku 16 dohody je odkazom na obdobia zamestnania v zmysle článku 17 smernice 2004/38/ES.

2.3.2. Článok 15 ods. 2: pobyt kratší ako päť rokov

Pokiaľ ide o nepretržitosť prechodného pobytu, v článku 15 ods. 2 dohody sa uvádza, že nepretržitosť pobytu sa určuje podľa článku 16 ods. 3 a článku 21 smernice 2004/38/ES.

Kým článok 16 ods. 3 smernice 2004/38/ES je zameraný na kontrolu nepretržitosti oprávneného pobytu na účely nadobudnutia práva na trvalý pobyt, rovnaké pravidlá sa vzťahujú aj na pobyt podľa dohody všeobecne. Oprávnené osoby podľa dohody môžu byť určitý čas neprítomné bez toho, aby sa prerušila nepretržitosť ich práva na pobyt v hostiteľskom štáte.

To znamená, že nepretržitosť pobytu neovplyvňujú tieto prípady dočasnej neprítomnosti:

1. neprítomnosti (poznámka: množné číslo), ktorých celkové trvanie neprekračuje šesť mesiacov za rok;
2. neprítomnosti (poznámka: množné číslo) s dlhším trvaním v dôsledku povinnej vojenskej služby (v tomto prípade sa neuplatňuje žiadna lehota) alebo

3. neprítomnosť (poznámka: jednotné číslo) s maximálnym trvaním dvanásť po sebe idúcich mesiacov zo závažných dôvodov, napríklad (poznámka: zoznam nie je vyčerpávajúci):
- tehotenstvo a pôrod;
 - vážne ochorenie;
 - štúdium alebo odborné vzdelávanie alebo
 - vyslanie do zahraničia.

Napríklad občania EÚ, ktorí pricestovali do hostiteľského štátu štyri roky pred skončením prechodného obdobia, pracovali tam a boli zamestnávateľom vyslaní do zahraničia osem mesiacov pred skončením prechodného obdobia [bod 3 písm. d)], si na konci prechodného obdobia naďalej zachovávajú právo na pobyt podľa práva Únie týkajúceho sa voľného pohybu občanov EÚ na účely dohody a majú právo na získanie nového pobytového statusu v hostiteľskom štáte za predpokladu, že sa vrátia do hostiteľského štátu skôr, ako trvanie ich neprítomnosti presiahne dvanásť po sebe idúcich mesiacov.

To tiež znamená, že nepretržitost' pobytu je prerušená každým zákonne uplatneným rozhodnutím o vyhostení danej osoby (v zásade platí, že právo na pobyt ako také sa ukončí akýmkoľvek riadne uplatneným rozhodnutím o vyhostení danej osoby).

Obdobím uväznenia pred nadobudnutím práva na trvalý pobyt sa opätovne začína celý proces a je potrebné dosiahnuť nové obdobie piatich rokov nepretržitého oprávneného pobytu (vec C-378/12 Onuekwere).

2.3.3. Článok 15 ods. 3: pobyt dlhší ako päť rokov

V článku 15 ods. 3 dohody je stanovené, že právo na trvalý pobyt by sa malo odobrať len v prípade neprítomnosti v hostiteľskej krajine počas obdobia dlhšieho ako päť po sebe idúcich rokov (pozri usmernenie k článku 11 týkajúce sa oprávnených osôb, ktoré sú neprítomné v čase skončenia prechodného obdobia).

Právo na trvalý pobyt podľa dohody je možné odobrať aj zákonne prijatým rozhodnutím o vyhostení na základe článku 20 dohody. Obdobie uväznenia po nadobudnutí práva na trvalý pobyt neovplyvňuje právo na trvalý pobyt (vec C-145/09 Tsakouridis).

Právo na trvalý pobyt nadobudnuté pred skončením prechodného obdobia, na ktoré sa vzťahuje článok 11 dohody, je potrebné chápať ako právo na trvalý pobyt podľa práva Únie (článok 16 ods. 1 alebo ods. 2 smernice 2004/38/ES), na základe ktorého sa určuje, či sa daná osoba môže stať oprávnenou osobou podľa dohody (nemá sa to chápať ako odkaz na právo na trvalý pobyt nadobudnuté podľa dohody).

Aby článok 11 odrážal osobitný kontext dohody (podľa ktorej nie je možné jednoducho opätovne uplatňovať právo voľne sa pohybovať a zdržiavať sa po strate predchádzajúceho práva na trvalý pobyt), prekračuje rámec pravidiel povolenej dvojročnej neprítomnosti pre stratu práva na trvalý pobyt podľa smernice 2004/38/ES (článok 16 ods. 4 danej smernice) tým, že je v ňom stanovená maximálne obdobie neprítomnosti päť po sebe idúcich rokov. Toto predĺženie obdobia neprítomnosti z dvoch na päť rokov (v porovnaní s pravidlami podľa smernice 2004/38/ES) umožňuje daným osobám zachovať si právo na trvalý pobyt podľa dohody, ak sa vrátia do hostiteľského štátu po období neprítomnosti do piatich po sebe idúcich rokov.

Napríklad občania EÚ, ktorí nadobudli právo na trvalý pobyt v hostiteľskom štáte podľa podmienok stanovených v dohode do konca prechodného obdobia a ktorí opustia hostiteľský štát šesť rokov po skončení prechodného obdobia na obdobie štyroch rokov (napríklad pre pracovné vyslanie do zahraničia), sa stále môžu vrátiť do hostiteľského štátu a zachovať si právo na trvalý pobyt a všetky súvisiace práva podľa dohody.

2.4. Článok 16 – Kumulácia období

Článkom 16 dohody dopĺňa článok 15, keďže je venovaný situácii, keď oprávnené osoby podľa dohody nenadobudli právo na trvalý pobyt pred skončením prechodného obdobia. Obdobie oprávneného pobytu v súlade s pravidlami Únie týkajúcimi sa voľného pohybu, ktoré má daná osoba pred skončením prechodného obdobia, sa bude brať do úvahy pri výpočte obdobia pobytu 5 rokov oprávňujúceho na nadobudnutie práva na trvalý pobyt. V článku 16 sa takým oprávneným osobám priznáva právo nadobudnúť status trvalého pobytu neskôr (po kumulácii dostatočného obdobia oprávneného pobytu).

2.5. Článok 17 – Status a zmeny

2.5.1. Článok 17 ods. 1: zmena statusu

V prvej časti článku 17 ods. 1 sa uvádza, že občania EÚ a štátni príslušníci Spojeného kráľovstva, ktorí majú právo na pobyt v hostiteľskom štáte v súlade s článkom 13 ods. 1 dohody, môžu zmeniť svoj status a zostať oprávnenými osobami podľa dohody.

Ich právo na pobyt (trvalý/prechodný) podľa dohody nie je ovplyvnené zmenou statusu (t. j. ustanovenie práva Únie týkajúce sa voľného pohybu občanov EÚ, na ktorom je ich právo na pobyt založené), pokiaľ je ich pobyt v súlade s podmienkami stanovenými v článku 13 ods. 1 dohody (a prostredníctvom toho aj s právom Únie týkajúcim sa voľného pohybu občanov EÚ). Je tiež možné, aby bola daná osoba držiteľom viacerých statusov (napríklad študent, ktorý je zároveň aj pracovníkom).

Zo zmeny statusu nevyplývajú žiadne dôsledky (napríklad vydanie nového dokladu o pobyte) a nie je potrebné ju oznamovať vnútroštátnym orgánom.

Zoznam „statusov“ v článku 17 ods. 1 (študent, pracovník, samostatne zárobkovo činná osoba a ekonomicky neaktívna osoba) je ilustračný, nie vyčerpávajúci.

Článok 17 ods. 1 sa uplatňuje aj na oprávnené osoby podľa dohody, ktoré nadobudli status trvalého pobytu podľa dohody. Pre také osoby však toto ustanovenie nebude predstavovať žiadnu účinnú ochranu, keďže ich pobytový status už nie je podmienený a nemôže sa opäť stať podmieneným (pozri rozdiel medzi pobytom založeným na článku 7 smernice 2004/38/ES a trvalým pobytom založeným na článku 16 alebo 17 smernice 2004/38/ES).

2.5.1.1. Osobitná situácia rodinných príslušníkov

Rodinní príslušníci, ktorí majú právo na pobyt v hostiteľskom štáte v súlade s článkom 13 ods. 2 alebo ods. 3 dohody, môžu tiež zmeniť svoj status a zostať oprávnenými osobami podľa dohody.

V druhej vete článku 17 ods. 1 sa však týmto osobám výslovne zabráňuje, aby sa stali držiteľmi práva [t. j. osobami uvedenými v článku 10 ods. 1 písm. a) až d) dohody]. V praxi to znamená, že nemajú vlastné právo podľa dohody, aby sa k nim pripojili ich rodinní príslušníci.

Toto obmedzenie sa uplatňuje iba na tie osoby, ktorých pobytový status podľa dohody je odvodený výlučne od skutočnosti, že sú rodinnými príslušníkmi držiteľov práva. Na občanov EÚ a štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva, ktorí sa zdržiavajú v hostiteľskom štáte na konci prechodného obdobia ako rodinní príslušníci a zároveň ako držiteľia práva (napríklad 20-ročný rakúsky syn rakúskeho pracovníka, ktorý takisto pracuje v Spojenom kráľovstve), sa nevzťahuje druhá časť článku 17 ods. 1 a v dôsledku toho si môžu uplatňovať všetky práva, ktoré majú držiteľia práva.

2.5.2. Článok 17 ods. 2: dieťa, ktoré už nie je závislou osobou

Podľa práva Únie týkajúceho sa voľného pohybu občanov EÚ sa na rodinných príslušníkov oprávnených osôb podľa dohody, ktorých pobytový status je odvodený od skutočnosti, že sú osobami závislými od držiteľa práva, neprestane vzťahovať dohoda, keď prestanú byť závislými osobami, napríklad ak využijú svoje práva podľa článku 22, aby sa zamestnali alebo vykonávali samostatne zárobkovú činnosť v hostiteľskom štáte.

V článku 17 ods. 2 je stanovené, že takým rodinným príslušníkom sa zachovajú rovnaké práva, aj keď prestanú byť závislými osobami, bez ohľadu na spôsob straty závislosti.

Rovnako na rodinných príslušníkov oprávnených osôb podľa dohody, ktorých pobytový status je odvodený od skutočnosti, že sú mladší ako 21 rokov, sa dohoda naďalej vzťahuje, aj keď dosiahnu vek 21 rokov.

2.6. Článok 18 – Vydanie dokladov o pobyte

Odchylné od základných zásad pravidiel Únie týkajúcich sa voľného pohybu sa v článku 18 ukladá hostiteľskému štátu povinnosť rozhodnúť, či sa bude používať konštitutívny systém pobytu (článok 18 ods. 1) alebo deklaratívny systém pobytu (článok 18 ods. 4).

V rámci deklaratívneho systému pobytu (podľa smernice 2004/38/ES) sa pobytový status udeľuje oprávneným osobám priamo zo zákona a nezávisí od toho, či splnia administratívne postupy. Inými slovami, „zdrojom“ pobytového statusu a z neho vyplývajúcich nárokov je skutočnosť, že sú splnené podmienky, ktoré sa v práve Únie spájajú s právom na pobyt. Na získanie toho statusu nie je potrebné žiadne rozhodnutie vnútroštátnych orgánov, hoci môže byť stanovená povinnosť požiadať o doklad o pobyte, ktorým sa status potvrdzuje.

V rámci konštitutívneho systému pobytu oprávnené osoby nadobúdajú pobytový status, iba ak o tento status požiadajú a žiadosť bude schválená. Inými slovami, „zdrojom“ pobytového statusu a z neho vyplývajúcich nárokov je rozhodnutie vnútroštátnych orgánov, ktoré status udeľujú.

2.6.1. Článok 18 ods. 1 prvý pododsek: konštitutívny status

V článku 18 ods. 1 je stanovené, že hostiteľský štát môže rozhodnúť o používaní konštitutívneho systému pobytu.

V súlade s posledným pododsekom úvodnej vety článku 18 ods. 1 musí osoba, ktorá podáva žiadosť, spĺňať podmienky stanovené v hlave II druhej časti dohody, aby sa jej mohol udeliť nový pobytový status.

2.6.1.1. Doklad o pobyte

Ak žiadateľ spĺňa podmienky stanovené v hlave II, v článku 18 ods. 1 sa vyžaduje, aby hostiteľský štát vydal doklad o pobyte, ktorý osvedčuje nový pobytový status. Nie je určený formát dokladu o pobyte, ale v článku 18 ods. 1 písm. q) sa vyžaduje, aby doklad o pobyte obsahoval vyhlásenie, že bol vydaný v súlade s dohodou (aby jeho držiteľ bol rozpoznateľný ako oprávnená osoba podľa dohody).

2.6.1.2. Digitálna alebo papierová podoba

V článku 18 ods. 1 sa umožňuje, aby hostiteľský štát vydal doklad o pobyte v digitálnej podobe. To v podstate znamená, že doklad o pobyte sa v prvom rade zaznamená v databáze prevádzkovej vnútroštátnymi orgánmi a že oprávnené osoby podľa dohody dostanú prostriedky na prístup k svojmu statusu, na jeho overenie a zdieľanie so zainteresovanými stranami.

2.6.2. Článok 18 ods. 1 písm. a): účel žiadosti

Príslušné orgány by mali po posúdení, či sú splnené podmienky stanovené v článku 18 ods. 1, prijať rozhodnutie, či má žiadateľ nárok na nový pobytový status podľa článku 18 ods. 1

2.6.3. Článok 18 ods. 1 písm. b): lehoty na podanie žiadosti a potvrdenie o podaní žiadosti

2.6.3.1. Lehoty

Žiadosti o nový pobytový status podľa článku 18 ods. 1 by sa mali podať v **lehote stanovenej hostiteľským štátom, ktorá nesmie byť kratšia ako šesť mesiacov od skončenia prechodného obdobia**, pokiaľ sa neuplatní ustanovenie článku 18 ods. 1 písm. c) (pozri ďalšiu časť). Táto lehota sa bude musieť uplatňovať v prípade všetkých oprávnených osôb podľa dohody, ktoré sa oprávnené zdržiavali v hostiteľskom štáte v čase skončenia prechodného obdobia, vrátane osôb, ktoré sú v danom čase dočasne neprítomné, podľa článku 15 ods. 2 a ods. 3 dohody.

Rodinní príslušníci a partneri v trvalom vzťahu, ktorí sa chcú po skončení prechodného obdobia pripojiť k oprávnenej osobe podľa dohody, občania EÚ alebo štátnemu príslušníkovi Spojeného kráľovstva, by mali požiadať o nový pobytový status **do troch mesiacov po svojom príchode alebo do šiestich mesiacov od skončenia prechodného obdobia, podľa toho, čo nastane neskôr.**

2.6.3.2. Potvrdenie o podaní žiadosti

Potvrdenie o podaní žiadosti by sa malo vydať okamžite po jej prijatí príslušným orgánom. Toto potvrdenie sa musí odlišovať od nového dokladu o pobyte a vnútroštátne orgány sú podľa dohody povinné pomôcť žiadateľovi s vyplnením žiadosti tak, aby mohol dostať potvrdenie o podaní žiadosti.

Keď daná osoba podá žiadosť v lehotách stanovených v článku 18 ods. 1 písm. b) (posledný pododsek úvodnej vety článku 18 ods. 1), príslušný orgán by mal vykonať tieto kroky:

1. príslušný orgán okamžite vydá potvrdenie o podaní žiadosti [posledný pododsek článku 18 ods. 1 písm. b)];
2. príslušný orgán skontroluje, či je žiadosť úplná. Ak to tak nie je (napríklad ak nebola preukázaná totožnosť alebo ak v prípade, keď sa požaduje uhradenie poplatku za podanie žiadosti, príslušný poplatok nebol uhradený), príslušný orgán pomôže žiadateľovi predchádzať všetkým chybám alebo opomenutiam v žiadosti [článok 18 ods. 1 písm. o)] predtým, ako prijme rozhodnutie o zamietnutí podanej žiadosti;
3. ak je žiadosť úplná, príslušný orgán skontroluje, či má žiadateľ nárok na právo na pobyt stanovené v hlave II;
4. ak je žiadosť opodstatnená, príslušný orgán vydá nový doklad o pobyte [článok 18 ods. 1 písm. b)].

Rozhodnutie o zamietnutí žiadosti podlieha súdnemu a v prípade potreby administratívne opravnému prostriedku v súlade s článkom 18 ods. 1 písm. r).

Žiadateľ sa považuje za osobu s právom na pobyt podľa dohody, až kým príslušný orgán neprijme právoplatné rozhodnutie podľa článku 18 ods. 3

2.6.3.3. Potvrdenie o podaní žiadosti

Vydaním potvrdenia o podaní žiadosti sa potvrdzuje, že:

- a) žiadosť bola úspešne podaná;
- b) žiadateľ splnil povinnosť požiadať o nový pobytový status;
- c) až do právoplatného rozhodnutia o žiadosti sa žiadateľ považuje za osobu so všetkými právami podľa dohody (článok 18 ods. 3).

V článku 18 ods. 1 písm. b) sa neharmonizuje formát potvrdenia o podaní žiadosti, iba sa požaduje, aby bolo potvrdenie vydané (akceptuje sa aj digitálna podoba).

2.6.3.4. Žiadosti z cudziny

Žiadosti o nový pobytový status sa môžu podávať aj z cudziny, napríklad v prípade osôb, ktoré sú dočasne neprítomné, ale považujú sa za osoby s oprávneným pobytom v hostiteľskom štáte (pozri usmernenie k článku 15 ods. 2 a 3 dohody).

Žiadosti môžu podávať z cudziny aj rodinní príslušníci, ktorí ešte nemajú miesto pobytu v hostiteľskom štáte [pozri usmernenie k článku 10 ods. 1 písm. e) bodu ii) a iii) a k článku 10 ods. 1, 3 a 4 dohody].

2.6.4. Článok 18 ods. 1 písm. c): technické problémy a ich oznámenie

Článok 18 ods. 1 písm. c) sa týka situácie, keď žiadosti o nový pobytový status nie je možné riadne podávať pre technické problémy systému na podávanie žiadostí hostiteľského štátu.

V takej situácii, ak sa technické problémy vyskytnú v Spojenom kráľovstve, orgány Spojeného kráľovstva to oznámia Únii podľa príslušných pravidiel. Ak sa technické problémy vyskytnú v členskom štáte EÚ, Unia (ako strana dohody) to oznámi Spojenému kráľovstvu podľa príslušných pravidiel. Lehota na podanie žiadosti o nový pobytový status sa automaticky predĺži o jeden rok po podaní oznámenia, ktoré je uvedené v tomto odseku.

Ak hostiteľský štát podá také oznámenie, musí ho uverejniť. Hostiteľský štát musí tiež včas poskytnúť dotknutým osobám primerané, verejne dostupné informácie, pretože to ovplyvňuje ich právne postavenie v hostiteľskom štáte.

Účinky článku 18 ods. 1 písm. c) sa neuplatnia, ak nebude podané oznámenie, a to ani v prípade existencie technických problémov.

V tejto súvislosti je osobitne dôležitý článok 5 dohody týkajúci sa dobrej viery, napríklad pri posudzovaní, či sú technické problémy dostatočne závažné, aby sa začal postup oznamovania, alebo či sú s istotou len dočasné (napríklad útok DDoS na servery, ktoré riadia postup online podávania žiadostí, štrajk zamestnancov verejnej služby...). V prípade problémov, ktoré sú s istotou len dočasné, môže byť vhodné predĺžiť lehotu na podávanie žiadostí prostredníctvom vnútroštátneho zákona alebo zabezpečiť dotknuté osoby, že ich žiadosti aj po uplynutí lehoty budú prijaté podľa článku 18 ods. 1 písm. d).

2.6.5. Článok 18 ods. 1 písm. d): žiadosti podané po lehote

Nedodržanie lehoty na podanie žiadosti o nový pobytový status môže mať v rámci konštitutívneho systému pobytu fungujúceho podľa článku 18 ods. 1 závažné dôsledky. Môže viesť k nemožnosti nadobudnúť nový pobytový status, na ktorý by inak mal žiadateľ nárok.

V článku 18 ods. 1 písm. d) sa príslušným orgánom zakazuje, aby automaticky zamietali žiadosti podané po uplynutí lehoty, a požaduje sa od nich, aby také žiadosti spracovali, ak existujú „oprávnené dôvody“ na nedodržanie lehoty. Také žiadosti by sa mali spracovať v súlade s ostatnými ustanoveniami článku 18 ods. 1

Rozhodnutie príslušných orgánov povoliť spracovanie žiadosti podanej (alebo podanie žiadosti) po uplynutí lehoty by sa malo prijať na základe posúdenia všetkých okolností a dôvodov nedodržania lehoty.

Overenie „oprávnených dôvodov“ vytvára záruku „zjemnenia“ prístupu k nedodržaniu lehoty na podanie žiadosti, čo zabezpečí, aby boli žiadosti podané po uplynutí lehoty primerane spracované.

2.6.6. Článok 18 ods. 1 písm. g): poplatky za vydanie dokladu o pobyte

Poplatky za vydanie príslušného dokladu o pobyte sa môžu účtovať podľa článku 25 ods. 2 smernice 2004/38/ES.

To znamená, že tieto poplatky nemôžu presahovať poplatky stanovené pre štátnych príslušníkov hostiteľského štátu za vydanie podobných dokladov.

2.6.7. Článok 18 ods. 1 písm. h): vlastnenie dokladu o trvalom pobyte

Článok 18 ods. 1 písm. h) sa uplatňuje iba v prípade, keď má žiadateľ platný doklad o trvalom pobyte, a nie v prípade, keď má status trvalého pobytu, ale nie príslušný doklad. Osoby, ktoré majú status trvalého pobytu, ale nie doklad o trvalom pobyte, budú musieť podať žiadosť štandardným postupom podľa článku 18 ods. 1

Doklad o trvalom pobyte zahŕňa doklady vydané podľa smernice 2004/38/ES a všetky podobné vnútroštátne prisťahovalecké doklady, ako je povolenie na trvalý pobyt v Spojenom kráľovstve.

2.6.8. Článok 18 ods. 1 písm. i): národný preukaz totožnosti

Občania EÚ a štátni príslušníci Spojeného kráľovstva, ktorí potrebujú potvrdiť svoju štátnu príslušnosť a totožnosť, môžu použiť svoje platné národné preukazy totožnosti, aj keď sa také preukazy totožnosti už nebudú uznávať ako cestovné doklady podľa článku 14 ods. 1 dohody.

Rovnako ako v smernici 2004/38/ES, aj v článku 18 ods. 1 písm. i) sa vyžaduje, len aby bol cestovný doklad platný. Nesmú sa dopĺňať žiadne ďalšie podmienky na základe vnútroštátneho práva (napríklad, že cestovný doklad musí byť platný na určité budúce obdobie).

2.6.9. Článok 18 ods. 1 písm. j): podporné doklady v podobe kópie

V článku 18 ods. 1 písm. j) sa vnútroštátnym orgánom nebráni, ak je to objektívne odôvodnené, vyžadovať v osobitných prípadoch, aby boli predložené originály určitých podporných dokladov, „ak existujú odôvodnené pochybnosti o ich pravosti“.

2.6.10. Článok 18 ods. 1 písm. k) až m): zoznam podporných dokladov

V článku 8 ods. 3 a ods. 5 a v článku 10 ods. 2 smernice 2004/38/ES je uvedený úplný zoznam podporných dokladov (pozri aj odôvodnenie 14 smernice 2004/38/ES), ktorých predloženie môže hostiteľský členský štát požadovať od občanov EÚ a ich rodinných príslušníkov pri podávaní žiadosti o registračné potvrdenie vydané podľa článku 8 ods. 2 smernice 2004/38/ES alebo o pobytový preukaz vydaný podľa článku 10 ods. 1 smernice 2004/38/ES.

V smernici 2004/38/ES však nie je stanovený vyčerpávajúci zoznam podporných dokladov vzhľadom na všetky možné situácie (napríklad doklady o pobyte vydávané pracovníkom, ktorí si zachovávajú status pracovníka, alebo rodinným príslušníkom, ktorí si zachovávajú právo na pobyt podľa článku 12 alebo 13 smernice 2004/38/ES) ani vzhľadom na iné podporné doklady vydávané podľa smernice 2004/38/ES (doklad potvrdzujúci trvalý pobyt vydaný podľa článku 19 ods. 1 smernice 2004/38/ES alebo preukaz o trvalom pobyte vydaný podľa článku 20 smernice 2004/38/ES).

V článku 18 ods. 1 písm. k) až n) dohody sa reprodukuje prístup k podporným dokladom podľa smernice 2004/38/ES. V prípadoch, keď je v smernici 2004/38/ES uvedený úplný zoznam podporných dokladov, úplný zoznam je uvedený aj v dohode.

Ustanovenia článku 18 **ods. 1 písm. k)** dohody sa uplatňujú vo vzťahu k držiteľom práva zdržiavajúcim sa v hostiteľskom štáte na konci prechodného obdobia. Vychádzajú z článku 8 ods. 3 smernice 2004/38/ES.

Pokiaľ ide o ustanovenie článku 18 ods. 1 písm. k) bodu iii) dohody, „inštitúcia akreditovaná alebo financovaná hostiteľským štátom“ zodpovedá prvej zarážke článku 7 ods. 1 písm. c) smernice 2004/38/ES.

Ustanovenia článku 18 **ods. 1 písm. l)** dohody sa uplatňujú vo vzťahu k rodinným príslušníkom držiteľov práva (vrátane „vzdialenejších“ rodinných príslušníkov), ktorí sa už zdržiavali v hostiteľskom štáte na konci prechodného obdobia. Vychádzajú z článku 8 ods. 5 a článku 10 ods. 2 smernice 2004/38/ES a sú prispôbené skutočnosti, že dotknutí rodinní príslušníci sa už zdržiavajú v hostiteľskom štáte a nevstupujú tam z cudziny.

Ustanovenia článku 18 **ods. 1 písm. m)** dohody sa uplatňujú vo vzťahu k rodinným príslušníkom držiteľov práva, ktorí sa nezdržovali v hostiteľskom štáte na konci prechodného obdobia. Vychádzajú z článku 8 ods. 5 a článku 10 ods. 2 smernice 2004/38/ES.

Ustanovenia článku 18 **ods. 1 písm. n)** dohody slúžia ako súhrnné ustanovenia týkajúce sa všetkých prípadov, v ktorých sa neuplatňujú ustanovenia odseku 1 písm. k) až m). Vychádzajú zo zásady smernice 2004/38/ES, že je potrebné odstrániť administratívne postupy, ktoré predstavujú neprimerané prekážky pri uplatňovaní práva na pobyt. Od oprávnených osôb sa môže požadovať iba poskytnutie dôkazov o tom, že splňajú podmienky, vrátane dôkazov o pobyte, ale nič viac.

Príklad: deti, ktoré sa narodili dvom držiteľom práva po skončení prechodného obdobia, musia len preukázať, že sú deťmi držiteľov práva. V rámci svojich žiadostí by teda museli predložiť tieto doklady:

- platný cestovný pas (alebo preukaz totožnosti, ak sú občanmi EÚ), aby potvrdili svoju totožnosť,
- dôkaz rodinných väzieb so svojimi rodičmi (napríklad rodný list), aby potvrdili svoje rodinné väzby so „zdrojom“ svojich práv,
- dôkaz, že ich rodičia sú držiteľmi práva (napríklad ich doklady o pobyte vydané podľa dohody), aby potvrdili, že ich „zdrojom“ práv sú dvaja držiteľia práva, a
- [ak v čase podávania žiadosti sú starší než 21 rokov] dôkaz, že sú závislí od držiteľov práva.

Žiadatelia si môžu vybrať, ktorý podporný doklad predložia. Hostiteľský štát im nemôže stanoviť povinnosť, aby predložili konkrétny doklad, a nemôže odmietnuť prijatie ich žiadostí podporených iným dokladom.

2.6.11. Článok 18 ods. 1 písm. o): pomoc žiadateľom

Ustanovenia článku 18 ods. 1 písm. o) zabezpečujú, že príslušné orgány pomôžu žiadateľom pri podávaní žiadosti a predkladaní požadovaných dokladov. Žiadateľom musí byť poskytnutá príležitosť, aby predložili dodatočné dôkazy a opravili všetky nedostatky, chyby alebo opomenutia vo svojich žiadostiach (napríklad ak nebola preukázaná totožnosť alebo ak v prípade, keď sa požaduje uhradenie poplatku za podanie žiadosti, príslušný poplatok nebol uhradený). Je to dôležitá záruka v rámci konštitutívneho systému pobytu, pretože inak žiadatelia po skončení prechodného obdobia nebudú mať nárok na opätovné podanie žiadosti podľa dohody.

Ak sa uplatňujú ustanovenia odseku 1 písm. o), hostiteľský štát by mal venovať osobitnú pozornosť zraniteľným občanom (napríklad starším osobám, osobám bez prístupu k digitálnym službám alebo osobám v starostlivosti/v inštitúciách starostlivosti).

2.6.12. Článok 18 ods. 1 písm. p): kontrola trestných záznamov

Ustanovenia článku 18 ods. 1 písm. p) oprávňujú hostiteľský štát používať nový konštitutívny systém na vykonávanie systematických kontrol záznamov vedených v registri trestov.

Takéto systematické kontroly sa v rámci dohody uznávajú vzhľadom na ich osobitný kontext.

Od žiadateľov sa môže vyžadovať, aby pri podaní žiadosti sami deklarovali predchádzajúce odsúdenia za trestné činy, ktoré sú stále uvedené v ich záznamoch vedených v registri trestov v súlade s právnymi predpismi štátu, v ktorom boli odsúdení. Zahladené odsúdenia by nemali byť súčasťou takého vlastného vyhlásenia. Štátom, v ktorom boli odsúdení, môže byť ktorákoľvek krajina na svete.

Nepравdivé vyhlásenie *samo osebe* neznamená, že akékoľvek práva podľa dohody by mali byť zrušené a neplatné. Môže to však mať dôsledky podľa pravidiel verejného poriadku alebo pravidiel boja proti podvodom. Dôkazné bremeno v takýchto prípadoch spočíva na vnútroštátnych orgánoch. Hostiteľský štát môže tiež prijať ustanovenia týkajúce sa primeraných sankcií uplatniteľných v prípade nepravdivých vyhlásení.

Ustanovenia článku 18 ods. 1 písm. p) nebránia hostiteľskému štátu, aby kontroloval svoje vlastné databázy záznamov vedených v registri trestov, a to aj systematicky.

Takisto môže požiadať iné štáty o kontrolu ich databáz záznamov vedených v registri trestov, ale iba v prípade, že to považuje za podstatné, a musí to byť v súlade s postupom uvedeným v článku 27 ods. 3 smernice 2004/38/ES, kde sa vyžaduje, aby sa takéto žiadosti o informácie neuplatňovali všeobecne.

Kontroly trestných záznamov a bezpečnostné kontroly podľa článku 18 ods. 1 písm. p) zodpovedajú kontrolám na základe verejného poriadku alebo verejnej bezpečnosti vykonávaným v súlade s kapitolou VI smernice 2004/38/ES na účely obmedzenia práv podľa článku 20 ods. 1 dohody.

Všetky obmedzujúce opatrenia, ktoré boli prijaté na základe kontrol trestných záznamov a bezpečnostných kontrol podľa článku 18 ods. 1 písm. p), musia byť v súlade s pravidlami stanovenými v článku 18 ods. 1 písm. r) a v článkoch 20 a 21 dohody.

2.6.13. Článok 18 ods. 1 písm. q): vyhlásenie o novom doklade o pobyte

Jedinou požiadavkou na formát nového dokladu o pobyte podľa dohody je, aby obsahovalo vyhlásenie preukazujúce, že právnym základom práv držiteľa dokladu je dohoda.

2.6.14. Článok 18 ods. 1 písm. r): konanie o opravnom prostriedku

Ustanovenia článku 18 ods. 1 písm. r) zabezpečujú, že akékoľvek rozhodnutie prijaté na účely žiadosti o nový pobytový status podľa článku 18 ods. 1 písm. a) môže dotknutá osoba napadnúť prostredníctvom konaní o opravnom prostriedku, v rámci ktorých sa preskúma zákonnosť rozhodnutia, ako aj skutočnosti a okolnosti vedúce k tomuto rozhodnutiu.

2.6.15. Článok 18 ods. 2: stanovené právo na pobyt

Bez toho, aby boli dotknuté obmedzenia stanovené v článku 20 dohody, orgány hostiteľského štátu ani žiadny hospodársky ani iný subjekt v hostiteľskom štáte nemôžu uplatňovať žiadne obmedzujúce opatrenia do uplynutia lehoty na podávanie žiadostí o nový pobytový status stanovenej v článku 18 ods. 1 písm. b).

2.6.16. Článok 18 ods. 3: stanovené právo na pobyt do prijatia právoplatného rozhodnutia

Bez toho, aby boli dotknuté obmedzenia stanovené v článku 20 dohody, orgány hostiteľského štátu ani žiadny hospodársky alebo iný subjekt v hostiteľskom štáte nemôžu uplatňovať žiadne obmedzujúce opatrenia do prijatia právoplatného rozhodnutia o žiadosti podľa článku 18 ods. 1 písm. a).

Táto záruka zaisťuje, že status žiadateľa je chránený až do času, keď:

- a) vnútroštátne orgány rozhodnú o žiadosti (záruka proti administratívnym prieťahom);
- b) vnútroštátne súdy rozhodnú o odvolaní (záruka proti nesprávnym rozhodnutiam a súdnym prieťahom).

2.6.17. Článok 18 ods. 4: deklaratórne konanie

Článok 18 ods. 4 dohody odzrkadľuje článok 25 ods. 1 smernice 2004/38/ES, keďže umožňuje hostiteľským štátom, aby naďalej uplatňovali deklaratórny systém, t. j. aby nový doklad o pobyte nebol podmienkou oprávneného pobytu v hostiteľskom štáte.

Ak sa tak hostiteľský štát rozhodne, uplatňujú sa pravidlá stanovené v smernici 2004/38/ES, napríklad lehoty, poplatky, podporné doklady a doklady o pobyte, ktoré sa majú vydať.

Osoby, ktoré sú oprávnené nadobudnúť nový pobytový status, **by mali mať právo dostať na základe žiadosti doklad o pobyte** (ktorý môže byť v digitálnej podobe) obsahujúci vyhlásenie, že bol vydaný v súlade s dohodou.

2.7. Článok 19 – Vydávanie dokladov o pobyte počas prechodného obdobia

2.7.1. Článok 19 ods. 1: žiadosti počas prechodného obdobia

Z článku 127 dohody vyplýva, že pravidlá Únie týkajúce sa voľného pohybu sa naďalej uplatňujú až do konca prechodného obdobia.

Žiadosti o nový doklad o pobyte ako zakladajúci prvok práv podľa článku 18 ods. 1 a o deklaratórny doklad o pobyte podľa článku 18 ods. 4 sa však môžu podávať už počas prechodného obdobia (články 19 a 185 dohody).

Rozhodnutie používať takéto dobrovoľné uplatňovanie systému nového pobytového statusu podľa článku 18 ods. 1 neovplyvňuje uplatňovanie pravidiel Únie týkajúcich sa voľného pohybu.

Podanie žiadosti o nový pobytový status podľa článku 18 ods. 1 dohody počas prechodného obdobia nebude brániť žiadateľovi, aby súbežne žiadal o doklad o pobyte podľa smernice 2004/38/ES.

Podobne rozhodnutie o používaní dobrovoľného systému nezabavuje hostiteľský štát jeho povinností podľa pravidiel Únie týkajúcich sa voľného pohybu, ako je napríklad povinnosť rozhodnúť o nevybavených žiadostiach alebo spracovať nové žiadosti.

2.7.1.1. Odložená právomoc Súdneho dvora Európskej únie

Podľa článku 158 ods. 1 dohody sa osemročné obdobie, počas ktorého súdy v Spojenom kráľovstve môžu požiadať, aby Súdny dvor Európskej únie vydal prejudiciálne rozhodnutie, pokiaľ ide o rozhodnutia o žiadostiach podaných podľa článku 18 ods. 1 alebo ods. 4 alebo článku 19, začína od dátumu, od ktorého sa uplatňuje článok 19 (t. j. 1. februára 2020).

Zatiaľ čo administratívny postup podávania žiadostí podľa článku 18 sa môže urýchliť a začať sa uplatňovať, ďalšie ustanovenia dohody, od ktorých administratívny postup podávania žiadostí závisí (napríklad tie, ktoré súvisia s osobným rozsahom pôsobnosti a územnou pôsobnosťou článkov 9 až 11) alebo ktoré rozvíja či aktivuje (napríklad všetky procesné záruky proti reštriktívnym rozhodnutiam alebo podmienkam týkajúcim sa zachovania nového pobytového statusu), stále nie sú účinné.

To si vyžaduje určité úpravy, bez ktorých by bol článok 19 bez akéhokoľvek užitočného účinku. Tieto úpravy môžu vyžadovať od hostiteľských štátov, ktoré si vybrali používanie dobrovoľného systému podľa článku 19, aby dôsledne skopírovali všetky potrebné, ale zatiaľ neuplatniteľné ustanovenia druhej časti dohody do vnútroštátnych právnych predpisov, a tým ich aktivovali na účely uplatňovania dobrovoľného systému.

Ustanovenia článku 131 dohody zabezpečujú, že počas prechodného obdobia si inštitúcie Únie zachovávajú právomoci, ktoré sú im udelené v rámci práva Únie, vo vzťahu k Spojenému kráľovstvu, pokiaľ ide o výklad a uplatňovanie článku 19. Súdny dvor Európskej únie si tiež zachová svoju plnú právomoc.

2.7.2. Článok 19 ods. 2: účinnosť schválenia alebo zamietnutia žiadosti

Podanie žiadosti v rámci dobrovoľného konštitutívneho systému môže byť pre žiadateľov žiaduce, aby čo najrýchlejšie získali právnu istotu o svojom statuse napriek odloženému nadobudnutiu účinnosti rozhodnutia (keďže podľa článku 19 ods. 3 kladné rozhodnutie nemôže byť zrušené pred skončením prechodného obdobia).

Z článku 19 ods. 2 vyplýva, že rozhodnutia, kladné aj záporné, prijaté podľa postupu stanoveného v článku 18 ods. 1, teda v rámci konštitutívneho systému, nenadobudnú účinnosť až do skončenia prechodného obdobia, t. j. také rozhodnutia budú platné, ale ich právne účinky budú odložené vzhľadom na skutočnosť, že žiadatelia si budú súbežne uplatňovať práva na voľný pohyb.

Podobne zamietnutie žiadosti vykonané podľa postupu stanoveného v článku 18 ods. 1 môže žiadateľa upozorniť, že môžu byť potrebné určité zmeny, aby získal oprávnenie na nový pobytový status. Také zmeny sa môžu vykonať do konca prechodného obdobia a daná osoba môže opätovne podať žiadosť, ako je stanovené v článku 19 ods. 4

Doklad o pobyte vydaný podľa článku 18 ods. 4 okamžite nadobúda platnosť a uplatniteľnosť (napokon má iba deklaratórne účinky). Neovplyvňuje súbežné práva žiadateľov na voľný pohyb. Podobne, aj keď zamietnutie žiadosti vykonané v rámci dobrovoľného deklaratórneho systému okamžite nadobúda platnosť, neovplyvňuje súbežné práva žiadateľov na voľný pohyb.

2.7.3. Článok 19 ods. 3: udelený pobytový status sa počas prechodného obdobia neruší

V článku 19 ods. 3 sa hostiteľskému štátu bráni, aby zrušil pobytový status, ktorý udelil v rámci dobrovoľného konštitutívneho systému pred skončením prechodného obdobia. Môže to urobiť iba na základe dôvodov verejného poriadku, verejnej bezpečnosti alebo verejného zdravia, prípadne zneužívania práv alebo podvodu, v súlade s pravidlami smernice 2004/38/ES, ktoré sa môžu uplatňovať súbežne.

Toto ustanovenie slúži na ubezpečenie žiadateľov, že skoré podávanie žiadosti počas prechodného obdobia nepredstavuje riziko, pretože po schválení nemôže byť žiadosť preskúmaná z administratívnych dôvodov (t. j. z dôvodov, ktoré sa týkajú podmienok spojených s právom na pobyt).

V rámci systému podľa článku 18 ods. 4 (deklaratórne konanie) majú vnútroštátne orgány naďalej možnosť zrušiť vydané doklady o pobyte alebo pobytový status, ale samo osebe to neovplyvňuje právo na pobyt danej osoby.

2.7.4. Článok 19 ods. 4: opätovné žiadosti

Ustanovenia článku 19 ods. 4 zabezpečujú, že žiadatelia, ktorých žiadosť o nový pobytový status bola zamietnutá podľa článku 18 ods. 1 pred skončením prechodného obdobia, môžu opätovne podať žiadosť v lehote stanovenej v článku 18 ods. 1 písm. b).

Na právo opätovne podať žiadosť počas prechodného obdobia sa vzťahujú konania o opravnom prostriedku stanovené v článku 18 ods. 1 písm. r).

2.7.5. Článok 19 ods. 5: opravný prostriedok

Na všetkých žiadateľov sa vzťahujú práva týkajúce sa opravného prostriedku, ako sú stanovené v kapitole VI smernice 2004/38/ES.

2.8. Článok 20 – Obmedzenia práva na pobyt

Článok 20 sa týka všetkých osôb, ktoré uplatňujú svoje právo podľa hlavy II druhej časti, to znamená, že sa týka napríklad aj cezhraničných pracovníkov, rodinných príslušníkov alebo „vzdialenejších“ rodinných príslušníkov.

2.8.1. Čo je to správanie?

Odseky 1 a 2 článku 20 vychádzajú zo správania dotknutých osôb. Pojem správanie podľa dohody je založený na kapitole VI smernice 2004/38/ES (podrobnejšie informácie sú uvedené v usmerneniach Komisie na lepšiu transpozíciu a uplatňovanie smernice 2004/38/ES – COM(2009) 313 final, oddiel 3.2).

2.8.2. Správanie pred skončením prechodného obdobia a po jeho skončení

V článku 20 ods. 1 a ods. 2 sú stanovené dva rôzne režimy upravujúce spôsob, ako riešiť správanie predstavujúce skutočnú, aktuálnu a dostatočne závažnú hrozbu pre verejný poriadok alebo verejnú bezpečnosť, v závislosti od toho, či k takému správaniu došlo pred skončením alebo po skončení prechodného obdobia.

V článku 20 ods. 1 je stanovená jednoznačná povinnosť („sa zohľadní“) uplatňovať na určité skutočnosti ustanovenia kapitoly VI smernice 2004/38/ES, zatiaľ čo ustanovenia článku 20 ods. 2 oprávňujú na uplatnenie vnútroštátnych pravidiel v oblasti prístahovalectva v prípade skutočností, ku ktorým došlo po skončení prechodného obdobia.

Zámerom článku 20 ods. 1 a ods. 2 je oddeliť konanie, ku ktorému došlo pred skončením a po skončení prechodného obdobia. Vnútroštátne pravidlá v oblasti prístahovalectva by sa nemali uplatňovať, a to ani čiastočne, v prípade konania, na ktoré sa vzťahuje článok 20 ods. 1 dohody. Akékoľvek rozhodnutie o obmedzení práva na pobyt v dôsledku správania, ku ktorému došlo po skončení prechodného obdobia, sa však musí prijať v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi.

2.8.3. Pokračujúce správanie

Dotknuté osoby môžu za určitých okolností uskutočňovať **pokračujúce správanie** (t. j. správanie, ktorého jednotlivé prvky sa konajú s jediným účelom a spája ich rovnaký alebo podobný spôsob vykonania, tesná časová zhoda a zhodný objekt útoku), **ktoré sa začne pred skončením prechodného obdobia a ďalej pokračuje**.

Pokiaľ ide o hypotézu pokračujúceho správania, vnútroštátne orgány, ktoré by mali po skončení prechodného obdobia prijať rozhodnutie, či sa môžu voči danej osobe uplatniť obmedzujúce opatrenia, sa pravdepodobne stretnú okrem iného s týmito scenármi:

- a) séria činov zo strany dotknutej osoby vykonaných po skončení prechodného obdobia je sama osebe dostatočná na prijatie obmedzujúceho opatrenia podľa vnútroštátnych pravidiel v oblasti prístahovalectva – v tomto prípade je možné prijať opatrenia na základe článku 20 ods. 2;
- b) séria činov vykonaných po skončení prechodného obdobia nie je sama osebe dostatočná na prijatie opatrení podľa vnútroštátnych pravidiel v oblasti prístahovalectva – v tomto prípade nie je možné prijať opatrenia na základe článku 20 ods. 2;
- c) v prípade uvedenom v písmene b) však vnútroštátne orgány môžu podľa článku 20 ods. 1 preskúmať, či by séria činov vykonaných pred skončením prechodného obdobia odôvodňovala obmedzenia na základe dôvodov verejného poriadku alebo verejnej bezpečnosti. Keďže týmto posúdením sa musí určiť hrozba, ktorú predstavovalo osobné správanie dotknutej osoby, môžu sa v jeho rámci zohľadniť aj činy vykonané po skončení prechodného obdobia.

Pri každom obmedzujúcom opatrení sa musia pozorne posúdiť okolnosti príslušného prípadu.

2.8.4. Článok 20 ods. 3 a ods. 4: zneužívanie práv alebo podvodné, prípadne zavádzajúce žiadosti

Ustanovenia článku 20 ods. 3 a ods. 4 oprávňujú hostiteľský štát, aby vyhostil zo svojho územia žiadateľov, ktorí zneužili svoje práva alebo sa dopustili podvodu s cieľom nadobudnúť práva podľa dohody.

Aj keď sa takéto vyhostenie môže vykonať už pred vynesením právoplatného rozsudku v prípade podania súdneho opravného prostriedku proti zamietnutiu takej žiadosti, musí spĺňať podmienky stanovené v článku 31 smernice 2004/38/ES.

To znamená, že dotknuté osoby nemôžu byť vyhostené z hostiteľského štátu, v ktorom sa odvolali proti rozhodnutiu o vyhostení a požiadali o dočasný príkaz na pozastavenie výkonu rozhodnutia o vyhostení.

Skutočné vyhostenie sa zatiaľ nemôže vykonať, keďže bolo prijaté rozhodnutie o dočasnom príkaze, s výnimkou niektorej z týchto situácií:

- a) rozhodnutie o vyhostení je založené na predchádzajúcom súdnom rozhodnutí;
- b) dané osoby mali predtým prístup k súdnemu preskúmaniu;
- c) rozhodnutie o vyhostení sa zakladá na zásadne dôležitých dôvodoch verejnej bezpečnosti podľa článku 28 ods. 3 smernice 2004/38/ES.

Ak sa podľa vnútroštátnych pravidiel výkon rozhodnutia o vyhostení pozastaví *ex lege* na základe odvolania, nie je potrebné žiadať o dočasný príkaz na pozastavenie výkonu rozhodnutia o vyhostení.

V súlade s článkom 31 ods. 4 smernice 2004/38/ES **môže hostiteľský štát vylúčiť vyhostené osoby zo svojho územia pred ukončením odvolacieho konania**, ale nesmie im zabrániť, aby sa osobne dostavili na obhajobu, s výnimkou prípadu, ak vystúpenie danej osoby môže spôsobiť vážne ťažkosti pre verejný poriadok alebo verejnú bezpečnosť.

2.9. Článok 21 – Záruky a právo podať odvolanie

Toto ustanovenie sa týka všetkých situácií, keď právo na pobyt podľa dohody môže byť obmedzené alebo odopreté.

Zabezpečuje, že procesné záruky podľa kapitoly VI smernice 2004/38/ES sa naplno uplatnia vo všetkých týchto situáciách:

- a) zneužívanie práv a podvod (článok 35 smernice 2004/38/ES);
- b) opatrenia prijaté na základe dôvodov verejného poriadku, verejnej bezpečnosti alebo verejného zdravia (kapitola VI smernice 2004/38/ES) alebo v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a
- c) opatrenia prijaté na základe všetkých ostatných dôvodov (článok 15 smernice 2004/38/ES) vrátane prípadov, keď sa napríklad žiadosť o doklad o pobyte neuznáva ako podaná, keď je žiadosť zamietnutá, pretože žiadateľ nespĺňa podmienky spojené s právom na pobyt, alebo keď sú rozhodnutia prijaté na základe skutočnosti, že dotknutá osoba už nespĺňa podmienky spojené s právom na pobyt (*ako keď sa ekonomicky neaktívny občan EÚ stane neprímeranou záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského štátu*).

Zabezpečuje aj, aby sa hmotnoprávne záruky podľa kapitoly VI smernice 2004/38/ES plne uplatňovali v prípade rozhodnutí o obmedzení prijatých na základe správania, ku ktorému došlo pred skončením prechodného obdobia.

V súlade s ustálenou judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie týkajúcou sa základných zásad práva EÚ musia rozhodnutia o obmedzení prijaté v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi spĺňať aj zásadu proporcionality a zásadu rešpektovania základných práv, ako je právo na rodinný život.

2.10. Článok 22 – Príbuzné práva

Týmto ustanovením sa chráni právo rodinných príslušníkov na to, aby sa v hostiteľskom štáte zamestnali alebo tam vykonávali samostatne zárobkovú činnosť v súlade s článkom 23 smernice 2004/38/ES, a to bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť.

To znamená, že dohoda chráni rodinných príslušníkov, ktorí neboli pracovníkmi pred skončením prechodného obdobia, ale stali sa pracovníkmi po jeho skončení, ako aj rodinných príslušníkov, ktorí už boli pracovníkmi buď v hostiteľskom štáte, alebo v štáte zamestnania (cezhraniční pracovníci).

2.11. Článok 23 – Rovnaké zaobchádzanie

Toto ustanovenie odzrkadľuje článok 24 smernice 2004/38/ES, ktorý obsahuje osobitné pravidlo týkajúce sa rovnakého zaobchádzania, v porovnaní s článkom 11 dohody.

To isté pravidlo je „rozšírené“ na rodinných príslušníkov s právom na (trvalý) pobyt v hostiteľskom štáte. Je potrebné s nimi zaobchádzať ako so štátnymi príslušníkmi hostiteľského štátu, nie ako s rodinnými príslušníkmi štátnych príslušníkov hostiteľského štátu.

Uplatňujú sa rovnaké výnimky ako v článku 24 ods. 2 smernice 2004/38/ES.

KAPITOLA 2 – PRÁVA PRACOVNÍKOV A SAMOSTATNE ZÁROBKOVO ČINNÝCH OSÔB

2.12. Článok 24 – Práva pracovníkov

2.12.1. Článok 24 ods. 1: práva

V článku 24 ods. 1 dohody sa udeľujú všetky práva pracovníkov na základe práva Únie oprávneným osobám podľa dohody, ktoré sú pracovníkmi, vrátane tých, ktoré zmenili svoj status na status pracovníka až po skončení prechodného obdobia (pozri aj článok 17 ods. 1 a článok 22 dohody). Na ostatné kategórie oprávnených osôb podľa dohody sa tento článok nevzťahuje.

2.12.1.1. Obmedzenia

Uplatňujú sa rovnaké obmedzenia na základe dôvodov **verejného poriadku, verejnej bezpečnosti a verejného zdravia**, ako sú stanovené v článku 45 ods. 3 ZFEÚ.

Ustanovenia dohody sa nevzťahujú na zamestnávanie v štátnej službe alebo vo verejnej službe podľa článku 45 ods. 4 ZFEÚ. V dôsledku toho môže hostiteľský štát alebo štát zamestnania vyhradiť pre svojich štátnych príslušníkov prístup k pracovným miestam, ktoré sú zapojené do výkonu právomocí verejného práva a ochrany všeobecných záujmov štátu, pokiaľ by toto obmedzenie bolo v súlade s článkom 45 ods. 4 ZFEÚ (vec C-270/13 Haralambidis).

2.12.1.2. Odsek 1 písm. a) až h): nevyčerpávajúci zoznam práv

Na pracovníkov sa vzťahuje celé spektrum práv vyplývajúcich z článku 45 ZFEÚ a z nariadenia (EÚ) č. 492/2011. Práva stanovené v článku 24 ods. 1 dohody majú rovnaký rozsah pôsobnosti a význam, ako je vymedzené v článku 45 ZFEÚ a v nariadení (EÚ) č. 492/2011.

Zoznam práv pracovníkov uvedený v článku 24 ods. 1 dohody nie je vyčerpávajúci a akýkoľvek vývoj týchto práv na základe budúceho výkladu článku 45 ZFEÚ zo strany Súdneho dvora Európskej únie sa preto do tohto zoznamu zahrnie (v prípade Spojeného kráľovstva by mali jeho súdne a správne orgány „náležite zohľadniť“ príslušnú judikatúru, ktorú Súdny dvor Európskej únie vyniesol po skončení prechodného obdobia). To znamená napríklad, že okrem bodov uvedených v článku 24 ods. 1 dohody si pracovník zachová právo zmeniť zamestnanie a hľadať si novú prácu v štáte zamestnania podľa článku 45 ZFEÚ.

2.12.2. Článok 24 ods. 2: právo dieťaťa pracovníka na úplné vzdelanie

Ustanovenia článku 24 ods. 2 dohody chránia právo detí pracovníkov na dokončenie ich vzdelania v hostiteľskom štáte. Takže dieťa, ktorého rodič z EÚ alebo zo Spojeného kráľovstva pracoval v hostiteľskom štáte ako oprávnená osoba podľa dohody o vystúpení, sa môže naďalej zdržiavať v hostiteľskom štáte a dokončiť tam svoje vzdelanie, a to aj keď tento rodič zákonne ukončil svoj pobyt v hostiteľskom štáte (t. j. odišiel z hostiteľského štátu, zomrel alebo už nespĺňa podmienky na oprávnený pobyt, pozri napríklad vec C-310/08 Ibrahim a vec C-480/08 Teixeira). Dotknuté dieťa má aj právo, aby ho sprevádzal primárny poskytovateľ starostlivosti, kým je dieťa maloleté, alebo aj po dosiahnutí veku dospelosti, ak je prítomnosť a starostlivosť primárneho poskytovateľa starostlivosti potrebná na dokončenie vzdelania dieťaťa.

2.12.3. Článok 24 ods. 3: cezhraniční pracovníci

Cezhraniční pracovníci môžu naďalej pracovať v štáte zamestnania, ak tam pracovali do skončenia prechodného obdobia.

Ak prestali pracovať pred skončením prechodného obdobia, môžu si zachovať status pracovníka v štáte zamestnania, ak sa nachádzajú v niektorej zo situácií stanovených v článku 7 ods. 3 písm. a), b), c) alebo d) smernice 2004/38/ES, a to aj bez presunutia svojho bydliska do štátu zamestnania. To im umožňuje uplatňovať si príslušné práva stanovené v článku 24 ods. 1 písm. a) až h) dohody.

Cezhraniční pracovníci si zachovávajú svoj status v štáte zamestnania, ak:

- a) sú dočasne práceneschopní v dôsledku choroby alebo úrazu;
- b) sú riadne zaregistrovaní ako nedobrovoľne nezamestnané osoby po tom, ako boli zamestnaní viac ako jeden rok a zaevidovali sa ako uchádzači o zamestnanie na príslušnom úrade práce;
- c) sú riadne zaregistrovaní ako nedobrovoľne nezamestnané osoby po tom, ako im skončila pracovná zmluva na určitý čas kratšia ako jeden rok, alebo po tom, ako sa stali nedobrovoľne nezamestnanými počas prvých dvanástich mesiacov a zaevidovali sa ako uchádzači o zamestnanie na príslušnom úrade práce (v takom prípade sa status pracovníka zachová najmenej šesť mesiacov), alebo
- d) nastúpili na odborné vzdelávanie (pre dobrovoľne nezamestnaných musí vzdelávanie súvisieť s predchádzajúcim zamestnaním).

Podľa judikatúry Súdneho dvora Európskej únie (vec C-507/12 Saint Prix) zoznam situácií, v ktorých sa status pracovníka môže zachovať, **nie je vyčerpávajúci**.

2.13. Kapitola 25 – Práva samostatne zárobkovo činných osôb

2.13.1. Článok 25 ods. 1: práva

Práva stanovené v článku 25 ods. 1 sa udeľujú všetkým oprávneným osobám podľa dohody, ktoré sú samostatne zárobkovo činnými osobami, teda nielen tým, ktoré sú samostatne zárobkovo činnými osobami na konci prechodného obdobia, ale aj osobám, ktoré zmenia svoj status (pozri aj článok 17 ods. 1, v ktorom je stanovené právo stať sa samostatne zárobkovo činnou osobou).

Podľa judikatúry Súdneho dvora Európskej únie (napríklad vec 63/86 Komisia/Taliansko) si samostatne zárobkovo činné osoby, na ktoré sa vzťahuje článok 49 ZFEÚ, môžu uplatňovať práva podľa nariadenia (EÚ) č. 492/2011, ktoré sa uplatňujú na základe analógie. To napríklad znamená, že článok 24 ods. 1 písm. d) dohody sa nemôže uplatňovať, pokiaľ ide o prepustenie, keďže samostatne zárobkovo činná osoba z definície nie je vo vzťahu podriadenosti voči zamestnávateľovi a nemôže byť prepustená.

Práva stanovené v článku 25 ods. 1 dohody sa udeľujú aj cezhraničným samostatne zárobkovo činným osobám. Existuje rozdiel medzi týmito kategóriami: i) osoba, ktorá sa zdržiava v štáte A a vykonáva činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba v štáte B, a ii) osoba, ktorá sa zdržiava v štáte A a vykonáva činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba v štáte A, pričom poskytuje služby aj v štátoch B a C, buď ako príležitostné poskytovanie služieb, alebo prostredníctvom sekundárnej prevádzkarne. Prvá kategória zodpovedá cezhraničnej samostatne zárobkovo činnéj osobe, zatiaľ čo druhá kategória jej nezodpovedá.

V tejto súvislosti je potrebné poznamenať, že vytvorenie kancelárie v inom štáte, ako je štát pobytu, na účely poskytovania služieb v tom štáte neznamená nevyhnutne usadenie sa v štáte, kde sa tieto služby poskytujú. Uvedená činnosť sa stále môže považovať za činnosť, na ktorú sa vzťahujú pravidlá slobody poskytovania služieb, a nie pravidlá pre usadenie sa. Preto sa osoba s kanceláriou v štáte zamestnania nebude vždy považovať za samostatne zárobkovo činného cezhraničného pracovníka ⁽¹⁾.

Ustanovenia článku 4 ods. 4 dohody zabezpečujú, že pojem samostatne zárobkovo činná osoba sa vykladá rovnako, ako Súdny dvor Európskej únie vykladal článok 49 ZFEÚ v príslušnej judikatúre).

2.13.1.1. Obmedzenia

Na práva stanovené v článku 25 ods. 1 dohody sa vzťahujú rovnaké obmedzenia, aké sú uvedené v článkoch 51 a 52 ZFEÚ.

Takže na tieto práva sa môžu vzťahovať obmedzenia na základe dôvodov verejného poriadku, verejnej bezpečnosti alebo verejného zdravia (článok 52 ZFEÚ) a štát zamestnania môže diskriminovať samostatne zárobkovo činné osoby, pokiaľ ide o činnosti, ktoré súvisia, hoci len príležitostne, s výkonom štátnej moci (článok 51 ZFEÚ).

2.13.1.2. Článok 25 ods. 1 písm. a): právo na začatie a vykonávanie činností v pozícii samostatne zárobkovo činných osôb a právo na založenie a riadenie podnikov

Ustanovenia dohody chránia právo na začatie a vykonávanie činností v pozícii samostatne zárobkovo činných osôb a právo na založenie a riadenie podnikov v súlade s článkom 49 ZFEÚ podľa podmienok, ktoré stanovil hostiteľský štát pre svojich štátnych príslušníkov.

Nemalo by sa to však chápať tak, že ustanovenia dohody umožňujú štátnym príslušníkom Spojeného kráľovstva využiť právo Únie pri poskytovaní služieb v iných členských štátoch EÚ alebo pri usadení sa v iných členských štátoch EÚ.

2.13.1.3. Článok 25 ods. 1 písm. b): odkaz na nevyčerpávajúci zoznam práv v článku 24 ods. 1

Samostatne zárobkovo činné osoby si môžu v štáte zamestnania uplatňovať úplné spektrum príslušných práv vyplývajúcich z článku 45 ZFEÚ a z nariadenia (EÚ) č. 492/2011.

⁽¹⁾ Na osobu, ktorá si v hostiteľskom členskom štáte zaobstará určitú formu infraštruktúry potrebnej na účely vykonávania činnosti v tomto členskom štáte (vrátane kancelárie alebo ambulancie), sa môžu vzťahovať ustanovenia dohody súvisiace so slobodou poskytovania služieb, a nie ustanovenia súvisiace s usadením sa. Závisí to od trvania poskytovania služby, ale aj od jej pravidelnosti, periodicity alebo nepretržitosti (vec C-55/94 Gebhard, bod 27).

2.13.2. Článok 25 ods. 2: právo dieťaťa samostatne zárobkovo činnej osoby na úplné vzdelanie

Ustanovenia článku 25 ods. 2 chránia deti, ktorých rodič z EÚ alebo zo Spojeného kráľovstva bol pracovníkom, ale zákonne ukončil svoj pobyt v hostiteľskom štáte dieťaťa podľa článku 24 ods. 2 dohody, v rozsahu, ktorý umožňuje právo EÚ podľa výkladu Súdneho dvora Európskej únie (vec C-147/11 Czop a Punakova).

2.13.3. Článok 25 ods. 3: práva samostatne zárobkovo činných cezhraničných pracovníkov a obmedzenia týchto práv

Samostatne zárobkovo činní cezhraniční pracovníci majú rovnaké práva ako zamestnaní cezhraniční pracovníci podľa článku 24 ods. 3 dohody, s rovnakými výhradami, pokiaľ ide o relevantnosť, ako sú opísané v usmernení k článku 25 ods. 1 (napríklad otázka prepustenia).

2.14. Článok 26 – Vydanie dokladu osvedčujúceho práva cezhraničných pracovníkov

V článku 26 sa ukladá štátu zamestnania povinnosť vydať cezhraničným pracovníkom, na ktorých sa vzťahuje dohoda, doklad osvedčujúci ich status, ak o to cezhraniční pracovníci požiadajú. Zároveň sa v článku 26 štátu zamestnania umožňuje vyžadovať od cezhraničných pracovníkov, na ktorých sa vzťahuje dohoda, aby o takýto doklad požiadali.

Na rozdiel od dokladu o pobyte vydávaného podľa článku 18 ods. 1 dohody sa týmto dokladom neudeľuje nový pobytový status. Osvedčuje sa ním predtým existujúce právo na vykonávanie hospodárskej činnosti v štáte zamestnania, ktoré naďalej existuje.

Keďže cezhraniční pracovníci pravidelne opúšťajú štát zamestnania a opätovne do neho vstupujú, je dôležité, aby im bol doklad osvedčujúci ich status vydaný čo najskôr, aby sa im nebránilo v uplatňovaní ich práv po skončení prechodného obdobia a aby mohli tieto svoje práva jednoducho preukázať (predovšetkým práva týkajúce sa prechodu hraníc podľa článku 14 dohody).

Cezhraniční pracovníci, ktorí v čase podania žiadosti nie sú zamestnaní, majú nárok na vydanie dokumentu za predpokladu, že si zachovávajú svoj status pracovníka v súlade s článkom 24 ods. 3 alebo článkom 25 ods. 3 dohody (tieto ustanovenia obsahujú odkaz na článok 7 ods. 3 smernice 2004/38/ES).

KAPITOLA 3 – ODBORNÉ KVALIFIKÁCIE

Kapitola 3 hlavy II druhej časti dohody sa týka prípadov osôb, na ktoré sa vzťahuje dohoda a ktoré získali uznanie svojich odborných kvalifikácií v hostiteľskom štáte, prípadne v štáte zamestnania, alebo na konci prechodného obdobia sú ešte v procese získavania tohto uznania.

Týmto osobám dohoda zaručuje:

- platnosť a účinnosť vnútroštátnych rozhodnutí, ktorými sa uznávajú ich odborné kvalifikácie v Spojenom kráľovstve alebo v EÚ (zachovanie rozhodnutí), a
- ich zodpovedajúce právo na vykonávanie a pokračovanie vo vykonávaní príslušného povolania a činností v ich hostiteľskom štáte alebo štáte zamestnania (pre cezhraničných pracovníkov).

Naproti tomu sa v tejto kapitole štátnym príslušníkom Spojeného kráľovstva, ktorí patria do osobného rozsahu pôsobnosti dohody, nezaručuje ani neudeľuje žiadne právo v oblasti vnútorného trhu týkajúce sa poskytovania služieb členským štátom EÚ iným, než je ich hostiteľský štát alebo štát zamestnania.

V dohode sa štátnym príslušníkom Spojeného kráľovstva, ktorí patria do osobného rozsahu pôsobnosti dohody, nezaručuje možnosť využívať právo Únie na získanie dodatočných uznání svojich odborných kvalifikácií po skončení prechodného obdobia, či už v hostiteľskom štáte, štáte zamestnania, alebo v ľubovoľnom inom členskom štáte EÚ.

Dohoda sa nezaobera problematikou prístupu k odborným kvalifikáciám, ktoré boli získané v Spojenom kráľovstve alebo v EÚ pred skončením prechodného obdobia, ale pred týmto termínom neboli uznané ani neprebíhal proces ich uznávania druhou stranou.

2.15. Článok 27 – Uznané odborné kvalifikácie

2.15.1. Všeobecný prístup

V článku 27 sa opisuje druh rozhodnutí o uznaní, ktoré sa podľa dohody zachovávajú; štáty, v ktorých sa tieto rozhodnutia zachovávajú (hostiteľský štát alebo štát zamestnania); osoby, ktoré majú prospech zo zachovania rozhodnutí (osoby, na ktoré sa vzťahuje dohoda) a účinok zachovania rozhodnutí v príslušných štátoch.

Čo sa zachováva?

Článok 27 sa v podstate týka rozhodnutí o uznaní, ktoré boli prijaté v súlade so štyrmi osobitnými právnymi nástrojmi EÚ, konkrétne so smernicou o uznávaní odborných kvalifikácií (smernica 2005/36/ES), smernicou o usadení sa právnikov (smernica 98/5/ES), smernicou o štatutárnych audítoroch (smernica 2006/43/ES) a smernicou o toxických výrobkoch (smernica 74/556/EHS).

2.15.2. Článok 27 ods. 1 písm. a) a článok 27 ods. 2: uznávanie podľa smernice o uznávaní odborných kvalifikácií

Dohoda sa vzťahuje na všetky tri druhy uznávania na účely usadenia sa uvedené v hlave III smernice 2005/36/ES:

- a) uznania podľa všeobecného systému (článok 10 a nasl. smernice 2005/36/ES);
- b) uznania na základe odbornej praxe (článok 16 a nasl. smernice 2005/36/ES) a
- c) uznania na základe koordinácie minimálnych požiadaviek na odbornú prípravu (článok 21 a nasl. smernice 2005/36/ES).

Tieto uznania zahŕňajú:

- Podľa článku 27 ods. 2 písm. a) dohody: uznania odborných kvalifikácií tretej krajiny, na ktoré sa vzťahuje článok 3 ods. 3 smernice 2005/36/ES.

Ide o uznania vykonané členským štátom EÚ alebo Spojeným kráľovstvom v prípade odborných kvalifikácií tretej krajiny, ktoré už boli predtým uznané v inom členskom štáte EÚ alebo v Spojenom kráľovstve podľa článku 2 ods. 2 smernice 2005/36/ES a ktoré sa stali súčasťou vnútroštátnych (v EÚ alebo Spojenom kráľovstve) kvalifikácií, pretože držiteľ po prvom uznaní v členskom štáte EÚ alebo v Spojenom kráľovstve absolvoval tri roky odbornej praxe v príslušnej oblasti v štáte (členskom štáte EÚ alebo Spojenom kráľovstve), ktorý ich pôvodne uznal.

Dohoda sa preto nevzťahuje na prvé uznanie kvalifikácií tretej krajiny v členskom štáte EÚ alebo v Spojenom kráľovstve, iba na tie nasledujúce, pokiaľ boli splnené podmienky stanovené v článku 3 ods. 3 smernice 2005/36/ES.

- Podľa článku 27 ods. 2 písm. b): rozhodnutia o čiastočnom prístupe podľa článku 4f smernice 2005/36/ES.
- Podľa článku 27 ods. 2 písm. c): rozhodnutia o uznaní na účely usadenia sa získané elektronickým postupom prostredníctvom európskeho profesijného preukazu.

Postupy uznávania prostredníctvom európskeho profesijného preukazu sú v súčasnosti dostupné pre zdravotné sestry zodpovedné za všeobecnú starostlivosť, lekárnikov, rehabilitačných pracovníkov, horských sprievodcov a realitných maklérov.

Je dôležité poznamenať, že ustanovenia dohody zabezpečujú len nepretržitú platnosť a účinnosť samotného rozhodnutia o uznaní. Nezabezpečujú nepretržitý prístup k základnej elektronickej sieti [modul európskeho profesijného preukazu v rámci informačného systému o vnútornom trhu (ďalej len „systém IMI“)] dotknutých orgánov a odborníkov (pozri články 8 a 29 dohody). Prístup odborníkov k online rozhraniu európskeho profesijného preukazu na informačné účely však nebude narušený.

Ako konkrétny dôsledok zachovania podľa dohody v prípade rozhodnutí o uznaní, na ktoré sa vzťahuje smernica 2005/36/ES, sa všetky požiadavky na znalosť jazykov a/alebo schválenie fondov zdravotného poistenia, ktoré môže vyžadovať hostiteľský štát, naďalej posudzujú s ohľadom na príslušné ustanovenia smernice 2005/36/ES, konkrétne jej články 53 a 55.

2.15.3. Článok 27 ods. 1 písm. b): uznávanie podľa smernice o usadení sa právnikov

Na základe dohody sa pre osoby, ktoré patria do jej osobného rozsahu pôsobnosti, zachovávajú rozhodnutia, podľa ktorých právnici z EÚ a zo Spojeného kráľovstva získali profesijné právnické tituly v hostiteľskom štáte alebo štáte zamestnania podľa článku 10 ods. 1 a ods. 3 smernice 98/5/ES (čo uľahčuje trvalý výkon právnického povolania v inom členskom štáte ako v tom, kde bola získaná kvalifikácia).

Účinok zachovania ruší, pokiaľ ide o občanov EÚ a štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva, akúkoľvek miestnu požiadavku na štátnu príslušnosť, ktorá by mohla obmedzovať prístup k právnickému povolaniu v hostiteľskom štáte alebo štáte zamestnania.

Účinok zachovania je obmedzený na hostiteľský štát alebo štát zamestnania.

Preto, pokiaľ ide o právnikov zo Spojeného kráľovstva, štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva, ktorí by mohli využívať tieto ustanovenia v ľubovoľnom členskom štáte EÚ, ustanovenia dohody neumožňujú uplatňovanie dvoch príslušných smerníc práva Únie, konkrétne smerníc 77/246/EHS a 98/5/ES, mimo príslušného hostiteľského štátu alebo štátu zamestnania.

2.15.4. Článok 27 ods. 1 písm. c): uznávanie podľa smernice o štatutárnych audítoroch

Pokiaľ ide o osoby, ktoré patria do osobného rozsahu pôsobnosti dohody, schválenia v hostiteľskom štáte alebo štáte zamestnania týkajúce sa štatutárnych audítorov, ktorí pôvodne dosiahli schválenie v EÚ alebo v Spojenom kráľovstve podľa článku 14 smernice 2006/43/ES, budú naďalej účinné v hostiteľskom štáte alebo štáte zamestnania a oprávnené osoby budú mať naďalej prístup k povolaniu ako predtým.

2.15.5. Článok 27 ods. 1 písm. d): uznávanie podľa smernice o toxických výrobkoch

Pokiaľ ide o osoby, ktoré patria do osobného rozsahu pôsobnosti dohody, schválenia na účely usadenia sa získané v hostiteľskom štáte alebo štáte zamestnania podľa príslušných ustanovení smernice 74/556/EHS budú naďalej účinné podľa dohody.

2.15.6. Celkový účinok

Účinok zachovania podľa článku 27 si vyžaduje asimiláciu usadených oprávnených osôb so štátnymi príslušníkmi hostiteľského štátu, prípadne štátu zamestnania, pokiaľ ide o ich prístup k povolaniu a výkon daného povolania na týchto územiach.

Takáto asimilácia však nerozširuje udeľovanie akéhokoľvek iného práva v oblasti jednotného trhu oprávneným osobám podľa práva Únie, pokiaľ ide o poskytovanie služieb na iných územiach, než tých, na ktoré sa vzťahuje tento osobitný účinok zachovania.

2.16. Článok 28 – Prebiehajúce postupy uznávania odborných kvalifikácií

2.16.1. Rozsah pôsobnosti

Článok 28 odzrkadľuje článok 27 dohody, pokiaľ ide o osobný rozsah pôsobnosti a vecnú pôsobnosť, a zachytáva všetky relevantné žiadosti o uznanie odborných kvalifikácií, ktoré boli formálne podané pred skončením prechodného obdobia a sú stále nevybavené na konci prechodného obdobia. Všetky také neukončené postupy budú pokračovať a dokončia sa (vrátane akéhokoľvek kompenzačného opatrenia, ktoré môže byť požadované) v súlade s pravidlami a postupmi stanovenými v príslušných právnych predpisoch EÚ až do prijatia právoplatného rozhodnutia príslušného orgánu.

Potrebné je spomenúť dva osobitné aspekty:

- Článok 28 sa nevzťahuje len na neukončené administratívne postupy, ale na všetky súdne konania a odvolania, ktoré môžu byť podané po skončení prechodného obdobia. Toto ustanovenie sa týka aj relevantných súdnych konaní, ktoré naďalej prebiehajú na konci prechodného obdobia.
- Pokiaľ ide o nevybavené žiadosti o uznanie kvalifikácií na základe postupu prostredníctvom európskeho profesijného preukazu, v článku 28 druhom pododseku sa potvrdzuje, že vybavovanie týchto žiadostí bude dokončené podľa príslušných ustanovení práva Únie.

Pokiaľ je po skončení prechodného obdobia potrebný nepretržitý prístup k relevantnej základnej elektronickej sieti (modul systému IMI) až do dokončenia postupu prostredníctvom európskeho profesijného preukazu, článok 29 ods. 2 dohody obsahuje osobitné ustanovenie umožňujúce obmedzený prístup k modulu systému IMI.

2.16.2. Účinky

Účinky konaní, ktoré sa majú dokončiť podľa článku 28, by mali byť identické s účinkami rozhodnutí o uznaní, ktoré boli zachované podľa článku 27 dohody a vysvetlené v predchádzajúcej časti.

2.17. Článok 29 – Administratívna spolupráca v oblasti uznávania odborných kvalifikácií

2.17.1. Povinnosť spolupráce medzi príslušnými orgánmi

Ustanovenia článku 29 ods. 1 zabezpečujú, že príslušné orgány Spojeného kráľovstva a členských štátov EÚ by mali byť naďalej viazané všeobecnou povinnosťou spolupráce počas obdobia preskúmania všetkých prebiehajúcich konaní o uznaní, na ktoré sa vzťahuje článok 28 dohody.

Toto ustanovenie tiež predstavuje všeobecnú výnimku z každého vnútroštátneho ustanovenia, ktoré by mohlo prekážať výmene relevantných informácií so zahraničnými orgánmi o žiadateľoch, ich odborných kvalifikáciách a všeobecnom a odbornom správaní, o neukončenom uznávaní ich odborných kvalifikácií a o ich zapojení do výkonu povolania v ich hostiteľskom štáte alebo štáte zamestnania.

Takáto povinnosť a výnimka sú potrebné na zabezpečenie riadneho riešenia otázok verejnej bezpečnosti počas postupu uznávania.

2.17.2. *Obmedzený prístup k systému IMI po vystúpení*

Ako už bolo uvedené, článok 29 ods. 2 znamená dočasné odchýlenie sa od článku 8 dohody, keďže umožňuje orgánom Spojeného kráľovstva prístup k modulu európskeho profesijného preukazu v rámci systému IMI, kým to bude potrebné na dokončenie postupov uznávania naďalej prebiehajúcich na konci prechodného obdobia.

Takéto využitie je obmedzené na 9 mesiacov od konca prechodného obdobia a dotedy budú všetky také postupy dokončené vzhľadom na prísne lehoty platné v uvedených postupoch.

3. HLAVA III – KOORDINÁCIA SYSTÉMOV SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA

V kontexte koordinácie sociálneho zabezpečenia existujú tri kategórie osôb:

1. osoby, na ktoré sa uplatňovali a naďalej uplatňujú pravidlá koordinácie uvedené v nariadení (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia a v nariadení (ES) č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 na základe článku 30 dohody;
2. osoby, na ktoré sa v dôsledku osobitných okolností naďalej uplatňuje alebo bude uplatňovať v budúcnosti iba časť pravidiel koordinácie na základe článku 32 dohody;
3. osoby mimo rozsahu pôsobnosti dohody, na ktoré sa nebudú uplatňovať pravidlá koordinácie vo vzťahu medzi Spojeným kráľovstvom a Úniou.

3.1. **Článok 30 – Zahnuté osoby**

3.1.1. *Všeobecné poznámky*

V článku 30 dohody sú určené osoby, na ktoré sa budú uplatňovať pravidlá úplnej koordinácie sociálneho zabezpečenia:

- v prvom odseku je uvedený zoznam rôznych situácií, na ktoré sa ustanovenie vzťahuje, keď sú osoby v otázke sociálneho zabezpečenia v cezhraničnej situácii týkajúcej sa Spojeného kráľovstva a členského štátu EÚ,
- v druhom odseku je stanovená lehota na uplatňovanie článku 30 ods. 1 na tieto osoby,
- tretí odsek obsahuje zostatkové ustanovenie, podľa ktorého sa na osoby patriace do osobného rozsahu pôsobnosti hlavy II druhej časti dohody vzťahuje aj hlava III, aj keď nepatria alebo už nepatria do rozsahu pôsobnosti článku 30 ods. 1,
- vo štvrtom odseku je stanovená lehota na uplatňovanie článku 30 ods. 3 na tieto osoby,
- v piatom odseku je vysvetlené, že na rodinných príslušníkov a pozostalých sa článok 30 vzťahuje, iba ak im plynú práva a povinnosti vzhľadom na ich postavenie podľa nariadenia (ES) č. 883/2004.

Ako je uvedené v článku 31 ods. 2 dohody, pojmy používané v tejto hlave je potrebné chápať s odkazom na pojmy používané v nariadení (ES) č. 883/2004.

Článok 30 ods. 1 dohody sa vzťahuje na osoby, ktoré „*podliehajú právnym predpisom*“ členského štátu EÚ alebo Spojeného kráľovstva. Táto situácia sa má určiť podľa pravidiel kolízie práva v hlave II nariadenia (ES) č. 883/2004.

Osobný rozsah pôsobnosti koordinácie sociálneho zabezpečenia je špecifický pre hlavu III druhej časti dohody a nemusí nevyhnutne zodpovedať danému rozsahu v hlave II. Môžu napríklad nastať okolnosti, keď osoby, ktoré nepatria do rozsahu pôsobnosti hlavy II, napriek tomu patria do rozsahu pôsobnosti hlavy III (napríklad osoby patriace do rozsahu pôsobnosti článku 32 dohody).

Keďže ciele hlavy II a hlavy III druhej časti dohody sú odlišné, pojmy používané v oboch hlavách druhej časti dohody [napríklad pojem „pobyt/bydlisko (*residence*)“, „cezhraničný pracovník (*frontier worker*)“ alebo „vyslanie (*posting*)“] môžu mať rozdielny význam v súlade s odlišnými osobnými rozsahmi pôsobnosti ustanovení práva Únie, ktoré sa na ne vzťahujú, a s ich výkladom zo strany Súdneho dvora Európskej únie.

Napríklad pojem „obvyklý pobyt (*habitual residence*)“ používaný v hlave III druhej časti tejto dohody je potrebné chápať tak, ako je vymedzený v článku 1 písm. j) nariadenia (ES) č. 883/2004 (miesto, kde osoba zvyčajne býva) a ako je ďalej vysvetlené v článku 11 nariadenia (ES) č. 987/2009 (ďalej len „obvyklý pobyt“). Podrobnejšie informácie k pojmu „obvyklý pobyt“ v zmysle pravidiel koordinácie sociálneho zabezpečenia sú uvedené v praktickej príručke o uplatniteľných právnych predpisoch v Európskej únii, Európskom hospodárskom priestore a vo Švajčiarsku, schválenej Správnou komisiou pre koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia. Tento pojem podľa nariadenia (ES) č. 883/2004 má odlišný význam a nemal by sa zamieňať s pojmom „pobyt (*residence*)“ v hlave II druhej časti tejto dohody, ktorý je prevzatý z kapitoly III smernice 2004/38/ES.

Príklad, keď sa dva pojmy „pobyt (*residence*)“ obsiahnuté v právnych nástrojoch Únie nezhodujú, súvisí so situáciou študentov. Na účely pravidiel koordinácie sociálneho zabezpečenia študenti v zásade zachovávajú svoje obvyklý pobyt (*residence*) v členskom štáte pôvodu a dočasne sa zdržiavajú v členskom štáte, kde študujú. Zároveň si študenti podľa podmienok stanovených v smernici 2004/38/ES uplatňujú právo na pobyt (*residence*) v členskom štáte, kde študujú.

Ďalším príkladom na ilustráciu vzťahu medzi hlavou II a hlavou III druhej časti dohody by bol chorvátsky občan, ktorý:

- na konci prechodného obdobia pracuje a zvyčajne býva v Spojenom kráľovstve,
- v roku 2022 požiada o trvalý pobyt (*permanent residence*) v Spojenom kráľovstve na základe článku 16 dohody,
- v roku 2025 sa vráti do Chorvátska, začne pracovať a presunie tam svoje obvyklý pobyt (*habitual residence*),
- zároveň si zachováva právo na trvalý pobyt v Spojenom kráľovstve na päť po sebe idúcich rokov podľa hlavy II druhej časti dohody.

Kým si chorvátsky občan zachová právo na trvalý pobyt v Spojenom kráľovstve v zmysle hlavy II druhej časti dohody, bude mať nárok na využívanie ustanovení hlavy III, ak sa vráti do Spojeného kráľovstva. Navyše, kým si tento občan zachová právo na trvalý pobyt v Spojenom kráľovstve, bude mať právo presunúť si tam dávky sociálneho zabezpečenia (napríklad dávky v nezamestnanosti, ak je uchádzačom o zamestnanie) alebo právo používať svoj európsky preukaz zdravotného poistenia (EPZP) v Spojenom kráľovstve.

Nezávisle od dvoch uvedených koncepcií pobytu/bydliska (*residence*), vymáhateľné právo na pobyt štátnych príslušníkov tretích krajín, na ktoré sa vzťahujú ustanovenia hlavy III druhej časti dohody o vystúpení, by sa malo chápať ako oprávnený pobyt podľa sekundárnych alebo vnútroštátnych právnych predpisov Únie.

Pre osoby, na ktoré sa vzťahuje hlava III dohody, uplatnenie pravidiel koordinácie uvedených v nariadení (ES) č. 883/2004 vyplývajúce z hlavy III nepredstavuje samo osebe právo pohybovať sa a zdržiavať sa v hostiteľskom štáte. Určuje iba právne dôsledky pre sociálne zabezpečenie týkajúce sa takej situácie. Na základe dohody napríklad vyslanie pracovníkov na poskytovanie služieb zo Spojeného kráľovstva alebo do Spojeného kráľovstva po skončení prechodného obdobia už nebude možné.

3.1.2. Článok 30 ods. 1: osobný rozsah pôsobnosti (všeobecné ustanovenie)

3.1.2.1. Článok 30 ods. 1

Článok 30 ods. 1 dohody sa týka týchto kategórií osôb:

- občania EÚ – občania členských štátov EÚ,
- štátni príslušníci Spojeného kráľovstva – ako sú vymedzení podľa ich vnútroštátnych právnych predpisov,
- osoby bez štátnej príslušnosti a utečenci s obvyklým pobytom v členskom štáte EÚ alebo v Spojenom kráľovstve,
- štátni príslušníci tretej krajiny s oprávneným pobytom v členskom štáte EÚ alebo v Spojenom kráľovstve
- rodinní príslušníci a pozostalí osôb uvedených kategórií.

Tieto osoby patria do rozsahu pôsobnosti hlavy III druhej časti dohody, ak spĺňajú podmienky uvedené v odseku 1 tohto článku:

- **Písmená a) a b):** Občania EÚ, ktorí na konci prechodného obdobia podliehajú právnym predpisom Spojeného kráľovstva, a naopak (bez ohľadu na obvyklý pobyt tejto osoby). Zahŕňa to každú osobu, ktorá podlieha právnym predpisom Spojeného kráľovstva alebo právnym predpisom členského štátu podľa hlavy II nariadenia (ES) č. 883/2004 vrátane prípadov uvedených v článku 11 ods. 2 tohto nariadenia.

- **Písmená c) a d):** Občania EÚ, ktorí na konci prechodného obdobia podliehajú právnym predpisom členského štátu EÚ (v rovnakom zmysle ako podľa predchádzajúcej zarážky) a majú obvyklé bydlisko v Spojenom kráľovstve, a naopak.
- **Písmeno e):** Občania EÚ, ktorí na konci prechodného obdobia vykonávajú zárobkovú činnosť v Spojenom kráľovstve, ale na základe hlavy II nariadenia č. 883/2004 podliehajú právnym predpisom členského štátu EÚ, a naopak. Poberanie dávok uvedených v článku 11 ods. 2 nariadenia sa musí na tento účel považovať za vykonávanie zárobkovej činnosti. Platí to bez ohľadu na miesto obvyklého bydliska.
- **Písmeno f):** Utečenci a osoby bez štátnej príslušnosti v jednej z opísaných situácií s dodatočnou podmienkou, že majú oprávnený pobyt v Spojenom kráľovstve alebo v členskom štáte EÚ.
- **Písmeno g):** Štátni príslušníci tretej krajiny v jednej z opísaných situácií s dodatočnou podmienkou, že majú oprávnený pobyt (podľa sekundárnych alebo vnútroštátnych právnych predpisov EÚ) v Spojenom kráľovstve alebo v členskom štáte EÚ a že sa nachádzajú v cezhraničnej situácii medzi členským štátom EÚ a Spojeným kráľovstvom. To sa neuplatňuje, ak je dotknutým členským štátom EÚ Dánsko. Na štátnych príslušníkov tretej krajiny s cezhraničnými prvkami medzi členskými štátmi EÚ, ktoré sa netýkajú Spojeného kráľovstva, sa vzťahuje nariadenie (EÚ) č. 1231/2010, ktorým sa rozširuje nariadenie (ES) č. 883/2004 a nariadenie (ES) č. 987/2009 na štátnych príslušníkov tretích krajín, na ktorých sa tieto nariadenia doteraz nevzťahovali výhradne z dôvodu ich štátnej príslušnosti, a nie článok 30 ods. 1 písm. g) tejto dohody.
- **Písmená a) až g):** Rodinní príslušníci [ako sú vymedzení v článku 1 písm. i) nariadenia (ES) č. 883/2004] jednej z osôb uvedených v jednej z predchádzajúcich zarážok, bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť (ďalšie podrobnosti sú uvedené na konci tejto kapitoly). Týka sa to aj rodinných príslušníkov narodených po skončení prechodného obdobia (napríklad novonarodené dieťa alebo nový partner), ktorí žijú s držiteľom práva a sú v situácii, na akú sa vzťahuje článok 30 ods. 1 dohody.
- **Písmená a) až g):** Pozostalí jednej z osôb uvedených v jednej z predchádzajúcich zarážok, ak zosnulá osoba na konci prechodného obdobia spĺňala dané podmienky a k úmrtiu tejto osoby došlo až po skončení prechodného obdobia. Ak to tak nie je, pozostalý môže mať iba nárok na využívanie ustanovení článku 32 dohody.

3.1.2.2. Príklady situácií, na ktoré sa vzťahuje článok 30 ods. 1

Článok 30 ods. 1 sa na konci prechodného obdobia vzťahuje napríklad na tieto osoby:

— *písmená a) a b):*

1. štátny príslušník Spojeného kráľovstva, ktorý sa presťahoval do Portugalska, na konci prechodného obdobia tam má obvyklé bydlisko a pracuje tam, spolu so svojimi rodinnými príslušníkmi, ktorí sa zdržiavajú v Portugalsku [na základe článku 11 ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha portugalským právnym predpisom];
2. poľský občan, ktorý má obvyklé bydlisko a pracuje v Spojenom kráľovstve [na základe článku 11 ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha právnym predpisom Spojeného kráľovstva], spolu so svojimi rodinnými príslušníkmi, ktorí sa zdržiavajú v Poľsku;
3. štátny príslušník Spojeného kráľovstva, ktorý sa narodil na Malte v roku 1990, na konci prechodného obdobia tam má obvyklé bydlisko a pracuje tam (nemá maltské občianstvo), spolu so svojimi rodinnými príslušníkmi [na základe článku 11 ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha maltským právnym predpisom];
4. štátny príslušník Spojeného kráľovstva, ktorý má obvyklé bydlisko v Spojenom kráľovstve, pracuje v Belgicku a vracia sa domov najmenej raz týždenne [na základe článku 11 ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha belgickým právnym predpisom];
5. francúzsky občan, ktorý má obvyklé bydlisko vo Francúzsku, pracuje v Spojenom kráľovstve a vracia sa domov dvakrát mesačne [na základe článku 11 ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha právnym predpisom Spojeného kráľovstva];
6. pilot zo Spojeného kráľovstva s domovskou základňou v Nemecku, ktorý lieta po celej Európskej únii [na základe článku 11 ods. 5 nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha nemeckým právnym predpisom, domovská základňa sa určí na základe nariadenia (ES) č. 3922/91];
7. neaktívny bulharský občan, ktorý má obvyklé bydlisko v Spojenom kráľovstve a uchádza sa tam o zamestnanie [na základe článku 11 ods. 3 písm. e) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha právnym predpisom Spojeného kráľovstva];

8. francúzsky občan, ktorý nikdy nepracoval v Spojenom kráľovstve, dostáva dôchodok iba z Francúzska a má obvyklé bydlisko v Spojenom kráľovstve [na základe článku 11 ods. 3 písm. e) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha právnym predpisom Spojeného kráľovstva, pokiaľ ide o nemocenské dávky, Francúzsko má právomoc na základe článkov 24 a 29 toho istého nariadenia];
9. dôchodca zo Spojeného kráľovstva, ktorý dostáva dôchodok zo Spojeného kráľovstva a zo Španielska a má obvyklé bydlisko v Španielsku [na základe článku 11 ods. 3 písm. e) podlieha španielskym právnym predpisom, nemocenské dávky vypláca Španielsko na základe článkov 23 a 29 nariadenia (ES) č. 883/2004];
10. švédsky študent, ktorý má obvyklé bydlisko v Spojenom kráľovstve, dostáva od Spojeného kráľovstva štipendium, ktoré mu pokrýva všetky náklady, prenajíma si tam byt a trávi tam všetky pracovné dni a víkendy [na základe článku 11 ods. 3 písm. e) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha právnym predpisom Spojeného kráľovstva];
11. poľská občianka, ktorá pracuje v Spojenom kráľovstve, začne poberať dávky v materstve poskytované Spojeným kráľovstvom, keď sa dočasne vráti do Poľska, aby porodila pred skončením prechodného obdobia [na základe článku 11 ods. 2 a ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha právnym predpisom Spojeného kráľovstva]; po skončení materskej dovolenky by sa mohla vrátiť do práce v Spojenom kráľovstve a naďalej by sa na ňu vzťahoval článok 30 ods. 1 tejto dohody;
12. pozostalí štátneho príslušníka Spojeného kráľovstva, keď štátny príslušník Spojeného kráľovstva pracuje na konci prechodného obdobia vo Francúzsku [na základe článku 11 ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha francúzskym právnym predpisom] a umrie v roku 2023; článok 30 ods. 1 dohody sa vzťahuje na osoby, ktoré v dôsledku jeho smrti dostávajú francúzske pozostalostné dávky bez ohľadu na štátnu príslušnosť pozostalých a na to, či majú bydlisko v Spojenom kráľovstve alebo v členskom štáte EÚ;

— písmená c) a d):

1. holandský občan, ktorý má obvyklé bydlisko v Spojenom kráľovstve, pracuje v Holandsku a vracia sa domov najmenej raz týždenne [na základe článku 11 ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha holandským právnym predpisom];
2. štátny príslušník Spojeného kráľovstva, ktorý má s celou svojou rodinou obvyklé bydlisko vo Francúzsku, pracuje v Spojenom kráľovstve a vracia sa do Francúzska dvakrát mesačne [na základe článku 11 ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha právnym predpisom Spojeného kráľovstva];
3. nemecký občan, ktorý má obvyklé bydlisko v Spojenom kráľovstve, ide vykonávať sezónnu prácu do Nemecka na obdobie presahujúce koniec prechodného obdobia [na základe článku 11 ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha nemeckým právnym predpisom];
4. rumunský diplomat pracujúci pre svoje veľvyslanectvo v Spojenom kráľovstve, ktorý tam má obvyklé bydlisko, prenajal svoj dom v Rumunsku a presťahoval sa spolu so svojou rodinou do Spojeného kráľovstva [na základe článku 11 ods. 3 písm. b) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha rumunským právnym predpisom];

— písmeno e):

1. fínsky diplomat pracujúci na svojom veľvyslanectve v Spojenom kráľovstve, ktorý má obvyklé bydlisko vo Fínsku, jeho rodina žije vo Fínsku, kde diplomat trávi všetky dovolenky [na základe článku 11 ods. 3 písm. b) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha fínskym právnym predpisom];
2. chorvátsky občan poslaný do Spojeného kráľovstva v zmysle článku 12 nariadenia na šesťmesačnú odbornú prípravu, ktorá sa končí po skončení prechodného obdobia [na základe článku 12 nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha chorváckym právnym predpisom];
3. maltský občan pracujúci na palube morského plavidla pod vlajkou Spojeného kráľovstva (táto situácia sa musí posudzovať *mutatis mutandis* ako vykonávanie zárobkovej činnosti na území Spojeného kráľovstva), ktorý má obvyklé bydlisko na Malte a za jeho činnosť ho odmeňuje podnik, ktorého registrované sídlo alebo miesto podnikania je na Malte [na základe článku 11 ods. 4 nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha maltským právnym predpisom];
4. belgický občan, ktorý má obvyklé bydlisko v Belgicku a spravidla vykonáva činnosť ako zamestnaná a/alebo samostatne zárobkovo činná osoba v Belgicku a v Spojenom kráľovstve [na základe článku 13 nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha belgickým právnym predpisom];

5. portugalský občan, ktorý má obvyklé bydlisko v Portugalsku, pracuje v Portugalsku (nie podstatná časť práce) a v Spojenom kráľovstve [podľa odchyľnej dohody na základe článku 16 nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha portugalským právnym predpisom]. Na túto osobu sa ustanovenie vzťahuje prinajmenšom tak dlho, ako je stanovené v článku 16 dohody.

Článok 30 ods. 1 sa uplatňuje aj na osoby bez štátnej príslušnosti a utečencov, ako aj na štátnych príslušníkov tretích krajín s oprávneným pobytom v členských štátoch EÚ alebo v Spojenom kráľovstve, pokiaľ sa nachádzajú v niektorej zo situácií uvedených v článku 30 ods. 1 písm. a) až e) dohody. Tak napríklad:

1. článok 30 ods. 1 dohody sa vzťahuje na pakistanského občana s oprávneným pobytom v Spojenom kráľovstve na konci prechodného obdobia a pracujúceho vo Francúzsku [na základe článku 13 ods. 2 písm. a) nariadenia (EHS) č. 1408/71, ktoré sa uplatňuje ako dôsledok nariadenia (ES) č. 859/2003, na uplatňovaní ktorého sa Spojené kráľovstvo podieľa, podlieha francúzskym právnym predpisom];
2. marocký občan s oprávneným pobytom v Belgicku a pracujúci v Belgicku a v Spojenom kráľovstve [na základe článku 14 ods. 2 písm. b) bodu i) nariadenia (EHS) č. 1408/71, ktoré sa uplatňuje ako dôsledok nariadenia (ES) č. 859/2003, podlieha belgickým právnym predpisom];
3. článok 30 ods. 1 dohody sa však nevzťahuje na indického občana s oprávneným pobytom v Spojenom kráľovstve, ktorý nie je v situácii týkajúcej sa niektorého členského štátu EÚ. Nevzťahuje sa ani na mexického občana bez oprávneného pobytu v Spojenom kráľovstve alebo v niektorom členskom štáte EÚ na konci prechodného obdobia.

Článok 30 ods. 1 sa vzťahuje aj na rodinných príslušníkov a pozostalé osoby v jednej zo situácií opísaných v odseku 1 uvedeného článku. Okrem toho, pokiaľ ide o práva rodinných príslušníkov, malo by sa rozlišovať medzi písmenami d) a e) článku 32 ods. 1 dohody, ktoré majú rozdielny rozsah pôsobnosti týkajúci sa napríklad detí narodených po skončení prechodného obdobia [pozri usmernenie k článku 32 ods. 1 písm. d) a e)].

Nie je potrebné, aby samotní rodinní príslušníci alebo pozostalí boli v cezhraničnej situácii. Napríklad pozostalí českého občana, ktorý na konci prechodného obdobia pracuje v Spojenom kráľovstve a potom tam zomrie, nikdy nemuseli opustiť Českú republiku. Na pozostalých sa však bude vzťahovať článok 30 ods. 1 dohody. V článku 30 ods. 1 sa iba vyžaduje, aby zosnulá osoba bola v jednej zo situácií, ktoré sú tam uvedené (v našom príklade občan EÚ podlieha právnym predpisom Spojeného kráľovstva), bez toho, aby sa podobná podmienka vzťahovala aj na jej pozostalých. Toto sa týka práv udelených v tomto postavení pozostalých alebo rodinných príslušníkov podľa pravidiel koordinácie sociálneho zabezpečenia.

Na rodinných príslušníkov a pozostalých sa vzťahujú práva vyplývajúce z pravidiel koordinácie sociálneho zabezpečenia v ich postavení rodinných príslušníkov, respektíve pozostalých.

Článok 30 ods. 1 sa nevzťahuje na osoby, ktoré sú na konci prechodného obdobia vo vnútroštátnej situácii (napríklad grécky občan, ktorý stále pracoval a zdržiaval sa v Grécku). Ak sa tieto osoby v budúcnosti rozhodnú presťahovať do Spojeného kráľovstva, považuje sa to za budúci pohyb, na ktorý sa dohoda nevzťahuje.

3.1.3. Článok 30 ods. 2: význam pojmu „bez prerušenia“

Dohoda zabezpečuje uplatňovanie nariadení (ES) č. 883/2004 a (ES) č. 987/2009 v období, kým situácia zostane nezmenená alebo kým osoby zostanú v situácii, ktorá sa týka súčasne Spojeného kráľovstva aj členského štátu EÚ bez prerušenia. Nemusí sa tak posudzovať každá zmena situácie dotknutej osoby. Pri zmenách medzi jednotlivými kategóriami uvedenými v článku 30 ods. 1 tejto dohody sa zachováva status osoby, na ktorú sa vzťahuje článok 30 ods. 1 tejto dohody a nariadenia (ES) č. 883/2004 a (ES) č. 987/2009. Samozrejme, ak sa takáto zmena uskutoční, nemôže sa uplatniť podmienka článku 30 ods. 1 tejto dohody týkajúca sa situácie na „konci prechodného obdobia“. Cezhraničné situácie „bez prerušenia“ je potrebné vykladať tak flexibilne, že to nezmenia ani krátke obdobia medzi dvoma situáciami, napríklad prestávka jeden mesiac pred začatím novej zmluvy (analogicky, vec C-482/93 Klaus).

Napríklad na poľského občana, ktorý má na konci prechodného obdobia bydlisko v Spojenom kráľovstve a pracuje tam pre britského zamestnávateľa, sa bude naďalej vzťahovať článok 30 ods. 1:

1. počas obdobia, kým situácia zostane nezmenená;

2. aj keď sa situácia zmení, za predpokladu, že bude naďalej v jednej zo situácií, na ktoré sa vzťahuje článok 30 ods. 1 tejto dohody. Takže sa to na osobu vzťahuje, ak napríklad:
 - a) naďalej pracuje pre britského zamestnávateľa, ale prijme aj ďalšie zamestnanie vo Francúzsku [na základe článku 13 nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha právnym predpisom Spojeného kráľovstva alebo francúzskym právnym predpisom v závislosti od toho, či sa podstatné činnosti vykonávajú v Spojenom kráľovstve];
 - b) naďalej pracuje pre britského zamestnávateľa, ale presunie svoje obvyklý pobyt do Francúzska [na základe článku 11 ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha právnym predpisom Spojeného kráľovstva];
 - c) naďalej pracuje pre britského zamestnávateľa a ide na dovolenku do Portugalska;
 - d) ukončí prácu pre britského zamestnávateľa a začne pracovať vo Francúzsku, pričom obvyklé bydlisko má naďalej v Spojenom kráľovstve [na základe článku 11 ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha francúzskym právnym predpisom];
 - e) ukončí pracovnú zmluvu a uzavrie inú s írskym zamestnávateľom, ale prácu naďalej vykonáva v Spojenom kráľovstve [na základe článku 11 ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha právnym predpisom Spojeného kráľovstva];
 - f) stane sa nezamestnanou, nepoberá dávky v nezamestnanosti a obvyklé bydlisko má naďalej v Spojenom kráľovstve [na základe článku 11 ods. 3 písm. e) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha právnym predpisom Spojeného kráľovstva];
 - g) stane sa nezamestnanou, poberá dávky v nezamestnanosti od Spojeného kráľovstva a vyváža tieto dávky do Poľska, pričom si tam na základe článku 64 nariadenia (ES) č. 883/2004 hľadá zamestnanie; po neúspešnom hľadaní práce v Poľsku sa vráti do Spojeného kráľovstva, naďalej tam poberá dávky v nezamestnanosti a hľadá si zamestnanie [na základe článku 11 ods. 3 písm. a) a článku 11 ods. 2 podlieha právnym predpisom Spojeného kráľovstva];
 - h) ukončí pracovnú zmluvu, má obvyklé bydlisko v Spojenom kráľovstve a čaká na dosiahnutie dôchodkového veku [na základe článku 11 ods. 3 písm. e) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha právnym predpisom Spojeného kráľovstva].

Na osoby v takých situáciách sa však už nebude vzťahovať článok 30 ods. 1 dohody, ak už nepracujú v Spojenom kráľovstve a presunú svoje obvyklý pobyt do Poľska (alebo ktoréhokoľvek iného členského štátu EÚ). Napríklad poľský občan, ktorý vyváža dávky v nezamestnanosti poberané v Spojenom kráľovstve do Poľska, nájde si tam zamestnanie a presunie aj svoje obvyklý pobyt do Poľska. V takom prípade už nebude v situácii týkajúcej sa Spojeného kráľovstva, bez toho, aby bolo dotknuté prípadné právo vyplývajúce z článku 30 ods. 3 dohody.

Osoba sa môže dostávať do rôznych situácií uvedených v článku 30 ods. 1 písm. a) až e) bez toho, aby vypadla z rozsahu pôsobnosti článku 30 ods. 2. Napríklad:

1. Na rakúskeho štátneho zamestnanca, ktorý má na konci prechodného obdobia obvyklé bydlisko v Rakúsku a pracuje v Spojenom kráľovstve pre rakúsku verejnú správu, sa vzťahuje článok 30 ods. 1 písm. e) [na základe článku 11 ods. 3 písm. b) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha rakúskym právnym predpisom]:
 - po skončení vyslania v roku 2023 odíde z rakúskej verejnej správy a pracuje ako učiteľ nemeckého jazyka v Spojenom kráľovstve, kam presunie aj svoje obvyklý pobyt – naďalej sa na neho vzťahuje dohoda, konkrétne článok 30 ods. 1 písm. a) dohody [na základe článku 11 ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha právnym predpisom Spojeného kráľovstva],
 - nie je spokojný s novým zamestnaním, opäť ho opustí a prijme zamestnanie v škole vo Francúzsku, zároveň si však zachová obvyklý pobyt v Spojenom kráľovstve – v takom prípade je naďalej v situácii, ktorá sa týka súčasne Spojeného kráľovstva aj členského štátu EÚ, ako je uvedené v článku 30 ods. 1 písm. c) dohody [na základe článku 11 ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha francúzskym právnym predpisom].
2. Štátny príslušník Spojeného kráľovstva, ktorý má obvyklé bydlisko v Spojenom kráľovstve, pracuje na konci prechodného obdobia súběžne v Spojenom kráľovstve a vo Francúzsku pre zamestnávateľa so sídlom vo Francúzsku:
 - a) spočiatku nevykonáva podstatnú časť svojej činnosti v Spojenom kráľovstve, ale väčšina činnosti sa odohráva vo Francúzsku a vzťahuje sa na neho článok 30 ods. 1 písm. b) dohody [na základe článku 13 ods. 1 písm. b) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha francúzskym právnym predpisom];

- b) po niekoľkých rokoch začne vykonávať podstatnú časť svojej činnosti v Spojenom kráľovstve, ale zároveň naďalej pracuje vo Francúzsku a vzťahuje sa na neho článok 30 ods. 1 písm. e) dohody [na základe článku 13 ods. 1 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 podlieha právnym predpisom Spojeného kráľovstva].

Preto zmena uplatniteľných právnych predpisov na základe kolíznych pravidiel v hlave II nariadenia (ES) č. 883/2004 nevedie sama osebe k vylúčeniu z rozsahu pôsobnosti článku 30 ods. 1 dohody, kým dotknutá osoba je naďalej v jednej zo situácií, na ktoré sa toto ustanovenie vzťahuje.

3.1.4. Článok 30 ods. 3: osobný rozsah pôsobnosti (zostatkové ustanovenie)

Článok 30 ods. 3 obsahuje zostatkové ustanovenie, na základe ktorého osoby, na ktoré sa vzťahuje článok 10 týkajúci sa osobného rozsahu pôsobnosti hlavy II druhej časti dohody a ktoré už nepatria do rozsahu pôsobnosti článku 30 ods. 1 písm. a) až e), by mali mať nárok na využívanie ustanovení hlavy III druhej časti dohody o úplnej koordinácii sociálneho zabezpečenia.

Napríklad deti narodené po skončení prechodného obdobia, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti hlavy II druhej časti dohody, by mali nárok aj na využívanie ustanovení hlavy III.

Ak napríklad občan EÚ na konci prechodného obdobia študuje v Spojenom kráľovstve, ale nemá tam obvyklé bydlisko v zmysle článku 1 písm. j) nariadenia (ES) č. 883/2004, na takú situáciu sa nevzťahuje článok 30 ods. 1 dohody. Študent si však zachová právo na pobyt podľa hlavy II druhej časti dohody, ak napríklad získa prístup na trh práce. V tom prípade bude mať podľa článku 30 ods. 3 dohody nárok aj na využívanie ustanovení hlavy III.

Na osoby, ktoré sú štátnymi príslušníkmi Spojeného kráľovstva aj občanmi EÚ sa môže tiež vzťahovať článok 30 ods. 3 dohody, ak sa na ne vzťahujú ustanovenia hlavy II dohody o vystúpení (pozri oddiel 1.2 tohto usmernenia k článku 10 dohody).

Preto:

1. Článok 30 ods. 3 sa vzťahuje na osobu, ktorá je štátnym príslušníkom Spojeného kráľovstva aj španielskym občanom, narodila sa v Španielsku, podliehala španielskemu systému sociálneho zabezpečenia a pred skončením prechodného obdobia sa presťahovala do Spojeného kráľovstva, kde získala britské občianstvo; na takúto osobu sa vzťahuje článok 30 ods. 3 dohody a bude mať nárok na využívanie pravidiel podľa hlavy III druhej časti dohody. Jej situácia v tomto prípade by bola podobná situácii osoby, na ktorú sa vzťahuje článok 30 ods. 1 písm. a) dohody (španielsky/britský občan podliehajúci právnym predpisom Spojeného kráľovstva).
2. Článok 30 ods. 3 dohody sa však nevzťahuje na osobu, ktorá je štátnym príslušníkom Spojeného kráľovstva aj talianskym občanom, narodila sa a pred skončením prechodného obdobia žila iba v Taliansku a podliehala talianskemu systému sociálneho zabezpečenia.

Toto zostatkové ustanovenie sa uplatňuje aj na rodinných príslušníkov a pozostalých oprávnených osôb podľa hlavy II druhej časti dohody (pozri však článok 30 ods. 5 dohody v ďalšej časti).

3.1.5. Článok 30 ods. 4: prepojenie na hostiteľský štát alebo štát zamestnania pre osoby, na ktoré sa vzťahuje odsek 3

Ustanovenia článku 30 ods. 4 zabezpečujú uplatňovanie nariadenia (ES) č. 883/2004 a nariadenia (ES) č. 987/2009 na osoby, na ktoré sa vzťahuje článok 30 ods. 3, počas obdobia, kým daná situácia zostane nezmenená: teda tak dlho, kým si osoby, na ktoré sa vzťahuje článok 30 ods. 3, zachovávajú právo na pobyt vo svojom hostiteľskom štáte podľa článku 13 dohody, alebo právo na prácu vo svojom štáte zamestnania podľa článkov 24 alebo 25 dohody.

3.1.6. Článok 30 ods. 5: rodinní príslušníci a pozostalí

V tomto ustanovení sa vysvetľuje, že pokiaľ pojem „rodinní príslušníci a pozostalí“ je potrebné chápať s odkazom na pojmy používané v nariadení (ES) č. 883/2004 (pozri aj článok 31 ods. 2 dohody), na „rodinných príslušníkov a pozostalých“ sa článok 30 vzťahuje, iba ak im plynú práva a povinnosti vzhľadom na ich postavenie podľa právnych predpisov v oblasti sociálneho zabezpečenia.

3.2. Článok 31 – Pravidlá koordinácie sociálneho zabezpečenia

3.2.1. Článok 31 ods. 1: vecná pôsobnosť

Ustanovenia článku 31 ods. 1 zabezpečujú uplatňovanie nariadenia (ES) č. 883/2004 a nariadenia (ES) č. 987/2009 v celom rozsahu na osoby uvedené v článku 30 ods. 1

Pravidlá koordinácie budú zachované v znení zmien nariadení uvedených v prílohe I k dohode, s možnosťou vykonať v budúcnosti všetky potrebné úpravy v súlade s článkom 36 dohody.

Pokiaľ ide o výnimky týkajúce sa Spojeného kráľovstva podľa súčasných pravidiel, ako sú napríklad osobitné záznamy v prílohách k nariadeniam, tie sa budú naďalej uplatňovať za rovnakých podmienok. Spojené kráľovstvo napríklad neuplatňuje článok 28 ods. 2 až 4 nariadenia (ES) č. 883/2004. Dohoda to nezmení.

Okrem nariadení sa musia náležite zohľadniť všetky relevantné rozhodnutia a odporúčania Správnej komisie pre koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia stanovené v článku 71 nariadenia (ES) č. 883/2004, ktoré sú uvedené v prílohe I k dohode.

3.2.2. Článok 31 ods. 2: vymedzenie pojmov

Pojmy používané v hlave III druhej časti tejto dohody je potrebné chápať s odkazom na rovnaké pojmy používané v nariadení (ES) č. 883/2004.

Napríklad vymedzenie pojmu „rodinný príslušník“ podľa článku 9 dohody nie je relevantné v kontexte ustanovení o koordinácii sociálneho zabezpečenia a bude sa uplatňovať vymedzenie pojmu z článku 1 písm. i) nariadenia (ES) č. 883/2004.

3.2.3. Článok 31 ods. 3: štátni príslušníci tretej krajiny

Pokiaľ ide o štátnych príslušníkov tretej krajiny, Spojené kráľovstvo sa nepodieľalo na prijatí nariadenia (EÚ) č. 1231/2010. Spojené kráľovstvo je však viazané nariadením (ES) č. 859/2003, ktorým sa ustanovenia nariadenia (EHS) č. 1408/71 a nariadenia (EHS) č. 574/72 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia členských štátov rozšírili na štátnych príslušníkov tretích krajín, na ktorých sa dovtedy tieto nariadenia nevzťahovali výhradne z dôvodu ich štátnej príslušnosti.

Podľa nariadenia (ES) č. 859/2003 Spojené kráľovstvo a členské štáty EÚ (okrem Dánska) uplatňujú nariadenie (EHS) č. 1408/71 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva, a nariadenie (EHS) č. 574/72, ktorým sa stanovuje postup pri vykonávaní nariadenia (EHS) č. 1408/71 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva.

Preto v prípade štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí spĺňajú podmienky nariadenia (ES) č. 859/2003, ako aj ich rodinných príslušníkov a pozostalých každý odkaz v článkoch 30 a 32 dohody na nariadenia (ES) č. 883/2004 a (ES) č. 987/2009 (nové nariadenia) je potrebné chápať ako odkaz na zodpovedajúce ustanovenia v predchádzajúcich nariadeniach. Podobne každý odkaz na konkrétne ustanovenia v nových nariadeniach je potrebné chápať ako odkaz na zodpovedajúce ustanovenia v predchádzajúcich nariadeniach.

3.3. Článok 32 – Zahnuté osobitné situácie

Článok 32 sa vzťahuje na osobitné situácie, v ktorých je potrebné chrániť práva osôb vyplývajúce z pravidiel koordinácie sociálneho zabezpečenia, aj keď tieto osoby nepatria alebo už nepatria do rozsahu pôsobnosti článku 30 dohody.

Pre tieto osobitné kategórie osôb je potrebné zachovať niektoré ustanovenia nariadenia (ES) č. 883/2004 a nariadenia (ES) č. 987/2009. Tieto ustanovenia sa uplatňujú v súlade so všeobecnými zásadami uvedených nariadení, ako je napríklad nediskriminácia alebo jednoznačnosť uplatniteľných právnych predpisov.

3.3.1. Článok 32 ods. 1 písm. a) a článok 32 ods. 2: minulé a budúce doby

Ustanovenia **článku 32 ods. 1 písm. a)** chránia existujúce a budúce práva založené na minulých dobách poistenia, zamestnania, samostatne zárobkovej činnosti a pobytu.

Toto ustanovenie zabezpečuje, že občania EÚ s predchádzajúcimi dobami v Spojenom kráľovstve a naopak budú môcť uplatňovať svoje nároky a v prípade potreby využívať sčítanie dôb. Ustanovenie sa týka všetkých druhov dávok sociálneho zabezpečenia založených na dobách poistenia, zamestnania, samostatnej zárobkovej činnosti alebo pobytu, ako sú starobné dôchodky, dávky v invalidite, dávky v súvislosti s pracovnými úrazmi, nemocenské dávky alebo dávky v nezamestnanosti.

Toto ustanovenie sa uplatňuje aj v prípade, že sa dávka poskytuje výlučne za minulé doby v štáte, ktorý skúma nárok na dávky podľa svojich právnych predpisov (bez ohľadu na to, či tieto doby boli ukončené pred skončením alebo po skončení prechodného obdobia), ak žiadne sčítanie nie je potrebné, pretože minulé doby sú postačujúce na priznanie dávky.

Zároveň sa zachovávajú všetky práva a povinnosti vyplývajúce priamo (alebo nepriamo) z takýchto dôb. „Práva a povinnosti vyplývajúce z takýchto dôb“ znamenajú nároky stanovené podľa právnych predpisov Spojeného kráľovstva alebo členského štátu EÚ v súlade s ustanoveniami nariadenia (ES) č. 883/2004, vyplývajúce z tých dôb (alebo priznanie dávky na základe týchto dôb a každý následný nárok na dávky), ako aj zodpovedajúce povinnosti. V prípade nemocenských a rodinných dávok osôb, na ktoré sa vzťahuje článok 32 ods. 1 písm. a) dohody, sa môžu uplatniť osobitné pravidlá podľa článku 32 ods. 2 dohody (pozri ďalšiu časť a tiež oddiel 3.3.6 tohto dokumentu), takže tieto práva dopĺňajú „práva a povinnosti vyplývajúce z takýchto dôb“.

Môže sa to vzťahovať napríklad na právo absolvovať pravidelné zdravotné prehliadky v mieste obvyklého bydliska osoby, aby mohla naďalej poberať dávku v invalidite [na základe článku 87 nariadenia (ES) č. 987/2009]; právo poberať doplatok na základe článku 58 nariadenia (ES) č. 883/2004.

Pravidlá koordinácie sociálneho zabezpečenia sa budú uplatňovať na doby ukončené pred skončením prechodného obdobia aj na doby ukončené tými istými osobami po tomto termíne.

Druhý odsek tohto ustanovenia zároveň zabezpečuje, že pravidlá koordinácie v prípade nemocenských a rodinných dávok sa budú uplatňovať na osoby, na ktoré sa vzťahuje článok 32 ods. 1 písm. a).

Ustanovenia **článku 32 ods. 2** týkajúce sa nemocenských dávok sa obsahujú odkaz na pravidlá právomoci v oblasti nemocenských dávok pre osoby, ktoré poberajú dávky na základe článku 32 ods. 1 písm. a) dohody. Vzťahuje sa to na situácie, keď dôjde k zmene právomoci z dôvodu, že táto osoba sa vráti do členského štátu EÚ alebo do Spojeného kráľovstva, alebo z dôvodu, že začne dostávať iný dôchodok.

Kolízne pravidlá na určovanie právomoci v oblasti nemocenských dávok je potrebné vnímať ako celok a musia sa zohľadniť budúce zmeny, ktoré môžu vzniknúť, pokiaľ ide o obvyklý pobyt danej osoby alebo o poberanie ďalšej dávky, pričom naďalej sa uplatňujú príslušné pravidlá nariadenia (ES) č. 883/2004.

Napríklad dánsky občan pracoval v Spojenom kráľovstve a v Dánsku. Pred skončením prechodného obdobia sa vráti do Dánska:

- v roku 2022 dosiahne dôchodkový vek v Spojenom kráľovstve vo veku X a poberá dôchodok Spojeného kráľovstva, zatiaľ čo v Dánsku je neaktívny → právomoci v oblasti nemocenských dávok má Spojené kráľovstvo na základe článku 32 ods. 2 dohody [článok 24 nariadenia (ES) č. 883/2004],
- o dva roky neskôr dosiahne dôchodkový vek v členskom štáte EÚ vo veku X + 2 a začne poberať aj dánsky dôchodok → právomoci v oblasti nemocenských dávok má Dánsko na základe článku 23 nariadenia (ES) č. 883/2004,
- v roku 2027 presunie svoje bydlisko do Spojeného kráľovstva na základe pravidiel platných v tom čase, pričom naďalej poberá dva dôchodky → právomoci v oblasti nemocenských dávok má Spojené kráľovstvo (poznámka: zmena bydliska v roku 2027 bude budúcim pohybom a nebude sa na ňu vzťahovať hlava II druhej časti tejto dohody na účely práva na pobyt).

Uplatňovanie článku 32 ods. 1 písm. a) a ods. 2 dohody bude mať v praxi tieto dôsledky:

1. V prípade nemeckého občana, ktorý:

- celý život pracoval v Spojenom kráľovstve,
- vráti sa do Nemecka pred skončením prechodného obdobia, keď sa blíži k dôchodkovému veku a zostáva neaktívny,
a
- keď dosiahne dôchodkový vek (pred skončením alebo po skončení prechodného obdobia), uplatní si v Spojenom kráľovstve nárok na starobný dôchodok na základe nariadenia (ES) č. 883/2004.

Po získaní dôchodku v Spojenom kráľovstve nemecký občan po celý svoj život:

— na základe článku 32 ods. 1 písm. a):

- a) na základe článku 7 nariadenia (ES) č. 883/2004 má právo poberať dôchodok v Spojenom kráľovstve bez akéhokoľvek zníženia, aj keď má obvyklé bydlisko v Nemecku alebo v ktoromkoľvek inom členskom štáte EÚ;

— na základe článku 32 ods. 2:

- b) na základe článku 24 nariadenia (ES) č. 883/2004 mu Spojené kráľovstvo vydá prenosný dokument S1 a má prístup k vecným nemocenským dávкам v Nemecku za rovnakých podmienok ako nemeckí dôchodcovia, ale na náklady Spojeného kráľovstva;
- c) na základe článku 29 nariadenia (ES) č. 883/2004 má právo na peňažné nemocenské dávky (vrátane dávok dlhodobej starostlivosti) poskytované podľa právnych predpisov Spojeného kráľovstva a vyplácané priamo jemu, bez ohľadu na to, v ktorom členskom štáte má obvyklé bydlisko;
- d) na základe článku 27 nariadenia (ES) č. 883/2004 má právo na plánovanú liečbu v ktoromkoľvek inom členskom štáte EÚ, kde nemá obvyklé bydlisko, s prenosným dokumentom S2, ktorý mu vydalo Spojené kráľovstvo, a na náklady Spojeného kráľovstva;
- e) na základe článku 27 nariadenia (ES) č. 883/2004 má právo používať európsky preukaz zdravotného poistenia vydaný Spojeným kráľovstvom na dovolenke v ktoromkoľvek inom členskom štáte, kde nemá obvyklé bydlisko;
- f) jeho rodinní príslušníci majú odvodené práva na vecné nemocenské dávky v členskom štáte, kde majú obvyklé bydlisko, na náklady Spojeného kráľovstva. Podľa článku 32 ods. 1 písm. d) má osoba právo na rodinné dávky podľa podmienok stanovených v nariadení a v právnych predpisoch Spojeného kráľovstva a na základe článku 67 nariadenia (ES) č. 883/2004 aj v prípade, keď jej rodinní príslušníci majú bydlisko v inom členskom štáte, a nie v tom, kde má obvyklé bydlisko ona.

Ak nemecký občan poberajúci dôchodok v Spojenom kráľovstve začne pracovať v Nemecku, uplatniteľnými právnymi predpismi, a to aj v oblasti nemocenských dávok, budú nemecké právne predpisy podľa zásady *lex loci laboris* článku 11 nariadenia (ES) č. 883/2004, ktorý je naďalej uplatniteľný (pozri aj článok 31 toho nariadenia).

2. V prípade štátneho príslušníka Spojeného kráľovstva, ktorý:

- celý život pracoval v Holandsku,
- na konci prechodného obdobia tam naďalej pracuje,
- vráti sa do Spojeného kráľovstva po skončení prechodného obdobia, keď sa blíži k dôchodkovému veku,
- v Spojenom kráľovstve je neaktívny a
- po jednom roku si uplatní nárok na holandský dôchodok,

na tohto štátneho príslušníka Spojeného kráľovstva sa:

- a) vzťahujú úplné pravidlá koordinácie sociálneho zabezpečenia na základe článku 30 ods. 1 písm. b) dohody, na obdobie po skončení prechodného obdobia až do návratu do Spojeného kráľovstva;
- b) vzťahuje článok 32 ods. 1 písm. a) a ods. 2 dohody, aby mohol naďalej poberať holandský dôchodok (viac podrobností je uvedených v predchádzajúcom príklade).

3. V prípade austrálskeho občana, ktorý:

- v rokoch 1996 – 2000: pracoval v Spojenom kráľovstve,
- v rokoch 2001 – 2010: pracoval v Belgicku,
- v rokoch 2011 – 2030: pracoval a mal obvyklé bydlisko v Austrálii a
- v roku 2031 presunie svoj oprávnený pobyt do Spojeného kráľovstva a uplatní si nároky na základe predchádzajúcich dôb poistenia,

tento štátny príslušník tretej krajiny môže využiť článok 32 ods. 1 písm. a) dohody na uplatnenie nároku na dôchodky zo Spojeného kráľovstva a z Belgicka na základe svojich predchádzajúcich dôb poistenia za predpokladu, že spĺňa podmienky nariadenia (ES) č. 859/2003: má oprávnený pobyt v Spojenom kráľovstve a predchádzajúce doby poistenia v členskom štáte EÚ. Skutočnosť, že daná osoba nemala na konci prechodného obdobia oprávnený pobyt v Spojenom kráľovstve ani v členskom štáte EÚ nie je relevantná, pokiaľ táto osoba ukončila príslušné doby podľa právnych predpisov Spojeného kráľovstva a/alebo právnych predpisov členského štátu EÚ pred týmto termínom a pri uplatňovaní nároku na dôchodok spĺňa podmienky nariadenia (ES) č. 859/2003.

4. V prípade amerického občana, ktorý:

- 2005 – 2010: pracoval v Spojenom kráľovstve,
- 2010 – 2025: pracoval v Spojených štátoch amerických,
- v rokoch 2026 – 2030: pracoval a mal obvyklé bydlisko na Malte a
- v roku 2031 si uplatní nároky na základe predchádzajúcich dôb poistenia,

na túto osobu sa nevzťahuje článok 32 ods. 1 dohody. Pred skončením prechodného obdobia daná osoba skutočne nepatrila do osobného rozsahu pôsobnosti nariadenia (ES) č. 859/2003, pretože do konca prechodného obdobia nebola v cezhraničnej situácii.

Toto ustanovenie sa bude vzťahovať *mutatis mutandis* aj na pozostalých poberajúcich dávky po smrti osoby, ktorá ukončila minulé doby, ale na ktorú sa nevzťahuje alebo už nevzťahuje článok 30 dohody. Napríklad:

5. Maltský občan, ktorý sa vracia na Maltu pred skončením prechodného obdobia po tom, ako 20 rokov pracoval v Spojenom kráľovstve. V roku 2018 odchádza do dôchodku a poberá dôchodok zo Spojeného kráľovstva podľa nariadenia (ES) č. 883/2004. V tom istom roku zomrie:

- a) manželský partner má v Spojenom kráľovstve nárok na pozostalostné dávky na základe právnych predpisov Spojeného kráľovstva a uvedeného nariadenia a po skončení prechodného obdobia bude naďalej poberať dávky bez akéhokoľvek zníženia;
- b) na základe článku 32 ods. 2 dohody sa uplatnia pravidlá koordinácie na určenie príslušného štátu s právomocou v oblasti nemocenských dávok.

6. Grécky občan, ktorý sa vracia do Grécka pred skončením prechodného obdobia po tom, ako 20 rokov pracoval v Spojenom kráľovstve (nevzťahuje sa na to článok 30 dohody). V roku 2025 odchádza do dôchodku a poberá dôchodok zo Spojeného kráľovstva podľa článku 32 ods. 1 písm. a) dohody. Umríe v roku 2026:

- a) manželský partner má v Spojenom kráľovstve nárok na pozostalostné dávky na základe právnych predpisov Spojeného kráľovstva a uvedeného nariadenia a aj po skončení prechodného obdobia bude na základe článku 32 ods. 1 písm. a) dohody poberať dávky bez akéhokoľvek zníženia;
- b) na základe článku 32 ods. 2 dohody sa uplatnia pravidlá koordinácie na určenie príslušného štátu s právomocou v oblasti nemocenských dávok.

3.3.2. Článok 32 ods. 1 písm. b): prebiehajúca naplánovaná liečba

3.3.2.1. Rozsah pôsobnosti

Ustanovenia článku 32 ods. 1 písm. b) dohody zabezpečujú, že právo podstúpiť naplánovanú liečbu podľa nariadenia (ES) č. 883/2004 je chránené pre osoby, ktoré pred skončením prechodného obdobia už začali podstupovať takú liečbu alebo prinajmenšom požiadali o predchádzajúci súhlas s podstúpením tejto liečby. Keďže sloboda poskytovania služieb nepresahuje koniec prechodného obdobia, na ďalšie formy práv spojených s mobilitou pacienta, najmä prípady podľa smernice 2011/24/EÚ o uplatňovaní práv pacientov pri cezhraničnej zdravotnej starostlivosti, sa už nebude vzťahovať právo Únie, ak sa liečba vykoná po skončení daného obdobia.

Keďže v tomto ustanovení sa uvádza pojem „osoby“, vzťahuje sa na občanov EÚ, štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva, osoby bez štátnej príslušnosti alebo utečencov s obvyklým pobyte v Spojenom kráľovstve alebo v členskom štáte EÚ, ako aj na štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí spĺňajú podmienky stanovené v nariadení (ES) č. 859/2003.

Toto ustanovenie sa týka osôb, na ktoré sa nevzťahuje článok 30 dohody.

Napríklad:

1. Maltský občan pracuje a má obvyklé bydlisko na Malte. V roku 2020 požiada o predchádzajúci súhlas s podstúpením konkrétnej naplánovanej liečby v Spojenom kráľovstve. Žiadosť je schválená v roku 2021:

- a) liečba sa môže začať podľa podmienok stanovených v nariadení (ES) č. 883/2004, aj keď je v tom čase Spojené kráľovstvo treťou krajinou;
- b) prístup občana k tejto liečbe bude založený na zásade rovnakého zaobchádzania;
- c) naďalej sa uplatňujú všetky príslušné ustanovenia nariadení (ES) č. 883/2004 a (ES) č. 987/2009 týkajúce sa naplánovanej liečby [napríklad článok 26 nariadenia (ES) č. 987/2009];

- d) postupy náhrad medzi Spojeným kráľovstvom a Maltou sa budú naďalej náležite uplatňovať na základe článku 35 dohody;
- e) občan a v prípade potreby jeho sprevádzajúca osoba alebo osoby budú mať právo na vstup na územie Spojeného kráľovstva na liečbu podľa podmienok stanovených v dohode.

2. Český občan pracuje a má obvyklé bydlisko na Slovensku. V roku 2020 požiada o predchádzajúci súhlas s podstúpením konkrétnej naplánovanej liečby v Spojenom kráľovstve. Žiadosť je schválená, liečba sa začne pred koncom roku 2020 a má trvať do leta 2021. Uplatňujú sa rovnaké podmienky ako v predchádzajúcom prípade.

Je potrebné si uvedomiť, že vždy keď sa uvádza nariadenie (ES) č. 883/2004, uplatňujú sa aj príslušné ustanovenia nariadenia (ES) č. 987/2009.

3.3.2.2. Otázky súvisiace s cestovaním

Osoby, ktoré sa podrobujú naplánovanej liečbe a uplatňujú sa na ne ustanovenia článku 32 ods. 1 písm. b), ako už bolo opísané (pacienti), majú do konca liečby právo na vstup do štátu a výstup zo štátu, v ktorom sa poskytuje liečba, v súlade s článkom 14 dohody (čo sa týka práva oprávnených osôb podľa hlavy II druhej časti dohody na vstup do hostiteľského štátu a výstup z hostiteľského štátu), *mutatis mutandis*.

Existujúci prenosný dokument S2 vydaný podľa nariadenia (ES) č. 883/2004 je dostatočným dôkazom osobného nároku na takúto naplánovanú liečbu na účely článku 32 ods. 1 písm. b) dohody.

Konkrétne štátny príslušník Spojeného kráľovstva alebo občan EÚ, ktorý je držiteľom prenosného dokumentu S2 a potrebných cestovných dokladov podľa článku 14 ods. 1 dohody, má právo na vstup do štátu a výstup zo štátu, v ktorom sa poskytuje liečba, v súlade s článkom 14 ods. 2 (t. j. bez víz).

Od pacientov, na ktorých sa uplatňujú ustanovenia článku 32 ods. 1 písm. b) dohody a ktorí nie sú občanmi EÚ ani štátnymi príslušníkmi Spojeného kráľovstva, sa môžu požadovať vstupné víza v súlade s uplatniteľnými právnymi predpismi.

V individuálnych prípadoch môžu pacienti, na ktorých sa uplatňujú ustanovenia článku 32 ods. 1 písm. b) dohody, požadovať prítomnosť a starostlivosť iných osôb (sprevádzajúca osoba), aby neboli zbavení svojho práva podstúpiť naplánovanú liečbu.

Sprevádzajúca osoba môže byť rodinný príslušník alebo akákoľvek iná osoba vykonávajúca starostlivosť o osobu, ktorá potrebuje naplánovanú liečbu. Členské štáty EÚ a Spojené kráľovstvo posúdia, ako preukázať status sprevádzajúcej osoby a z neho vyplývajúce práva podľa dohody o vystúpení.

Sprevádzajúca osoba má právo na vstup do štátu a výstup zo štátu, v ktorom sa poskytuje liečba, s platným cestovným dokladom, ako je stanovené v článku 14 ods. 1 dohody. Štát, v ktorom sa poskytuje liečba, môže od sprevádzajúcej osoby požadovať vstupné víza v súlade s uplatniteľnými právnymi predpismi.

Ak štát, v ktorom sa poskytuje liečba, požaduje od pacientov alebo ich sprevádzajúcich osôb vstupné víza, musí týmto osobám umožniť získanie potrebných víz v súlade s článkom 14 ods. 3 dohody. Takéto víza sa musia vydávať bezplatne a čo najskôr na základe zrýchleného postupu.

Od pacientov ani od sprevádzajúcich osôb sa nemôžu požadovať výstupné víza ani žiadne podobné požiadavky.

Ustanovenia článku 32 ods. 1 písm. b) neposkytujú pacientom ani sprevádzajúcim osobám počas ich pobytu v štáte, v ktorom sa poskytuje liečba, žiadne práva na pobyt v zmysle smernice 2004/38/ES. Majú právo zostať na území členského štátu EÚ alebo Spojeného kráľovstva tak dlho, ako je potrebné na účinné poskytnutie liečby pacientovi. Nepodliehajú ustanoveniam článkov 18 ani 19 dohody.

Ak sa liečba musí predĺžiť zo zdravotných dôvodov, prenosný dokument S2 sa môže obnoviť alebo predĺžiť na toto obdobie. Potenciálne nepredvídané udalosti súvisiace s liečbou sa budú analyzovať individuálne.

3.3.3. Článok 32 ods. 1 písm. c): prebiehajúca neplánovaná liečba

Účelom článku 32 ods. 1 písm. c) je zabezpečiť, aby právo podstúpiť neplánovanú potrebnú liečbu bolo chránené pre osoby, ktorých dočasný pobyt presiahol koniec prechodného obdobia, prostredníctvom európskeho preukazu zdravotného poistenia (EPZP) alebo náhradného osvedčenia.

Pojem „pobyť“ je potrebné chápať tak, ako je vymedzený v článku 1 písm. k) nariadenia (ES) č. 883/2004, takže znamená prechodné bydlisko [pri uplatnení článku 31 ods. 2 dohody]. Maximálne trvanie pobytu nie je stanovené zákonom a závisí od konkrétnych okolností každého prípadu. V praxi by to mohlo byť napríklad obdobie dovolenky alebo obdobie štúdia (ak nie je sprevádzané zmenou obvyklého pobytu). Pobyt, ktorý je od začiatku plánovaný na dlhšie obdobie (napríklad na účely štúdia), sa nepovažuje za ukončený, keď sa daná osoba medzičasom na krátke obdobie zdržiava v inom štáte. Na takú osobu sa preto naďalej vzťahuje článok 32 ods. 1 písm. c) dohody aj po jej opätovnom návrate do štátu pobytu, napríklad štátu štúdia.

Toto ustanovenie sa týka iba osôb, na ktoré sa nevzťahuje článok 30 dohody. Ak sa na osobu vzťahuje článok 30, na dovolenky prebiehajúce na konci prechodného obdobia, ako aj na budúce dovolenky sa uplatňujú všetky pravidlá koordinácie sociálneho zabezpečenia vrátane tých, ktoré sa týkajú neplánovanej liečby. Článok 32 ods. 1 písm. c) sa uplatňuje v takýchto situáciách:

1. Španielsky občan, ktorý má obvyklý pobyt a pracuje v Poľsku, navštívi Londýn počas zimnej dovolenky koncom decembra 2020. Ak túto osobu postihne nehoda:
 - a) mala by mať možnosť používať preukaz EPZP počas celého obdobia dovolenky, aj keď k nehode dôjde po skončení prechodného obdobia;
 - b) mala by mať možnosť na základe lekárskeho vyšetrenia predĺžiť svoj pobyt v Spojenom kráľovstve, aby mohla podstúpiť potrebnú liečbu;
 - c) všetky postupy náhrad (či už požiadavka na vrátenie nákladov zo Spojeného kráľovstva, alebo z Poľska, prípadne medzi dotknutými krajinami) sa uskutočnia za rovnakých podmienok, aké sú stanovené v nariadeniach, a to aj po skončení prechodného obdobia, na základe článku 35 dohody.
2. Štátny príslušník Spojeného kráľovstva, ktorý má obvyklé bydlisko a pracuje v Spojenom kráľovstve, je koncom decembra 2020 na výlete v Belgicku, Luxembursku a Holandsku. Dňa 30. decembra 2020 je v Luxembursku a 10. januára 2021 chce odísť do Holandska. Táto osoba:
 - a) môže používať preukaz EPZP počas celého obdobia pobytu v Luxembursku až do odchodu z tejto krajiny do Holandska 10. januára;
 - b) nemôže už ďalej používať preukaz EPZP počas svojho pobytu v Holandsku, pretože každý pohyb do iného členského štátu EÚ (v tomto prípade do Holandska) po skončení prechodného obdobia sa považuje za budúci pohyb, ktorý nepatrí do rozsahu pôsobnosti dohody.
3. Cyperský občan absolvuje v Spojenom kráľovstve štúdium v dĺžke troch rokov, ktoré sa začína na jeseň roku 2020. Počas celého obdobia si zachová obvyklé bydlisko (v zmysle príslušných nariadení) na Cypre (je finančne závislý od svojich rodičov a vracia sa domov počas víkendov a prázdnin). Táto osoba môže používať preukaz EPZP v Spojenom kráľovstve počas trvania štúdia, aj keď sa počas prázdnin vracia na Cyprus.

Vždy keď sa uvádza nariadenie (ES) č. 883/2004, na základe článku 6 ods. 3 dohody sa uplatňujú aj príslušné ustanovenia nariadenia (ES) č. 987/2009.

3.3.4. Článok 32 ods. 1 písm. d): export rodinných dávok

Týmto ustanovením sa vyplní medzera v článku 30 dohody týkajúca sa prípadov, keď osoba, ktorá si začína uplatňovať nároky, sa nenachádza v cezhraničnej situácii medzi členským štátom EÚ a Spojeným kráľovstvom, ale rodinní príslušníci tejto osoby sa v takej situácii nachádzajú. Toto ustanovenie sa môže uplatniť napríklad v takomto prípade:

1. Štátny príslušník Spojeného kráľovstva na konci prechodného obdobia pracuje a má obvyklé bydlisko v Spojenom kráľovstve, zatiaľ čo jeho manželský partner, ktorý je ekonomicky neaktívny, má obvyklé bydlisko v Maďarsku spoločne s ich deťmi.
 - a) Tento štátny príslušník Spojeného kráľovstva má nárok na rodinné dávky na deti s obvyklým pobytom v cudzine tak dlho, kým budú splnené podmienky týkajúce sa tohto nároku stanovené v nariadení a v právnych predpisoch Spojeného kráľovstva;
 - b) Spojené kráľovstvo bude naďalej exportovať rodinné dávky, ako keby mali deti obvyklý pobyt na jeho území, tak dlho, kým budú splnené podmienky stanovené v nariadeniach a v jeho vnútroštátnych právnych predpisoch týkajúce sa tohto nároku;
 - c) nie je nevyhnutné, aby boli rodinné dávky skutočne vyplácané pred skončením prechodného obdobia, pokiaľ nárok na tieto dávky existoval už pred uvedeným termínom;

- d) ak sa prvé alebo ďalšie dieťa danému páru narodí v roku 2025, Spojené kráľovstvo nebude mať podľa dohody žiadnu povinnosť posielat' rodinné dávky prislúchajúce tomuto dieťaťu. Pravidlá podľa nariadenia (ES) č. 883/2004 sa nebudú vzťahovať ani na deti, ktoré sa stanú rodinnými prislúšníkmi až po uvedenom termíne (pretože osoba, ktorá si začína uplatňovať nárok, sa po tomto termíne opätovne zosobáša s partnerom, ktorý má deti, a tie sa „pridajú“ k rodine danej osoby). Toto ustanovenie sa nevzťahuje na situácie uvedené v článku 30 dohody.

Článok 30 dohody by sa vzťahoval na takúto situáciu:

2. Rakúsky občan pracujúci na konci prechodného obdobia v Spojenom kráľovstve, ktorého deti majú obvyklý pobyt v Rakúsku, má nárok na rodinné dávky zo Spojeného kráľovstva:
- pravidlá koordinácie sociálneho zabezpečenia sa uplatňujú v plnej miere na základe článku 30 ods. 1 písm. a) dohody a
 - ak sa prvé alebo ďalšie dieťa narodí v roku 2025, bude mať nárok na rodinné dávky podľa pravidiel koordinácie sociálneho zabezpečenia vrátane exportu rodinných dávok na tieto budúce deti.

V situáciách uvedených v článku 32 ods. 1 písm. d) bode i) a ii) dohody je pojem *nárok na rodinné dávky* potrebné chápať ako odkaz na:

- nárok na plnú dávku vyplácanú primárne príslušným štátom,
- nárok na rozdielový doplatok vyplácaný sekundárne príslušným štátom a
- pozastavený nárok na dávky, keď dávka v sekundárne príslušnom štáte je nižšia než dávka v primárne príslušnom štáte.

Toto ustanovenie sa bude naďalej uplatňovať, aj keď dôjde k výmene medzi primárnou a sekundárnou právomocou.

Napríklad:

3. Štátny príslušník Spojeného kráľovstva na konci prechodného obdobia pracuje a má obvyklý pobyt v Spojenom kráľovstve, zatiaľ čo jeho chorvátsky manželský partner, ktorý je ekonomicky neaktívny, má obvyklý pobyt v Chorvátsku spoločne s ich deťmi [keďže na túto situáciu sa nevzťahuje článok 30 ods. 1 dohody, uplatňuje sa článok 32 ods. 1 písm. d) dohody]:
- na základe článku 68 ods. 1 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 má Spojené kráľovstvo primárnu právomoc a bude naďalej vyplácať dávky na deti s obvyklým pobytom v cudzine tak dlho, kým budú splnené podmienky stanovené v nariadení a v právnych predpisoch Spojeného kráľovstva;
 - ak v roku 2024 chorvátsky manželský partner začne pracovať v Chorvátsku, na základe článku 68 ods. 1 písm. b) nariadenia (ES) č. 883/2004, keďže deti majú obvyklý pobyt v Chorvátsku, primárne príslušným štátom je Chorvátsko a sekundárne príslušným štátom je Spojené kráľovstvo, ktoré začne v prípade potreby vyplácať iba rozdielový doplatok;
 - ak sa manželský partner opäť stane neaktívnym, právomoci medzi Chorvátskom a Spojeným kráľovstvom sa zodpovedajúcim spôsobom vymenia;
 - ak sa k štátnemu príslušníkovi Spojeného kráľovstva pripojí manželský partner s deťmi v Spojenom kráľovstve na základe ustanovení platných v danom čase, vypadnú z rozsahu pôsobnosti článku 32 ods. 1 písm. d) dohody; každá budúca zmena (rodina alebo iba manželský partner s deťmi sa vráti do Chorvátska) sa bude považovať za budúci pohyb a nebudú zachované žiadne práva založené na dohode.
4. Štátny príslušník Spojeného kráľovstva na konci prechodného obdobia pracuje a má obvyklý pobyt v Spojenom kráľovstve, zatiaľ čo jeho nemecký manželský partner pracuje v Nemecku a má tam obvyklý pobyt spoločne s ich deťmi:
- na základe článku 68 ods. 1 písm. b) nariadenia (ES) č. 883/2004 má Nemecko primárnu právomoc a bude naďalej vyplácať dávky na deti s obvyklým bydliskom v tomto štáte tak dlho, kým budú splnené podmienky stanovené v nariadení a v nemeckých právnych predpisoch; predpokladajme, že Spojené kráľovstvo skutočne nevypláca žiadny rozdielový doplatok, pretože nemecká dávka je vyššia než dávka Spojeného kráľovstva;

- b) v roku 2024 sa nemecký manželský partner stane neaktívnym v Nemecku; na základe článku 68 ods. 1 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004 je Spojené kráľovstvo primárne príslušným štátom a začne vyplácať plnú dávku.

Článok 32 ods. 1 písm. d) dohody sa uplatňuje aj na dodatočné alebo osobitné dávky pre siroty, ktoré sú koordinované podľa článku 69 nariadenia (ES) č. 883/2004. Nie je dôležité, či nárok na dodatočné alebo osobitné rodinné dávky pre siroty existoval už na konci prechodného obdobia alebo vznikol až následne za predpokladu, že v druhej uvedenej situácii existoval na konci prechodného obdobia nárok na „štandardné“ rodinné dávky.

3.3.5. Článok 32 ods. 1 písm. e): odvodené práva rodinných príslušníkov

Ustanovenia článku 32 ods. 1 písm. e) chránia aj odvodené práva rodinných príslušníkov.

Pojem „rodinný príslušník“ je potrebné chápať tak, ako je vymedzený v článku 1 písm. i) nariadenia (ES) č. 883/2004. Pravidlom je, že zahŕňa manželského partnera a maloleté deti alebo závislé deti, ktoré už dosiahli vek dospelosti.

Týmto ustanovením sa chránia práva, ktoré existujú na konci prechodného obdobia, bez ohľadu na to, či sa uplatňujú alebo nie.

Týka sa to situácií uvedených v článku 32 ods. 1 písm. d) bodoch i) a ii), pričom to neznamena, že by sa toto ustanovenie uplatňovalo iba na tých rodinných príslušníkov, ktorým sa rodinné dávky vyplácajú na základe tohto ustanovenia. Je teda možné, že manželský partner je chránený ustanovením článku 32 ods. 1 písm. e), aj keď pár nemá deti a nevyplácajú sa mu žiadne rodinné dávky na základe článku 32 ods. 1 písm. d).

Rozhodujúcim faktorom je, že vzťah rodinného príslušníka existuje na konci prechodného obdobia. Ustanovenie sa nevzťahuje na budúcich manželských partnerov ani na ďalšie a budúce deti, ale všetky pravidlá nariadení sa vzťahujú na existujúcich rodinných príslušníkov. Príklady situácií, na ktoré sa ustanovenie vzťahuje:

1. Štátny príslušník Spojeného kráľovstva na konci prechodného obdobia pracuje v Spojenom kráľovstve. Slovenský manželský partner má obvyklý pobyt v Slovenskej republike a je neaktívny. Manželský partner má odvodené práva ako rodinný príslušník, pokiaľ ide o vecné nemocenské dávky založené na článkoch 17 a 32 nariadenia (ES) č. 883/2004. Spojené kráľovstvo bude naďalej vyplácať príslušné dávky.
 - V roku 2024 manželský partner začne pracovať na Slovensku a má nárok na nemocenské dávky podľa slovenských právnych predpisov, keďže je to príslušný štát podľa článku 11 ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004.
 - V roku 2025, keď sa manželský partner stane neaktívnym s obvyklým pobytom v Slovenskej republike, odvodené právo Spojeného kráľovstva sa začne opäť uplatňovať a nadobudne prednosť pred akýmkoľvek nezávislým právom, ktoré manželský partner mohol mať na základe pobytu v Slovenskej republike.
2. Litovský občan na konci prechodného obdobia pracuje a má obvyklý pobyt v Litve. Jeho manželský partner zo Spojeného kráľovstva má obvyklý pobyt v Spojenom kráľovstve a pracuje tam. Manželský partner zo Spojeného kráľovstva má nárok na nemocenské dávky podľa právnych predpisov Spojeného kráľovstva, keďže je to príslušný štát podľa článku 11 ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 883/2004.
 - V roku 2026 sa manželský partner stane neaktívnym v Spojenom kráľovstve. Odvodené právo na vecné nemocenské dávky z Litvy nadobudne prednosť pred akýmkoľvek nezávislým právom na základe pobytu v Spojenom kráľovstve.
3. Estónsky občan na konci prechodného obdobia pracuje a má obvyklý pobyt vo Fínsku. Jeho manželský partner zo Spojeného kráľovstva má obvyklý pobyt s ich deťmi v Spojenom kráľovstve a pracuje tam.
 - Manželský partner bude mať nezávislé právo na vecné nemocenské dávky v Spojenom kráľovstve a deti majú odvodené práva ako rodinní príslušníci v Spojenom kráľovstve na základe článku 32 nariadenia (ES) č. 883/2004.
 - V roku 2023 sa manželský partner stane neaktívnym a spolu s deťmi budú mať odvodené práva ako rodinní príslušníci z Fínska.
 - V roku 2024 sa páru narodí dieťa. Toto dieťa nebude mať odvodené práva ako rodinný príslušník na základe dohody.

3.3.6. Článok 32 ods. 2: zmeny právomoci

Prvá veta tohto článku zabezpečuje, že osoby, ktoré pred skončením prechodného obdobia podliehajú právnym predpisom členského štátu alebo Spojeného kráľovstva a ktoré na základe článku 32 ods. 1 písm. a) dohody začnú poberať dávku sociálneho zabezpečenia pred skončením alebo po skončení prechodného obdobia, budú naďalej podliehať ustanoveniam nariadenia (ES) č. 883/2004 týkajúcim sa nemocenských dávok. To znamená, že v dôsledku poberania dávky podľa článku 32 ods. 1 písm. a) pred skončením alebo po skončení prechodného obdobia sa môže zmeniť právomoc v oblasti nemocenských dávok, ale príslušné pravidlá týkajúce sa nemocenských dávok bude voči dotknutým osobám náležite uplatňovať príslušný členský štát.

Na základe podobnej logiky druhá veta tohto článku zabezpečuje, že pravidlá týkajúce sa rodinných dávok podľa nariadenia (ES) č. 883/2004 sa budú takisto naďalej uplatňovať, ak to bude relevantné pre osobu v opísanej situácii.

Situácia, na ktorú sa vzťahuje článok 32 ods. 2, sa dá ilustrovať týmto príkladom:

- Dánsky neaktívny štátny príslušník s bydliskom v Dánsku začne poberať dôchodok zo Spojeného kráľovstva, kde predtým pracoval. Spojené kráľovstvo nadobudne právomoci týkajúce sa jeho nemocenských dávok. Ak má nárok na rodinné dávky, v oblasti rodinných dávok jeho rodinných príslušníkov, ktorí s ním bývajú v Dánsku, sa budú uplatňovať podmienky podľa právnych predpisov Spojeného kráľovstva.

Ďalšie vysvetlenia k tomuto článku sú uvedené v oddiele 3.3.1, keďže toto ustanovenie sa uplatňuje v spojení s článkom 32 ods. 1 dohody.

3.4. Článok 33: štátni príslušníci Islandu, Lichtenštajnskeho kniežatstva, Nórskeho kráľovstva a Švajčiarska

Podľa článku 33 sa ustanovenia hlavy III druhej časti dohody neuplatňujú len na štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva a občanov EÚ, ale aj na občanov Islandu, Lichtenštajnska, Nórska a Švajčiarska, a to na základe týchto dvoch kumulatívnych podmienok:

- Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko museli uzavrieť a uplatňujú príslušné dohody so Spojeným kráľovstvom, ktoré sa uplatňujú na občanov EÚ, a
- Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko museli uzavrieť a uplatňujú príslušné dohody s Úniou, ktoré sa uplatňujú na štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva.

Ak tieto dohody nadobudnú platnosť, Spoločný výbor je oprávnený prijať rozhodnutie, v ktorom sa stanoví dátum, od ktorého sa tento článok bude uplatňovať.

Cieľom tohto ustanovenia je chrániť práva občanov Islandu, Lichtenštajnska, Nórska a Švajčiarska, ako sa stanovuje v hlave III dohody, ako keby títo štátni príslušníci boli občanmi členských štátov EÚ, v trojstranných situáciách (napríklad členský štát EÚ, Spojené kráľovstvo a podľa okolností Island, Lichtenštajnsko, Nórsko alebo Švajčiarsko). Rovnako by v trojstranných situáciách tohto druhu mali byť chránené práva štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva a občanov EÚ.

Riešenie trojstrannej situácie je osobitne dôležité pre uplatňovanie zásady sčítania, ako je uvedená v článku 32 ods. 1 písm. a) dohody.

Napríklad na nórskeho občana, ktorý:

- v rokoch 2005 až 2007 pracoval v Nórsku,
- v rokoch 2007 až 2018 pracoval vo Francúzsku,
- v rokoch 2018 až 2020 pracoval v Spojenom kráľovstve,
- v roku 2021 žiada o dávky na základe predchádzajúcich dôb poistenia,

by sa vzťahoval článok 33 dohody (ak sú splnené podmienky na uplatňovanie uvedeného článku), a pristupovalo by sa tak k nemu rovnako ako k občanovi EÚ alebo štátnemu príslušníkovi Spojeného kráľovstva, na ktorých sa vzťahuje článok 30 ods. 1 dohody.

Napríklad v prípade islandského občana, ktorý:

- väčšinu svojho života pracoval v Spojenom kráľovstve,
- počas krátkeho obdobia pracoval vo Francúzsku,

- pred skončením prechodného obdobia sa vráti na Island, pričom sa blíži k dôchodkovému veku, a zostane neaktívny, a
- keď dosiahne dôchodkový vek (pred skončením alebo po skončení prechodného obdobia), požiada o starobné dávky,

by Spojené kráľovstvo sčítalo uplynulé obdobia a priznalo mu dôchodok Spojeného kráľovstva. Po priznaní dôchodku Spojeného kráľovstva má dotknutá osoba právo poberať dôchodok Spojeného kráľovstva bez akéhokoľvek zníženia [pri uplatnení príslušných ustanovení zodpovedajúcich logike článku 7 nariadenia (ES) č. 883/2004] na Islande alebo v ktoromkoľvek inom členskom štáte EÚ alebo štáte EHP, kde by mohla mať obvyklý pobyt.

3.5. **Článok 34 – Administratívna spolupráca**

S cieľom zabezpečiť hladké vykonávanie dohody sa Spojené kráľovstvo môže zúčastňovať ako pozorovateľ na zasadnutiach Správnej komisie pre koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia, ako aj na zasadnutiach útvarov pôsobiacich pri tejto komisii, ako sa uvádza v článkoch 73 a 74 nariadenia (ES) č. 883/2004: t. j. Technickej komisie pre spracovanie údajov a Rady audítorov.

Vždy keď sa body programu súvisiaceho s hlavou III druhej časti dohody týkajú Spojeného kráľovstva, predseda správnej komisie, technickej komisie, respektíve Rady audítorov pozve Spojené kráľovstvo, ktoré sa zúčastní vo funkcii poradcu.

Spojené kráľovstvo sa bude naďalej podieľať na systéme elektronickej výmeny informácií o sociálnom zabezpečení, aby mohlo spracovávať prípady, na ktoré sa vzťahuje dohoda, a bude znášať aj súvisiace náklady.

Členské štáty EÚ aj Spojené kráľovstvo sa zaviazali znižovať administratívnu záťaž pri vykonávaní dohody. Prenosné dokumenty vydané pred skončením prechodného obdobia preto nestrácajú automaticky platnosť.

Základnou zásadou je, že tieto dokumenty majú iba deklaratórnu povahu. Samé osebe nevytvárajú práva pre dotknuté osoby. Samotné práva sa vytvárajú dohodou.

Je potrebné rozlišovať medzi týmito dokumentmi:

1. *Dokumenty týkajúce sa situácií, na ktoré sa vzťahujú pravidlá koordinácie uvedené v dohode* (napríklad prenosný dokument A1, ktorý stratí účinnosť v roku 2021, pre osobu vykonávajúcu prácu súbežne v Spojenom kráľovstve a vo Francúzku, prenosný dokument S1 pre dôchodcu zo Spojeného kráľovstva s obvyklým bydliskom v Španielsku):
 - tieto prenosné dokumenty odrážajú práva, ktoré naďalej existujú, ale na odlišnej právnej úrovni,
 - aby sa predchádzalo neodôvodnenej administratívnej záťaži, dokumenty zostávajú platné počas celého obdobia platnosti (pokiaľ nie sú zrušené); nové prenosné dokumenty budú vydané na základe dohody, keď predchádzajúcim vyprší platnosť, za predpokladu, že sú splnené podmienky na ich vydanie.
2. *Dokumenty vydané pred skončením prechodného obdobia týkajúce sa situácií, na ktoré sa už ďalej nevzťahuje dohoda* (napríklad preukaz EPZP pre osoby vo výlučne vnútornej situácii na konci prechodného obdobia, prenosný dokument A1 pre vyslaných pracovníkov poskytujúcich služby):
 - tieto dokumenty odrážajú práva, ktoré už neexistujú; po skončení prechodného obdobia nemôžu poskytnúť žiadne právne účinky, ani keď ich vydávajúca inštitúcia nezruší.

Akékoľvek pochybnosti o platnosti dokumentu sa vyjasnia prostredníctvom postupov stanovených v rozhodnutí Správnej komisie pre koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia č. A1 z 12. júna 2009 o zavedení postupu dialógu a zmierovacieho postupu týkajúceho sa platnosti dokumentov, určenia uplatniteľných právnych predpisov a poskytovania dávok podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004.

3.6. **Článok 35: náhrada, spätné vymáhanie a vzájomné započítanie**

Cieľom tohto ustanovenia je zabezpečiť, aby sa pravidlá nariadení (ES) č. 883/2004 a (ES) č. 987/2009 týkajúce sa náhrady, spätného vymáhania a vzájomného započítania naďalej uplatňovali, aj keď sa už pravidlá úplnej koordinácie voči konkrétnej osobe nebudú uplatňovať.

Toto ustanovenie sa uplatňuje v súvislosti s udalosťami, ktoré nastali pred skončením prechodného obdobia, týkajúcimi sa osôb, na ktoré sa nevzťahuje článok 30 dohody. Uplatňuje sa aj v súvislosti s udalosťami, ktoré nastali po skončení prechodného obdobia, ale týkajú sa osôb, na ktoré sa vzťahoval článok 30 alebo 32 dohody, keď udalosť nastala.

Uplatňuje sa predovšetkým na tri kategórie udalostí:

- Udalosti, ktoré nastali pred skončením prechodného obdobia a týkajú sa osôb, na ktoré sa nevzťahuje článok 30 dohody. Napríklad:
 1. Poľský občan, ktorý pred skončením prechodného obdobia nikdy nepodliehal právnym predpisom Spojeného kráľovstva, ide v novembri 2019 na dovolenku. Čerpá vecné nemocenské dávky v Spojenom kráľovstve na základe preukazu EPZP a vráti sa domov pred skončením prechodného obdobia:
 - a) môže si uplatniť nárok na náhradu (ak sa uplatňuje) za vecné nemocenské dávky v Poľsku aj po danom termíne;
 - b) ak o náhradu žiada v Spojenom kráľovstve, ale postup nie je ukončený pred skončením prechodného obdobia, náhrada sa bude ďalej spracovávať podľa príslušných pravidiel koordinácie.
- b) Udalosti, ktoré nastali po skončení prechodného obdobia a týkajú sa osôb, na ktoré sa vzťahoval článok 32 dohody, keď udalosť nastala. Napríklad:
 2. Štátny príslušník Spojeného kráľovstva pracoval pred skončením prechodného obdobia v Spojenom kráľovstve a vo Švédsku, pričom podliehal právnym predpisom Spojeného kráľovstva. Pred daným termínom ukončí akúkoľvek činnosť vo Švédsku. Nepatrí do rozsahu pôsobnosti článku 30 dohody, ale po skončení prechodného obdobia sa zistí, že by mal v skutočnosti podliehať švédskym právnym predpisom. Ustanovenia nariadenia (ES) č. 883/2004 týkajúce sa zmierovacieho postupu správnej komisie (v danom prípade sa Švédsko a Spojené kráľovstvo nezhodujú v otázke právomoci) vo veciach náhrady, spätného vymáhania alebo vzájomného započítania sa uplatňujú aj po skončení prechodného obdobia.
 3. Poľský občan s obvyklým pobytom v Poľsku a uplynulými dobami v Spojenom kráľovstve odchádza do dôchodku po skončení prechodného obdobia. Keďže právomoci v oblasti nemocenských dávok má Spojené kráľovstvo na základe článku 32 ods. 2 dohody, náležite sa uplatnia postupy náhrad medzi Spojeným kráľovstvom a Poľskom.
 4. Francúzsky občan, ktorý má obvyklý pobyt vo Francúzsku, pracuje v Spojenom kráľovstve ako cezhraničný pracovník. Pred skončením prechodného obdobia sa stane nezamestnaným a začne poberať francúzske dávky v nezamestnanosti. Zodpovedajúce postupy náhrad za dávky v nezamestnanosti medzi Francúzskom a Spojeným kráľovstvom sa budú naďalej uplatňovať aj po skončení prechodného obdobia.
 5. To isté sa uplatňuje v prípade osôb, ktoré využívajú prenosný dokument S2, začínajú proces naplánovanej liečby pred skončením prechodného obdobia na základe článku 32 ods. 1 písm. b) dohody s cieľom podstúpiť príslušnú liečbu.
- c) Udalosti, ktoré nastali po skončení prechodného obdobia a týkajú sa osôb, na ktoré sa vzťahoval článok 30 dohody, keď udalosť nastala. Napríklad:
 6. Na belgického občana, ktorý má na konci prechodného obdobia obvyklý pobyt v Spojenom kráľovstve a pracuje v Belgicku, sa vzťahuje článok 30 ods. 1) písm. c). Po piatich rokoch presunie svoje bydlisko do Belgicka. Preto sa už na neho nevzťahuje článok 30 a ani článok 32 dohody, keďže nemá uplynulé obdobia v Spojenom kráľovstve:
 - a. Belgicko bude naďalej nahrádzať Spojenému kráľovstvu všetky výdavky na vecné nemocenské dávky počas obdobia pobytu tam;
 - b. Spojené kráľovstvo bude naďalej uplatňovať postup spätného vymáhania súm, ktoré sú splatné touto osobou v Belgicku.

Zatiaľ čo vo väčšine prípadov mohli mať dotknuté osoby uplynulé obdobia a vzťahuje sa na ne článok 32 dohody, nie je to nevyhnutné na uplatnenie tohto ustanovenia.

Ustanovenie sa týka „udalostí“, ktoré sa stali v konkrétnom časovom rámci. Je to široký pojem, ktorý zahŕňa napríklad poskytované vecné dávky, vyplácané peňažné dávky, vyplácané príspevky, ale aj príspevky, ktoré boli splatné pred skončením prechodného obdobia, alebo ukončenie uplatňovania nariadení v prípadoch uvedených v článkoch 30 a 32 dohody.

Na základe tohto ustanovenia sa budú naďalej uplatňovať všetky postupy týkajúce sa Rady audítorov vrátane náhrady založenej na pevne určených čiastkach.

3.7. **Článok 36 – Tvorba práva a úpravy aktov Únie**

Dohodou sa zabezpečuje uplatňovanie nariadení (ES) č. 883/2004 a (ES) č. 987/2009 zmenených alebo nahradených nariadeniami prijatými po skončení prechodného obdobia a uvedenými v prílohe I k dohode.

V článku 36 dohody sa stanovuje mechanizmus aktualizácie v súvislosti so zmenami týchto nariadení na úrovni Európskej únie po skončení prechodného obdobia.

Pravidlom je, že aktualizáciu automaticky vykonáva Spoločný výbor. Obmedzené výnimky sa stanovujú v článku 36 ods. 2 písm. a) až c) dohody. Týkajú sa týchto situácií:

1. doplnenie novej alebo zrušenie existujúcej oblasti sociálneho zabezpečenia v článku 3 nariadenia (ES) č. 883/2004;
2. zmena peňažnej dávky, ktorá je podľa uvedeného nariadenia exportovateľná, na neexportovateľnú, alebo neexportovateľnej na exportovateľnú. Napríklad:
 - zmena uvedeného nariadenia tak, aby sa osobitné nepríspevkové peňažné dávky stali exportovateľnými,
 - zmena uvedeného nariadenia tak, aby rodinné dávky už neboli exportovateľné;
3. zmena peňažnej dávky, ktorá je exportovateľná počas obmedzeného obdobia, na exportovateľnú počas neobmedzeného obdobia alebo naopak. Napríklad rozhodnutie, že dávky v nezamestnanosti musia byť exportovateľné počas neobmedzeného obdobia.

Keď sa o týchto zmenách rozhodne na úrovni EÚ, Spoločný výbor posúdi tieto zmeny a ich rozsah pôsobnosti. Spojené kráľovstvo aj členské štáty EÚ sú pevne odhodlané, že zabezpečia plynulé dobré fungovanie pravidiel koordinácie sociálneho zabezpečenia pre osoby, na ktoré sa vzťahuje dohoda.

Spoločný výbor v tejto súvislosti v dobrej viere posúdi aj potrebu zabezpečiť efektívne úhrady pre dotknuté osoby, najmä ak sú zmeny exportovateľnosti dávok podmienené zmenou v určovaní príslušného štátu, či už členského štátu EÚ, alebo Spojeného kráľovstva.

4. HLAVA IV – ĎALŠIE USTANOVENIA

4.1. **Článok 37 – Zverejňovanie**

Toto ustanovenie vychádza z článku 34 smernice 2004/38/ES.

Zavádza sa ním povinnosť zverejňovania pre členské štáty EÚ a Spojené kráľovstvo. Nezavádza sa ním žiadna povinnosť pre ostatných, ako sú zamestnávateľia, Európska komisia či Spoločný výbor.

4.2. **Článok 38 – Priaznivejšie ustanovenia**

4.2.1. **Účinky uplatňovania priaznivejších ustanovení**

Každý štát sa môže rozhodnúť, či prijme vnútroštátne zákony, právne predpisy alebo správne ustanovenia, ktoré budú priaznivejšie pre oprávnené osoby podľa dohody, než sú ustanovenia dohody.

4.2.2. **Priaznivejšie ustanovenia a koordinácia systémov sociálneho zabezpečenia**

V článku 38 ods. 1 sa uvádza, že druhá časť dohody nemá vplyv na žiadne zákony, právne predpisy ani správne ustanovenia, ktoré by boli pre dotknuté osoby priaznivejšie. Toto ustanovenie sa nevzťahuje na hlavu III o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia s výnimkou toho, čo umožňujú nariadenia (ES) č. 883/2004 a (ES) č. 987/2009, vzhľadom na osobitosť týchto pravidiel, podľa ktorých osoby podliehajú systému sociálneho zabezpečenia iba jedného členského štátu EÚ, aby sa predchádzalo komplikáciám, ktoré by mohli viesť k prekryvaniu sa uplatniteľných ustanovení.

V článku 38 ods. 2 sa uznáva, že ustanoveniami druhej časti dohody o zákaze diskriminácie na základe štátnej príslušnosti (článok 12) a o práve na rovnaké zaobchádzanie (článok 23 ods. 1) nie sú dotknuté dojednania v rámci spoločnej oblasti cestovania medzi Írskom a Spojeným kráľovstvom (uvedené v článku 3 protokolu k Dohode o Írsku/Severnom Írsku), pokiaľ ide o priaznivejšie ustanovenia, ktoré môžu pre dotknuté osoby vyplývať z týchto dojednaní.

4.3. Článok 39 – Celoživotná ochrana

4.3.1. Celoživotná ochrana a jej interakcia s rôznymi hlavami

Článok 39 poskytuje dôležitú záruku, že práva vyplývajúce z dohody nemajú „*dátum uplynutia platnosti*“.

Osoby oprávnené na nový pobytový status podľa hlavy II druhej časti dohody si zachovávajú svoj pobytový status a všetky súvisiace práva, pokiaľ budú spĺňať podmienky, ktoré sa v hlave II spájajú s právom na pobyt (*ak sa spája s nejakými podmienkami*).

Oprávnené osoby podľa hlavy III druhej časti dohody si zachovávajú svoje práva, pokiaľ budú spĺňať podmienky vyžadované v hlave III.

V článku 39 sa vyjasňuje, že práva vyplývajúce z rôznych hláv nemusia byť navzájom prepojené. Práva vyplývajúce z hlavy III nemusia nevyhnutne zaniknúť, ak zanikne napríklad pobytový status podľa hlavy II.

Je tiež potrebné zdôrazniť, že niektoré ustanovenia druhej časti dohody nevyžadujú, aby osoby, na ktoré sa tieto ustanovenia vzťahujú, naďalej spĺňali akékoľvek podmienky – napríklad, rozhodnutie o uznaní prijaté podľa kapitoly 3 hlavy II druhej časti dohody pred skončením prechodného obdobia zostáva v platnosti.

4.4. Užitočné odkazy

Konsolidované znenie legislatívnych nástrojov práva Únie je možné stiahnuť v slovenskom jazyku na webovom sídle Komisie EUR-LEX.

Zmluva o Európskej únii:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0013:0045:SK:PDF>

Zmluva o fungovaní Európskej únie:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=SK>

Smernica 2004/38/ES:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1523871765223&uri=CELEX:02004L0038-20110616>

Nariadenie (ES) č. 492/2011:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1523864845084&uri=CELEX:02011R0492-20160512>

Nariadenie (ES) č. 883/2004:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1579691198448&uri=CELEX:02004R0883-20190731>

Nariadenie (ES) č. 987/2009:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1579691236860&uri=CELEX:02009R0987-20180101>

Vybrané oznámenia Komisie

Voľný pohyb pracovníkov – naplno využiť z neho plynúce výhody a možnosti [COM(2002) 694 *final*]

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1525420348454&uri=CELEX:52002DC0694>

Usmernenie na lepšiu transpozíciu a uplatňovanie smernice 2004/38/ES o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov [COM(2009) 313 *final*]

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1525421270630&uri=CELEX:52009DC0313>

Potvrdenie významu voľného pohybu pracovníkov: práva a významné trendy [COM(2010) 373 *final*]

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1525420568284&uri=CELEX:52010DC0373>

Voľný pohyb občanov EÚ a ich rodín: päť opatrení, ktoré môžu priniesť zmenu [COM(2013) 837 *final*]

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1525420823976&uri=CELEX:52013DC0837>